

Ledelsesberetning

- De regnskabsmæssige krav og revisors undersøgelse heraf

Titelblad

Vejleder: Lars Kiertzner

Emne: Krav til ledelsesberetningen og revisors undersøgelse heraf

Afleveringsdato:

Nielsen, Bastian Bech
Studsgaard

Kramme, Martin

Forord

Denne afhandling er udarbejdet i foråret 2009 som afslutning på cand.merc.aud studiet på Aalborg Universitet.

Afhandlingen omhandler krav til ledelsesberetningen og revisors undersøgelse heraf. Herunder ændringerne af de regnskabsmæssige krav i den nye årsregnskabslov, samt revisors behandling

Vi vil gerne takke vores vejleder Lars Kiertzner, som har været behjælpelig med løsning af diverse problemstillinger gennem udarbejdelsesprocessen.

Indhold

1.0 Indledning	7
1.1 Problemformulering	8
1.1.1 Hovedspørgsmål	9
1.2 Afhandlingens struktur	11
1.2.1 Projektdesign	13
1.3 Afgrænsning.....	14
2.0 Hvilke forskelle har der været på de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen og hvad er baggrunden herfor?	15
2.1 Regnskabsvejledning 12	15
2.2 Regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen (årsregnskabsloven) 2002-2008.....	18
2.2.1 Begrebsrammen	19
2.2.2 Generalklausulen § 11	20
2.2.3 Kvalitetskrav § 12.....	21
2.2.4 Grundlæggende forudsætninger § 13	24
2.2.5 Generelle krav til ledelsesberetningen.....	29
2.2.6 Regnskabspraksis i ledelsesberetningen	30
2.2.7 Formkrav.....	30
2.2.8 Lovpligtige oplysninger i henhold til årsregnskabsloven.....	30
2.3 Hvad er de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen, nu da revisor skal komme med en udtalelse herom?.....	41
2.3.1 Lov om ændring af årsregnskabsloven år 2008.....	41
2.3.2 § 99 a	41
2.3.3 § 107 b	51
2.4 Delkonklusion	55

3.0 Hvordan har revisors undersøgelse af ledelsesberetningen udviklet sig med den nye årsregnskabslov?	57
3.1 Hvordan blev revision af ledelsesberetningen udført jf. revisionsstandard 585?.....	57
3.1.1 Baggrund for revision	57
3.1.2 Revisionens formål	58
3.1.3 God revisorskik og offentlighedens tillidsrepræsentant	58
3.1.4 Revisionsstandarder	59
3.1.5 Revisionens begrebsramme	59
3.1.6 Revisionens udførelse.....	70
3.1.7 Revision af ledelsesberetningen.....	77
3.1.8 Baggrund for ændringen af revisors pligter samt erklæring i forbindelse med ledelsesberetningen	94
3.2 Hvordan udarbejdes revisors udtalelse om ledelsesberetningen jf. bkg.668 og erhvervs og selskabsstyrelsens vejledning til bekendtgørelsen?.....	97
3.2.1 Generelle bemærkninger.....	98
3.2.2 Krav om udtalelse	98
3.2.3 Uoverensstemmelse mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet m.v.....	99
3.2.4 Oplysninger placeret udenfor ledelsesberetningen	100
3.2.5 Placering af revisors udtalelse	100
3.2.6 Ledelsesberetningens omfang efter ændringen i årsregnskabsloven.....	102
3.2.7 Opsummering af revisors udtalelse om ledelsesberetningen.....	103
3.3 Delkonklusion	103
4.0 Er det hensigtsmæssigt, at have en positiv rapporteringsform på udtalelsen om ledelsesberetningen, når revisor ikke skal foretage revision af denne?	106
4.1 Hvad ligger der i begrebet "positiv rapporteringsform"?	107
4.1.1 Positiv rapporteringsform	107
4.2 Hvad ligger der i begrebet "høj grad af sikkerhed"?	109

4.2.1 Trepårtforholdet.....	110
4.3 Fordele og ulemper	113
4.3.1 Revisor	113
4.3.2 Den ansvarlige part.....	115
4.3.3 De tiltænkte brugere	117
4.4 Delkonklusion	118
5.0. Hvordan skal revisor forholde sig til revision af ledelsespåtegningen?	121
5.1 Ledelsespåtegning	121
5.2 Substans.....	122
5.3 Overholdelse af de formelle krav	123
5.4 Kravet om redegørelse for selskabsledelse efter årsregnskabslovens § 107 b i sammenhæng med ledelsespåtegningen.....	124
5.5 Revision kontra udtalelse om ledelsesberetningen	125
5.5.1 Fordele ved at vælge revision af ledelsespåtegningen.....	125
5.5.2 Ulemper ved at vælge revision af ledelsespåtegningen.....	126
5.5.3 Fordele ved at vælge udtalelse om ledelsespåtegningen	126
5.5.4 Ulemper ved at vælge udtalelse om ledelsespåtegningen.....	126
5.5.5 Løsningsforslag	126
5.6 Delkonklusion	127
6.0 Hovedkonklusion	129
7.0 Perspektivering.....	136
8.0 Engelsk summary	138
9.0 Litteraturliste.....	140
10.0 Ansvarsliste	142

1.0 Indledning

Idegrundlaget bag ved og dermed begrundelsen for, at virksomhederne skal udarbejde en ledelsesberetning til årsregnskabet findes i den gamle årsregnskabslov § 56 stk. 1. I denne paragraf nævnes det at: ”Årsberetningen (nu ledelsesberetningen) skal indeholde en pålidelig redegørelse for udviklingen i selskabets økonomiske aktiviteter og forhold. Hvis årsregnskabet i væsentlig grad er påvirket af usædvanlige begivenheder samt hvis der er væsentlig usikkerhed ved opgørelsen af årsregnskabet, skal der gives oplysning herom i en særskilt del af beretningen. Oplysninger skal gives hvert for sig, om muligt med beløbsangivelse”. Ledelsesberetningen er med andre ord en del af virksomhedens ansigt udadtil og dermed bindeleddet til de eksterne brugere af regnskabet. De eksterne brugere af regnskabet vil i mange situationer bruge ledelsesberetningen som en del af beslutningsgrundlaget, når de skal træffe økonomiske beslutninger. Ud fra denne konstatering omkring vigtigheden af ledelsesberetningen, er det både i virksomhedernes og de eksterne brugeres interesse at få en revisors mening om, hvorvidt oplysningerne i ledelsesberetningen stemmer overens med den økonomiske situation.

Ledelsesberetningen har gennem årene gennemgået forskellige forandringer med hensyn til, hvordan revisor skal foretage undersøgelse af denne. I de 2 seneste perioder har der været forskellige retningslinjer for, hvordan ledelsesberetningen skulle udformes af virksomhederne og hvordan revisor har skullet undersøge disse oplysninger. Vi følger i Danmark de seneste implementeringer af 4 og 7 samt 8. selskabsdirektiv de internationale reguleringer, selvom der med det 8. selskabsdirektiv kun er tale om en minimumsimplementering.

Fra år 2002 til sommeren 2008 har ledelsesberetningen skulle revideres på lige fod med resten af årsrapporten. Kravet om revision af ledelsesberetningen er med den nye årsregnskabslov i § 135, blevet ophævet for alle regnskabsklasser fra B til og med D. Kravene om korrekthed og indhold i ledelsesberetningen er imidlertid ikke blevet ændret. Forskellen er nu blot, at revisor ikke skal indhente særskilt dokumentation ved udførelse af sin undersøgelse af ledelsesberetningen og dermed revidere den. I stedet skal revisor på basis af sin viden fra revision af årsregnskabet/koncernregnskab, komme med en udtalelse omkring, hvorvidt denne er i overensstemmelse med resten af årsrapporten. I sammenhæng med, at ledelsesberetningen ikke længere er underlagt revision, er kravet om det retvisende billede samtidig blevet tilpasset. Før

var det et krav, at hele årsrapporten inklusive ledelsesberetningen skulle give et retvisende billede af den økonomiske stilling. Med den nye årsregnskabslov er dette imidlertid ændret til, at ledelsesberetningen skal give en retvisende redegørelse, mens resten af årsregnskabet og evt. koncernregnskab fortsat skal give et retvisende billede.

EU's 8 selskabsdirektiv, som er blevet implementeret i dansk lovgivning, regulerer alene revisors påtegninger ved lovgivning, revision af årsregnskaber og koncernregnskaber. Andre revisionsopgaver, review samt andre opgaver med sikkerhed og beslægtede opgaver, reguleres ikke i dette direktiv. Med den nye ændring hvor revisor i stedet for, at revidere ledelsesberetningen skal komme med en udtalelse herom, stiller revisor overfor nye udfordringer og problemstillinger og har motiveret os til denne afhandling, som har fået titlen: "De regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen og revisors undersøgelse heraf".

1.1 Problemformulering

Med udgangspunkt i de indledningsvis nævnte problemstillinger, vil der være fokus på den nye årsregnskabslov med henblik på, hvordan ændringerne har påvirket revisors undersøgelse af ledelsesberetningen. Formålet med afhandlingen er, at fremhæve perioderne før og efter den nye årsregnskabslov. Vi vil belyse på forskellene på de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen samt revisors undersøgelse heraf i perioden før og efter den nye årsregnskabslov. Der vil i forbindelse med analysen af forskellen på de regnskabsmæssige krav endvidere være en analyse med fokus på baggrunden for disse ændringer.

Første element i analysen er, at klarlægge hvilken historisk udvikling de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen har gennemgået. Dette er vigtigt, for at skabe et overblik over reglerne før og efter den nye årsregnskabslov og for at kunne arbejde videre med, hvad baggrunden for disse ændringer har været. På den baggrund er det første hovedspørgsmål opstillet:

1.1.1 Hovedspørgsmål

1. Hvilke forskelle har der været på de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen og hvad er baggrunden herfor?

Denne problemstilling vil blive besvaret ved følgende underspørgsmål:

- Hvad var de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen, da revisor skulle foretage en revision heraf?
- Hvad er de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen, nu da revisor skal komme med en udtalelse herom?
- Hvad er baggrunden for ændringerne af de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen?

Udover i første del af afhandling af fastslå, hvilke regnskabsmæssige krav ledelsesberetningen har gennemgået og fremhæve grunden til disse ændringer, vil vi videre arbejde med hvordan revisors undersøgelse af ledelsesberetningen har udviklet sig. Det er vigtigt, at vi i denne del af analysen fremhæver de ændringer, der er sket på dette område før og efter den nye årsregnskabslov og dermed skaber et overblik over, hvad disse ændringer har medført. På den baggrund har vi opstillet det andet hovedspørgsmål:

2. Hvordan har revisors undersøgelse af ledelsesberetningen udviklet sig med den nye årsregnskabslov?

Denne problemstilling vil blive besvaret ved følgende underspørgsmål:

- Hvordan blev revision af ledelsesberetningen udført jf. RS 585?
- Hvordan udarbejdes revisors udtalelse om ledelsesberetningen jf. bekendtgørelse nr. 668 (bkg.668) og erhvervs og selskabsstyrelsens (E&S) UR 2008-1?

Efter at have belyst forskelle med hensyn til krav til ledelsesberetningen og revisors behandling heraf før og efter den nye årsregnskabslov, vil vi i analysen arbejde videre med den positive rapporteringsform på ledelsesberetningen. Denne del af analysen vil blive udarbejdet med fokus på de 2 begreber: ”høj grad af sikkerhed” samt ”positiv rapporteringspligt”, hvormed vi har opstillet det tredje hovedspørgsmål:

3. Er det hensigtsmæssigt at have en positiv rapporteringsform på udtalelsen om ledelsesberetningen, når revisor ikke skal foretage revision af denne?

Denne problemstilling vil blive besvaret ved følgende underspørgsmål:

- Hvad ligger der i begrebet ”positiv rapporteringspligt”?
- Hvad ligger der i begrebet ”høj grad af sikkerhed”?

I den sidste del af afhandlingen vil vi prøve at belyse nogle områder omkring hvordan revisor skal forholde sig til revisionen af ledelsespåtegningen. Grunden til, at vi vil bruge en del af afhandlingen på dette hovedspørgsmål, skal findes i, at vi mener, at der kan være nogle modstridende punkter i revisors undersøgelse af denne del af årsrapporten. På baggrund af dette har vi opstillet det fjerde undersøgelsesspørgsmål:

4. Hvordan skal revisor forholde sig til revision af ledelsespåtegningen?

Denne problemstilling vil blive besvaret ved følgende diskussionsområder:

- Substans
- Overholdelse af de formelle krav.
- Kravet om redegørelse for god selskabsledelse efter ÅRSREGNSKABSLOVEN § 107 b i sammenhæng med ledelsespåtegningen.
- Løsningsforslag: Evt. undlade revision af ledelsespåtegningen.

1. 2 Afhandlingens struktur

Afhandlingen vil overordnet bestå af følgende kapitler:

1. Indledning: Indeholder problemformulering, struktur, metodevalg, og afgrænsning.
2. Hvilke forskelle har der været på de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen og hvad er baggrunden herfor?
3. Hvordan har revisors undersøgelse af ledelsesberetningen udviklet sig med den nye årsregnskabslov?
4. Er det hensigtsmæssigt at have en positiv rapporteringsform på udtalelsen om ledelsesberetningen, når revisor ikke skal foretage revision af denne?
5. Hvordan skal revisor forholde sig til revision af ledelsespåtegningen?
6. Konklusion/Perspektivering: Indeholder resultatet af overstående hovedspørgsmål, samt forventninger til fremtiden.

Afhandlingen indeholder som beskrevet ovenfor 6 kapitler med 4 problemstillinger. Problemstillingerne vil under hvert kapitel have den opbygning, at der indledningsvis vil der være en beskrivelse, som danner baggrund til for vores sammenligninger og analyser. I analyserne vil vi undersøge forskellige områder, som kan belyse vores problemstilling. Der vil som udgangspunkt i problemstillingerne være fokus på de 2 perioder før og efter den nye årsregnskabslov, samt hvad dette har haft af betydning for revisor. Endelig vil der afslutningsvis til hvert hovedspørgsmål være en delkonklusion ved hvert spørgsmål som sidst i afhandlingen bliver sammenfattet i hovedkonklusionen.

Kapitel 2 omhandler de regnskabsmæssige krav som danner grundlag for indholdet af ledelsesberetningen. Vi vil her undersøge, om der er foretaget væsentlige ændringer i de regnskabsmæssige krav på de 2 perioder samt fremhæve baggrunden for disse ændringer.

I kapitel 3 vil der indledningsvist være en beskrivelse af de krav, der stilles til revision af ledelsesberetningen i de 2 valgte perioder. Efter beskrivelsen, vil vi analysere forskellene samt hvordan den nye ÅRSREGNSKABSLOV har ændret revisors behandling med hensyn til undersøgelse af ledelsesberetningen.

Kapitel 4 lægger op til en analyse/diskussion omkring det hensigtsmæssige i, at revisor kan afgive en positiv erklæring på ledelsesberetningen, når revisor efter den nye årsregnskabslov, kun skal komme med en udtalelse om denne og dermed ikke kan give høj grad af sikkerhed mht. indholdet.

Kapitel 5 indeholder en undersøgelse af, hvordan revisor skal forholde sig i forhold til ledelsespåtegningen. Den skal som bekendt stadig revideres, hvorimod dette ikke er tilfældet med ledelsesberetningen.

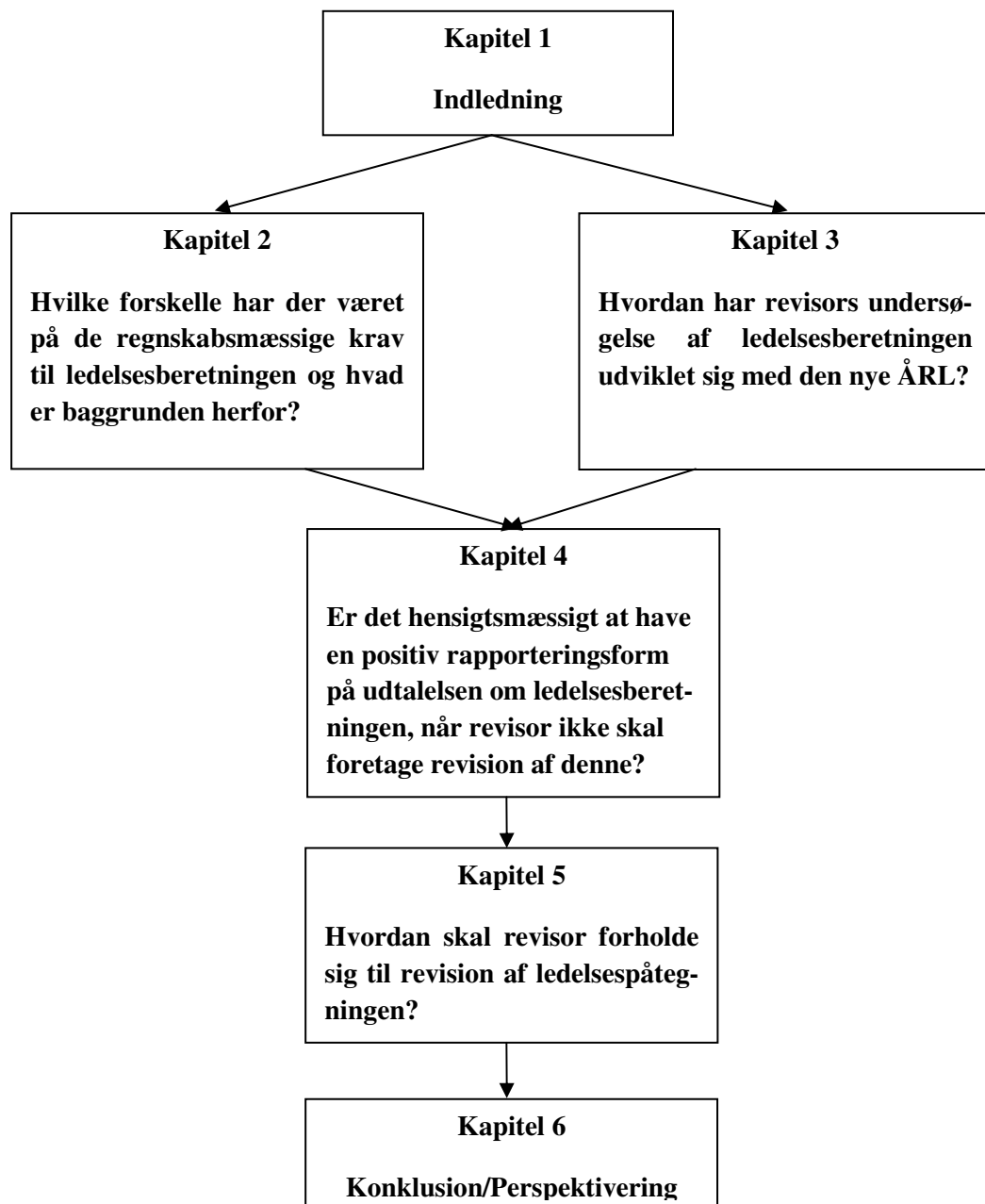
Vi vil ved udarbejdelsen af afhandlingen ikke selv udarbejde empiri, men vil udelukkende anvende eksisterende materiale, herunder bøger, artikler, lovbemærkninger, høringssvar fra EU kommissionen etc.

Afhandlingen er skrevet af 2 studerende med HA-baggrund og vil som udgangspunkt have et teoretisk præg, da vi ingen praktisk erfaring har med revisionsbranchen.

1.2.1 Projektdesign

Hensigten med projektdesignet er at give læseren et indblik i, hvordan hele projektet er struktureret. Først beskrives processen frem til problemformuleringen. Herefter beskrives processen fra analysen frem til besvarelsen af problemformulering og konklusion, samt perspektivering af hele projektet.

Figur 1: Projektdesign

Kilde: Egen tilvirkning

1.3 Afgrænsning

I vores afhandling forudsættes det, at læseren har et overordnet kendskab til revisionsteori samt årsregnskabsloven. Ud fra denne forudsætning vil der ikke være omtale af emner, udover hvad der er relevant i forhold til ledelsesberetningen samt revisors undersøgelse af denne. I afhandlingen er der fokus på 2 perioder vedrørende ledelsesberetningen. De 2 perioder er henholdsvis den gamle årsregnskabslov (2002) samt den nye årsregnskabslov (2008). Vi har med fokus på de 2 perioder afgrænset os fra at inddrage Revisionsvejledning 12 i vores sammenligning i undersøgelsesspørgsmål 1 og 2. Dog vil vi for at danne et overblik over den historiske udvikling med hensyn til dansk kontra international regulering komme med en kort gennemgang af revisionsvejledningen. Afgrænsningen er foretaget for, at kunne udføre en mere dybdegående sammenligning af de 2 perioder samt for at kunne fokusere på de nyeste ændringer i årsregnskabsloven omkring § 99 a om samfundsansvar samt § 107 b omkring virksomhedsledelse. Vi har i undersøgelsesspørgsmål 4 og 5 foretaget et tilvalg af de diskussionsområder, som vi mener, belyser problemstillingen bedst.

2.0 Hvilke forskelle har der været på de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen og hvad er baggrunden herfor?

I kapitel 2 gennemgår vi årsregnskabsloven fra 2002 og årsregnskabsloven fra 2008. Gennemgangen har til formål at belyse de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen, for henholdsvis de to perioder. Vi vil undersøge hvad de nye ændringer har af betydning for ledelsesberetningen og hvad baggrunden for indførelsen af ændringerne har været. Indledningsvis vil der være en gennemgang af regnskabsvejledning 12, som var gældende før årsregnskabsloven 2002.

2.1 Regnskabsvejledning 12

Regnskabsvejledningen blev benyttet i årsregnskabsloven før 2002, og samler en række oplysningskrav op fra aktieselskabsloven, børsbestemmelser, og andre regnskabsvejledninger.

Ifølge regnskabsvejledningen skal årsberetningen indeholde en pålidelig redegørelse for udviklingen i selskabets aktiviteter og forhold. Hvis årsregnskabet i væsentligt grad er påvirket af udsædvanlige forhold, samt hvis der er væsentligt usikkerhed ved opgørelsen af årsregnskabet, skal dette fremgå i en særskilt del af årsberetningen. Der skal hvor det er muligt benyttes beløbsangivelse. Udover dette skal der desuden ske omtale af: betydningsfulde hændelser efter regnskabsårets afslutning, selskabets forventede udvikling, forsknings og udviklingsaktiviteter, eventuelle filialer i udlandet.

Vejledningen er direkte rettet imod de børsnoterede selskaber, men omfatter alle selskaber der har offentlighedens interesse. Vejledningen nævner at årsberetningen er til for at give en forståelse for regnskabsbrugeren af de resultater som virksomheden har præsteret. Årsberetningen skal derfor omfatte en beskrivelse af de væsentligste forhold der har påvirket, eller ville forventes, at påvirke virksomhedens økonomiske aktiviteter og forhold.

Det er bestyrelsen som har ansvaret for årsberetningen, og derfor også dem der har ansvaret for at fastlægge strukturen, omfanget og detaljeringsniveau af indholdet i beretningen. Årsberetningen skal placeres før det egentlige årsregnskab jf. årsregnskabsloven.¹

---

¹ Regnskabsvejledning 12

Redegørelse for udviklingen i økonomiske aktiviteter og forhold § 77 nr. 4.

Redegør for udviklingen i de økonomiske aktiviteter såvel positive som negative forhold for årsregnskabet. Her kan blandt andet nævnes:

- Produkter, og serviceydelser, markeds og brancheforhold, organisation og medarbejdere forskning og udvikling.
- Miljø / investeringer og forpligtelser (årsregnskabsloven 2004).
- Der skal ligges særlig vægt på begivenheder i årets løb, som har haft afgørende indflydelse på den økonomiske udvikling. Dette kan f.eks. være²:
- Udvidelse og indskrænkning af virksomhedens aktiviteter.
- Ændrede markedsforhold.
- Nye produkter og service ydelser.
- Branchemæssige ændringer.
- Ændringer i valutakurser og/ eller i renteniveau.

Omtale af generelle og særlige risici § 99 nr. 3

De særlige risici skal omtales, når disse har betydning for virksomhedens økonomiske aktiviteter og forhold. Det kan f.eks. være når virksomheden er afhængig af større leverandører og kunder³:

- Produktafhængighed.
- Afhængighed af konkrete markeder.
- Særlig valuta eller rentefølsomhed.
- Afhængig af særlige kreditaftaler.
- Krav til miljø beskyttelse og potentielle miljøforpligtelser.

---

² Regnskabsvejledning 12

³ Regnskabsvejledning 12

Redegørelse skal omfatte hvordan overstående punkter påvirker virksomhedens økonomiske stilling. Der skal endvidere være en beskrivelse af de politikker virksomheden anvender for at styre disse risici.

Kommentarer til regnskabet, herunder regnskabsberetning

Ledelsen skal ifølge vejledningen udarbejde kommentarer til regnskabet, herunder skal væsentlige beløbsmæssige ændringer i regnskabsposter og eventualforpligtelser i forhold til tidligere år indeholde en årsagsforklaring. Der skal endvidere gives oplysninger omkring gevinster og tab fra enkeltdispositioner, der er væsentlige for forståelsen af årets resultat. Årsberetningen skal indeholde en forklaring af bevægelserne på egenkapitalen, der er af væsentlig betydning for forståelse af årsregnskabet (kapitalforhøjelser, nedsættelser, opskrivninger). Derudover skal beretningen indeholde omtale af årets resultat i forhold til tidligere offentliggjorte oplysninger om den forventede udvikling og en begrundelse for den evt. afvigelse.⁴

Hoved og nøgle tal årsregnskabsloven § 101

I årsberetningen skal hoved og nøgletal sammenlignes. Som minimum anføres tallene for de seneste 5 år. Nøgletallene er med til at give et pålideligt billede af virksomhedens økonomiske stilling og udvikling, og dermed giver regnskabsbrugeren et overblik over virksomheden.⁵

Segmentoplysninger § 96 og 106 a

Udviklingen i virksomhedens økonomiske aktiviteter skal foretages segmentopdelt på aktiviteter og geografiske områder, hvis dette kan have væsentlig betydning for forståelsen af årsregnskabet, samt hvis de pågældende aktiviteter og markeder afviger betydeligt indbyrdes.⁶

Nærtstående parter

Som nærtstående parter betragtes personer eller virksomheder, der direkte eller indirekte har bestemmende indflydelse på den regnskabsafledende virksomhed. RVL 12 beskriver, at der skal gives en redegørelse for karakteren af og omfanget af virksomhedens transaktioner med de nærtstående parter, såfremt dette er af væsentlig betydning for årsregnskabet.⁷

---

⁴ Regnskabsvejledning 12

⁵ Regnskabsvejledning 12

⁶ Regnskabsvejledning 12

Forventede økonomiske udvikling § 99

Det kræves at virksomheden redegør for virksomhedens forventede udvikling, og de væsentligste forudsætninger herfor. Redegørelsen skal omfatte en omtale af begivenheder, som er indtruffet efter regnskabsårets udløb, som er af væsentlig betydning for den forventede udvikling.⁸

Særlige forhold § 77

Udsædvanlige forhold eller væsentlig usikkerhed ved opgørelsen af årsregnskabet omtales i årsberetningen om muligt med beløbsangivelse.

Der skal redegøres for eventuelle going concern problemer, hvilket kan være en væsentlig usikkerhed knyttet til begivenheder eller omstændigheder, som kan medføre tvivl om virksomhedens muligheder for at fortsætte. Endvidere skal der redegøres for hvilke foranstaltninger virksomheden foretager eller planlægger at foretage, ligesom at det skal oplyses om eventuelle forudsætninger der skal opfyldes, for at virksomheden kan forsætte driften.⁹

Efter at have gennemgået regnskabsvejledning 12, vil vi nu arbejde videre med perioden 2002-2008, hvor revisor skulle foretage revision af ledelsesberetningen. For at fastlægge de regnskabsmæssige krav i denne periode, vil vi arbejde videre med følgende underspørgsmål:

2.2 Regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen (årsregnskabsloven) 2002-2008

For at kunne udføre den lovpligtige revision af ledelsesberetningen, er det nødvendigt for revisor at kende, til de grundlæggende regnskabsmæssige krav til denne. Dette kapitel vil forsøge, at klarlægge de regnskabsmæssige krav i perioden fra år 2002- 2008, hvor årsregnskabsloven har været omfattet af kravet om det retvisende billede.

Da ledelsesberetningen er blevet en del af årsrapporten, skal den i ligesom den finansielle del af årsrapporten opfylde kravet om et retvisende billede. Denne ændring gør, at ledelsesberet-

---

⁷ Regnskabsvejledning 12

⁸ Regnskabsvejledning 12

⁹ Regnskabsvejledning 12

ningen bliver mere pålidelig, samt mere relevant end tidligere, hvor det retvisende billede ikke var et krav. Da ledelsesberetningen er blevet en integreret del af årsrapporten, er den samtidig også blevet omfattet af den lovpligtige revision.

2.2.1 Begrebsrammen

Med indførslen af årsregnskabsloven d. 22. maj 2001, fik vi begrebsrammen, som i alt væsentlighed svarer til de begrebsrammer, der stammer fra de internationale regnskabsreguleringer herunder IAS'erne. Den danske begrebsramme forudsætter dog, at regnskabsbrugere er en bred skare af brugere, hvorimod at den internationale tager udgangspunkt i, at brugere kun er investorer og kreditorer. Begrebsrammen er den overordnede ramme, hvori årsregnskabsformål, grundlæggende begreber og sammenhænge beskrives.

Begrebsrammen fremgår af årsregnskabslovens grundlæggende bestemmelser i kapitel 3. I overensstemmelse med den økonomiske teori, er der tale om en balanceorienteret begrebsramme, der fokuserer på indregning og måling af balancens regnskabslementer ud fra deres fremtidige værdi for virksomheden.

Styrende for begrebsrammens definitioner er regnskabsbrugernes informationsbehov i forbindelse med bl.a. prognosekontrol og fordelingsopgaver. I begrebsrammen er regnskabsbrugere defineret som nuværende og fremtidige investorer, kreditorer, medarbejdere, kunder, myndigheder og andre, hvis økonomiske beslutninger normalt må forventes at blive påvirket af en årsrapport.

Det er nødvendigt, at årsrapporten opfylder en række grundlæggende kvalitetskrav for at kunne være til nytte ved regnskabsbrugernes beslutninger og dermed opfylde det overordnede krav om at årsrapporten som helhed skal give et retvisende billede.

Det retvisende billede i årsregnskabslovens § 11, er den overordnede målsætning med lovgivningen. I begrebsrammen er regnskabsbrugernes informationsbehov og kvalitetskravene i årsregnskabsloven § 12 placeret på de øverste niveauer. De lavere niveauer består af de grundlæggende definitioner af årsrapportens elementer (aktiver, forpligtelser, indtægter, og omkostninger, indregning og måling samt klassifikation).

2.2.2 Generalklausulen § 11

Årsregnskabsloven § 11 indeholder lovens generalklausul, dvs. den overordnede målsætning med lovgivningen om finansiel regnskabsrapportering. Generalklausulen har været i dansk regnskabslovgivning siden 1981, hvor den afløste retsstandarden god regnskabsskik.¹⁰

Årsregnskabslovens § 11 nævner, at årsrapporten skal give et retvisende billede af virksomheden. Dette er også gældende for koncerner, hvor koncernregnskabet skal give et retvisende billede af koncernens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultat.

Det retvisende billede er nærmere uddybet i regnskabsvejledningen 1, hvor det fastslås, at årsrapporten skal indeholde oplysninger om forhold af relevans for brugeren, uanset at de ikke kan måles og indregnes i årsregnskabet.

Regnskabsvejledning 1 angiver yderligere, at en årsrapport udarbejdet i overensstemmelse med dansk regnskabslovgivning, regnskabsvejledningerne og med yderligere relevante oplysninger som har relevans og giver den fornødne viden til at forstå årsrapporten og give et retvisende billede. Vejledningen fastslår, at et retvisende billede kræver, at regnskabspraksis fastsættes og er i overensstemmelse med de relevante regnskabsvejledninger. Såfremt regnskabsvejledningerne ikke er tilstrækkelige, skal yderligere oplysninger medtages.¹¹

Der er krav om, at generalklausulen om et retvisende billede af virksomheden i årsregnskabsloven § 11 gælder hele årsrapporten. Generalklausulen gælder dermed også for virksomhedens og koncernens ledelsesberetning og for eventuelle supplerende beretninger i årsrapporten.¹²

Jf. årsregnskabsloven § 11 stk. 2 er der pligt til at supplere årsregnskabet med yderligere oplysninger, hvis det er nødvendigt for at give et retvisende billede.¹³ Afvejningen af hvornår supplerende oplysninger er nødvendige, kan i sagens natur kræve mange overvejelser. Generelt gælder det, at jo større væsentlighed et forhold har for virksomheden, desto større er behovet for, at det pågældende forhold fremgår af årsrapporten.¹⁴

Der er ligeledes et fravigelseskrav jf. årsregnskabsloven § 11 stk. 3, hvor virksomheden har pligt til at fravige enkeltbestemmelser i loven, hvis der ikke er tilstrækkeligt at give supple-

---

¹⁰ Hasselager (2001:150)

¹¹ Årsregnskabsloven 2002 § 11

¹² Hasselager (2001:152)

¹³ Årsregnskabsloven § 11. Stk. 2

¹⁴ Hasselager (2001:156)

rende oplysninger for at efterleve generalklausulen om et retvisende billede.¹⁵ Bestemmelsen omhandler kun væsentlige fravigelser, uvæsentlige fravigelser som ikke er nødvendige, kan derfor ikke komme på tale. Pligten til at fravige forudsættes kun at indtræde i ganske særligt tilfælde og vil overvejende kun være aktuel ved indregning og måling i balancen og resultatopgørelsen.¹⁶

2.2.3 Kvalitetskrav § 12

Årsregnskabsloven § 12 stiller overordnede krav til de oplysninger, som årsrapporten skal indeholde for at leve op til kravet om det retvisende billede. Kravene forudsætter nogle typiske informationsbehov hos regnskabsbrugerne og markere årsrapportens formål samt udviklingsretning som et væsentligt grundlag for opnåelse af et retvisende billede.

Årsrapporten skal udarbejdes således, at den støtter regnskabsbrugerne i deres økonomiske beslutninger. Regnskabsbrugere kan f.eks. være: interessenter, leverandører, banker, offentlige myndigheder, og personer hvis økonomiske beslutninger må forventes, at kunne blive påvirket af årsrapporten. De omhandlende beslutninger kan f.eks. vedrøre:

Placering af regnskabsbrugerens egne ressourcer: Årsrapporten giver på dette område mulighed for regnskabsbrugerens, at se hvor stort et afkast denne investering vil give i forhold til andre investeringer på samme område, samt ikke mindst hvad forventningerne til afkastet er i fremtiden. Årsrapporten giver derfor regnskabsbrugerens en indikation om, at det er her, han skal vælge at investere sine penge for at få bedst muligt udbytte.

Ledelsens forvaltning af virksomhedens ressourcer: Årsrapporten giver på dette område regnskabsbrugerens mulighed for, at se om ledelsen forvalter virksomhedens ressourcer forsvarligt og fornuftigt. Regnskabsbrugerens kan endvidere se, hvorvidt om virksomhedens lever op til dens krav om samfundsansvar, ved at se hvad af ressourcer virksomheden bruger af investeringer på områder som miljøet.

---

¹⁵ Årsregnskabsloven § 11. Stk 3.

¹⁶ Hasselager (2001:157)

Fordeling af virksomhedens ressourcer: Årsrapporten skal give regnskabsbrugerne mulighed for at vurdere virksomhedens ressourcefordeling. Her tænkes på fordelingen af de økonomiske midler mellem virksomhedens ledelse, ejerne og andre interessegrupper. Det er fordelagtigt for regnskabsbrugeren, at kunne se hvorvidt virksomheder placerer dens ressourcer og dermed have mulighed for at vurdere om virksomhedens ledelse f.eks. har gjort sig fortjent til de honorarer de modtager.

Regnskabsbrugernes informationsbehov kan variere, da regnskabsbrugerne er en bred vifte af mennesker, alt afhængig af hvilken virksomhedstype der er tale om.

Årsrapporten skal udarbejdes således, at den oplyser om forhold, der normalt er relevante for regnskabsbrugerne, jf. stk. 2. Oplysningerne skal desuden være pålidelige i forhold til, hvad regnskabsbrugerne normalt forventer.¹⁷

Relevans

Relevans vedrører de beslutninger, regnskabsbrugerne skal træffe. Relevante informationer skal medtages i årsrapporten, mens informationer der er mindre betydningsfulde for regnskabsbrugernes beslutningsproces bør udelades eller have en sekundær placering. Relevant information skal medtages, også selvom oplysningerne ikke kan beløbsfastsættes¹⁸:

- **Prognoseværdi:** Oplysningerne skal være med til at stille den rette prognose for de fremtidige indtjeningsmuligheder i virksomheden således, at regnskabsbrugerne kan opnå en korrekt forudsigtelse af hans fremtidige indtjeningsmuligheder.
- **Feedbackværdi:** Oplysningerne skal kunne sammenlignes med tidligere forhold. Således at regnskabsbrugeren får oplysninger, der bekræfter eller korrigerer tidligere forhold, og derved også får mulighed for at korrigeres for tidligere prognoser.

---

¹⁷ Årsregnskabsloven § 12 stk. 3

¹⁸ Årsregnskabsloven § 12

- **Aktualitetsværdi:** Oplysningerne i årsrapporten skal være aktuelle, da uaktuelle oplysninger ikke har nogen regnskabsmæssig værdi for brugeren. Hvor aktuell en oplysning skal være afhænger af i hvilken sammenhæng oplysningen skal anvendes.¹⁹

Relevans har stor betydning for ledelsesberetningen, da mange af de oplysninger der bliver præsenteret i denne, ikke opfylder kravet om indregning og måling. Regnskabsbrugeren har hermed mulighed for at få ekstra viden omkring områder med usædvanlige forhold, og hvor der skal en supplerende oplysning til for at forstå.

Pålidelighed

Pålidelighed indebærer, at oplysningerne i rimeligt omfang kan efterprøves. Årsrapporten må ikke indeholde urealistiske og usandsynlige forhold, som kan forvirre regnskabsbrugernes indtryk af virksomheden²⁰:

- **Repræsentativ gyldighed:** Oplysninger skal være valide, hermed menes at der skal være overensstemmelse mellem de informationer som årsrapporten præsenterer, og de dispositioner i virksomheden som informationerne angiver at udtrykke.
- **Verificerbarhed:** Oplysningerne i årsrapporten skal være i overensstemmelse med kendsgerningerne.
- **Neutralitet:** Det er vigtigt at oplysninger i årsrapporten er af neutral betydning, således at både positive og negative begivenheder bliver ligeligt omtalt. Virksomheden har pligt til også at omtale de negative aspekter i virksomheden, i stedet for kun at fremhæve de positive.

---

²⁰ Årsregnskabsloven § 12

Pålidelighedskravet er nødvendigt for, at regnskabsbrugeren kan føle sig sikker i, at basere sine beslutninger på grundlag af oplysningerne. Pålidelighedskravet er dog graderet i forhold til årsrapporten. I forhold til ledelsesberetning er pålidelighedskravet underlagt en anden fortolkning hvor dette snarere skal betragtes som et sandsynlighedskrav, der har til formål at forhindre optræden af urealistiske og usandsynlige oplysninger i ledelsesberetningen.²¹

Relevans kontra pålidelighed

Relevans og pålidelighed kan ofte være modstridende, idet det ikke altid er muligt at verificere de faktiske forhold, uanset om disse har stor relevans for regnskabsbrugeren. Med ændring af årsregnskabsloven har relevans fået større vægt end pålidelighed, da man har ændret fokus fra de transaktionsbaseret regnskaber til de mere værdibaserede regnskaber.

Sammenlignelighed

Sammenlignelighed er ikke omtalt i årsregnskabsloven som et særskilt kvalitetskrav. Det anses dog som et naturligt krav. Sammenlignelighed vedrører, at regnskabsbrugerne har mulighed for at sammenligne de forskellige regnskabsperioder med hinanden og dermed få et pålideligt sammenligningsgrundlag, når der skal træffes beslutninger ud fra oplysningerne i årsrapporten.

2.2.4 Grundlæggende forudsætninger § 13

Både § 11 og § 12 omhandler kravet til det retvisende billede. Kravet drejer sig i første omgang om, at regnskabsbrugernes informationsbehov skal tilgodeses ved, at årsrapporten indeholder relevante og pålidelige oplysninger. De nævnte bestemmelser i § 11 og § 12 i årsregnskabsloven indeholder relativt abstrakte krav. Rammebestemmelserne i § 13 udfylder disse abstrakte krav og fungerer dermed som en generel implementering af de højere krav i § 11 og 12.²²

---

²¹ Hasselager (2001:170)

²² Hasselager (2001:174)

Årsregnskabslovens § 13 indeholder ni grundlæggende forudsætninger som har til formål at sikre årsrapporten udarbejdes korrekt. De grundlæggende forudsætninger er med til at konkretisere begreberne fra årsregnskabslovens § 11 og 12.

Forudsætningerne er følgende²³:

- Klarhed.
- Substans.
- Væsentlighed.
- Going concern.
- Neutralitet.
- Periodisering.
- Konsistens.
- Bruttoværdi.
- Formel kontinuitet.

Ledelsesberetningen skal principielt opfylde alle de grundlæggende forudsætninger. Punkterne 1- 5 er dog ufravigelige, da de antages at have så stor betydning for det retvisende billede, at de ikke kan fraviges. Punkterne 6-10 kan fraviges, såfremt der ligger en begrundelse for at fravigelsen af punkterne giver et mere retvisende billede af virksomheden. Nedenfor vil vi gennemgå hver af forudsætninger i forhold til ledelsesberetning.

Klarhed

Klarhed er udtryk for, at præsentationen af virksomhedens udvikling og finansielle stilling har stor betydning for den samlede forståelse af virksomheden. Årsrapporten skal udarbejdes på en klar og overskuelig måde. Årsrapporten må ikke være tvetydig eller vildledende og udarbejdes på en sådan måde, at væsentlige oplysninger drukner i uvæsentlige oplysninger. Oplysningerne skal fremtræde på en sådan måde, at de ikke kan misforstås derudover præsenteres på en ordentlig måde.

I forhold til ledelsesberetning har kravet om klarhed den betydning, at væsentlige oplysninger ikke må undlades eller gemmes et sted, hvor de ikke falder naturligt ind. Det er også vigtigt,

---

²³ Hasselager (2001:176)

at oplysninger af vigtigere karakter ikke bliver undermineret af mindre vigtige oplysninger. Regnskabsbrugeren skal have en overskuelig og klar måde at gennemskue ledelsesberetning på.²⁴

Substans

Kravet om substans gør, at der skal tages hensyn til de reelle forhold frem for formalia uden reelt indhold. Endvidere skal oplysninger kunne dokumenteres og er således tilknyttet kravet om pålidelighed.

For ledelsesberetningen har kravet om substans stor betydning, da udsagnene kan have karakter af subjektive udsagn uden egentlig dokumentation. Det er et krav, at oplysningerne i ledelsesberetning er baseret på egentlige fakta eller undersøgelser og ikke subjektive udsagn.²⁵

Væsentlighed

Væsentlighed indebærer, at alle relevante forhold skal indgå i årsrapporten, medmindre de er ubetydelige. Anses flere ubetydelige forhold tilsammen for at være betydelige, skal de dog indgå. Dette indebærer at alle væsentlige forhold medtages i årsrapporten.

Det er ved væsentlighedsbegrebet vigtigt, at være opmærksom på samspillet mellem relevans og væsentlighed. Selv om en regnskabspost i og for sig kan antages for at være væsentlig, behøver dens tilstedeværelse ikke at have en selvstændig udsagnsværdi. Er beløbet for lille til at kunne påvirke beslutningstagen, har bevægelsen eller mængden i sig selv ingen udsagnsværdi.

Ledelsesberetning skal indeholde en række lovkrævede oplysninger, som er relevante og derfor skal medtages uanset om disse er væsentlige eller uvæsentlige. Hvis der findes en række ubetydelige forhold der har en indbyrdes sammenhæng eller blot lighed med hinanden som tilsammen har betydning, så skal disse alligevel medtages. Dette kan f.eks. være ubetydelige dattervirksomheder, der sammenlagt ikke er ubetydelige. Reglen gælder typisk i sammenhænge, hvor der forekommer flere ubetydelige i samme årsregnskab, men kan efter omstæn-

---

²⁴ Årsregnskabsloven § 13

²⁵ Hasselager (2001:177)

dighederne også spille en rolle i tilfælde, hvor flere ubetydelige forhold akkumuleres over år og derved får betydning på længere sigt f.eks. afskrivninger.²⁶

Going concern

Going concern forudsætningen er normalt, at regne som en grundlæggende forudsætning. De fleste regnskabsbrugere er normalt ikke interesseret i virksomheder, hvor der ikke er forudsætning for at virksomheden kan forsætte driften. Det er en virksomhedens ledelse, der som ansvarlig for regnskabsaflæggelsen skal vurdere, om det i den givne situation er forsvarligt at aflægge årsregnskabet eller koncernregnskabet som en ”going concern”

Grundlaget for vurderingen skal bero på forholdene i den konkrete virksomhed eller koncern. Ofte vil grundlaget dog være udarbejdet på baggrund af et udarbejdet budget for det kommende år, baseret på rimelige begrundede forudsætninger.

Driften af en aktivitet formodes at forudsætte going concern, medmindre den ikke skal eller antages at kunne fortsætte.

Ledelsesberetningen skal også aflægges efter formodning om going concern, hvis forudsætningen er til stede. Hvis ledelsen baserer sin forudsætning på særlige vigtige eller afgørende forudsætninger, skal der oplyses herom i ledelsesberetningen.²⁷

Neutralitet

Neutralitet forstås som, at enhver værdiændring skal vises uanset indvirkningen på egenkapital og resultatopgørelsen. Når regnskabsbrugere skal vurdere virksomhederne og deres potentialer, er neutralitet af afgørende betydning da forudsætningen skal være med til at forhindre, at virksomhedens ledelse manipulerer med oplysningerne.

Forudsætningen om neutralitet gennembrydes enkelte steder i loven, som følge af 4. direktivs særlige krav om forsigtighed. Dette er f.eks. tilfældet ved, at nedskrivninger på materielle anlægsaktiver er tvungne, mens opskrivninger forsat er frivillige.

---

²⁶ Hasselager (2001:179)

²⁷ Hasselager (2001:180)

Ledelsesberetningens oplysninger skal derfor også være neutrale, hvilket betyder at ledelsesberetningen ikke må være påvirket på en forskønnet måde, for at give et bedre billede af virksomheden.²⁸

Periodisering

Periodiseringsprincippet indebærer, at transaktioner, begivenheder, og værdiændringer skal indregnes når de indtræffer, uanset tidspunkt for betaling. Periodiseringskravet vedrører alle elementer i årsrapporten med undtagelse af pengestrømsopgørelsen.

I relation til ledelsesberetningen er forudsætning ikke altafgørende. Ledelsen skal oplyse om betydningsfulde begivenheder efter statusdagen, som f.eks. forventninger til fremtiden, uanset om disse ikke skal indregnes i årsregnskabet.²⁹

Konsistens

Kravet om konsistens i årsrapporten betyder, at oplysninger indenfor samme kategori skal præsenteres på samme måde, således at det er nemmere at danne sig et overblik og sammenligne disse. Hvis en virksomhed vælger at aflægge regnskab efter en højere regnskabsklasse eks. C., så skal reglerne for denne regnskabsklasse systematisk anvendes igennem hele årsrapporten.

I henhold til ledelsesberetningen syntes forudsætningen mindre relevant, da den hovedsageligt relaterer sig til den finansielle del af årsrapporten.³⁰

Bruttoværdi

Efter denne forudsætning skal de enkelte begivenheder indregnes og måles hver for sig, og må ikke modregnes med hinanden. Dette gælder også oplysningerne i ledelsesberetningen.³¹

---

²⁸ Hasselager (2001:183)

²⁹ Hasselager (2001:185)

³⁰ Hasselager (2001:186)

³¹ Hasselager (2001:187)

Formel og reel kontinuitet

Formel kontinuitet betyder, at beløbende i foregående års slutbalance skal svare til beløbende i dette års åbningsbalance.

Reel kontinuitet betyder, at metoder for indregning og måling ikke må ændres fra år til år, da det er essentielt, at årsregnskabet er overskueligt for den almindelige regnskabsbruger. I forhold til ledelsesberetning har reel kontinuitet den betydning, at de finansielle oplysninger der skal indarbejdes i ledelsesberetningen skal overholde retningslinjerne for formel og reel kontinuitet. Dette kan f.eks. være i forbindelse med 5 års oversigter eller lignende.³²

2.2.5 Generelle krav til ledelsesberetningen

I forbindelse med ændringen af årsregnskabsloven fra 2002, skal alle virksomhederne i regnskabsklasserne B, C og D indeholde en ledelsesberetning. Der blev endvidere indført nyere og mere specifikke krav til ledelsesberetningen.

Alt efter hvilken regnskabsklasse virksomhederne tilhører, er der forskellige krav til ledelsesberetning det er dog generelt, at virksomhederne skal overholde kravet om et retvisende billede. Herunder gælder det at årsregnskabslovens kvalitetskrav skal opfyldes.

Ledelsesberetningen er en del af årsrapporten, jf. årsregnskabslovens § 2 og er dermed en del af dokumenthelheden. Det betyder, at årsregnskabet, koncernregnskabet, og ledelsesberetningen skal udarbejdes, revideres og offentliggøres samtidigt og at de skal kunne ses under et.

Beskrivelsen må ikke være optimistisk og heller ikke intetsigende. Til pålidelighedskravet hører at beretningen er aktuel, og den skal baseres på oplysninger der er ledelsen bekendt frem til tidspunktet for bestyrelsens vedtagelse af årsrapporten.

Ledelsesberetningen skal underskrives af selskabets direktion og bestyrelse, ligesom de øvrige dele af årsrapporten.

---

³² Hasselager (2001:189)

2.2.6 Regnskabspraksis i ledelsesberetningen

Det fremgår af årsregnskabsloven § 53, stk. 1 at der i årsrapportens afsnit om anvendt regnskabspraksis skal redegøres for de indregningsmetoder og målegrundlag (værdiansættelsen), der er anvendt på posterne i balance, resultatopgørelse, noter og ledelsesberetning. Endvidere

skal det fremgå, hvilken regnskabsklasse virksomheden aflægger årsrapport efter. Anføres beløbene i en anden valuta end danske kroner eller euro, jf. § 16, 2. pkt., skal der gives oplysning om kursen på den anførte valuta pr. balancedag i forhold til danske kroner og den tilsvarende valutakurs pr. det foregående regnskabsårs balancedag.³³

2.2.7 Formkrav

Der er ikke nogle formkrav til i hvilken rækkefølge, de enkelte lovpligtige bestanddele kommer i. Praksis i dag er, at ledelsesberetningen placeres foran regnskabet. De supplerende beretninger placeres sidst i dokumentet. Der er ikke tale om noget rækkefølgekrav eller anden form for krav til afsnitsopdeling i beretningen.³⁴

2.2.8 Lovpligtige oplysninger i henhold til årsregnskabsloven

Der er en række specifikke krav som ledelsesberetningen skal indeholde, alt efter hvad for en regnskabsklasse virksomheden befinder sig i. Nedenstående figur illustrerer de forskellige krav til de forskellige regnskabsklasser. Efterfølgende vil vi gennemgå kravene i figuren.

---

³³ Årsregnskabsloven § 53 stk.1

³⁴ Hasselager (2001: 543)

Figur 2: Årsregnskabslovens krav til ledelsesberetningen

ÅRL	Årsregnskabsloven krav til ledelsesberetningen	B	C	D
§ 77	Beskrivelse af virksomhedens hovedaktiviteter	X	X	X
	Beskrivelse af eventuel usikkerhed ved indregning og måling	X	X	X
	Beskrivelse af usædvanlige forhold, der kan påvirke indregning/måling	X	X	x
	Redegørelse for udvikling i aktiviteter og økonomiske forhold	X	X	X
	Omtalte af betydningsfulde hændelser efter regnskabsårets afslutning	X	X	X
§ 99	Beskrivelse af virksomhedens forventede udvikling		X	X
	Beskrivelse af virksomhedens videnressourcer		X	X
	Beskrivelse af virksomhedens risikoprofil og risikostyring		X	X
	Beskrivelse af virksomhedens påvirkning af det eksterne miljø		X	X
	Beskrivelse af forsknings og udviklingsaktiviteter for eller i virksomheden		X	X
	Omtale af filialer i udlandet		X	X
	Redegørelse for ikke-finansielle forhold af væsentlighed betydning		X	X
§ 100	Beskrivelse af årets resultat sammenholdt med tidligere udmeldinger		X	X
§ 101	Oversigt over 5 års hoved og nøgletal		X	X
§ 107	Oplysninger om ledelseserhverv			X

Kilde: Egen tilvirkning efter årsregnskabsloven

Kravene i årsregnskabsloven § 77

Kravene i denne paragraf i årsregnskabsloven, er de krav til hvad ledelsesberetningen i de forskellige regnskabsklasser skal indeholde. Loven nævner følgende: *”Er der sket væsentlige ændringer i virksomhedens aktiviteter og økonomiske forhold, skal årsregnskabet suppleres med en ledelsesberetning, der redegør for disse ændringer”*. Kravene omfatter virksomheder i klasse B, C og D, og har forbindelse til den finansielle del af årsrapporten, og til formål at medvirke til forøget forståelse af denne del. Fælles for kravene er, at de bagudrettet og vedrører historiske forhold.

Virksomhedens hovedaktiviteter:

Virksomhedens hovedaktiviteter består af de væsentligste produkter, ydelser eller service som virksomheden beskæftiger sig med. Det er denne del af virksomheden, som genererer den største del af omsætningen.

Ledelsen afgør hvor detaljeret oplysninger, der skal gives i ledelsesberetningen. Dette afhænger typisk af virksomhedens art, omfang og aktiviteter. Det er dog et krav, at beskrivelsen er tilstrækkelig for at vurdere virksomhedens driftmæssige risiko for den almindelige regnskabsbruger.

Virksomheder i klasse C og D skal afgive segmentoplysninger fordelt på aktiviteter og geografiske områder.³⁵

Eventuel usikkerhed ved indregning og måling

Usikkerhed ved indregning og måling er typisk gældende i forbindelse med den finansielle del af årsrapporten. Beskrivelsen af usikkerheder ved indregning og måling har til formål overfor regnskabsbrugeren at redegøre, hvilke af disse tilfælde han skal tage forhold for i sine overvejelser omkring årsberetningen.

En usikkerhed kan siges, at være til stede når det er sandsynligt, at områder som vedrører virksomheden kan afvige fra det fastsatte skøn og afvigelsen kan have en væsentlig betydning for virksomhedens resultat og finansielle stilling.

Usikkerhed ved indregning og måling opstår typisk i forbindelse med retssager, garantiforpligtelser, osv. Det kan også være i forbindelse med måling af igangværende arbejder eller hensættelser til tab på tilgodehavender. Overstående punkter vil i forbindelse med årsrapporten give anledning til diskussion omkring indregning og måling. Der bør i ledelsesberetningen være en gennemgang af dette, så regnskabsbrugeren har mulighed for at vurdere usikkerhederne.

Ikke kun usikkerheder ved fremtidige begivenheder bør omtales i ledelsesberetningen. Usikkerheder omkring manglende muligheder for indhentning af de nødvendige oplysninger samt dokumentation til brug for indregning og måling bør omtales.³⁶

---

³⁵ Årsregnskabsloven § 77

³⁶ Årsregnskabsloven § 77

Redegørelse for usædvanlige forhold der kan påvirke indregning og måling

Kravet om beskrivelse af de usædvanlige forhold skal ses i forlængelse af overstående punkt omkring usikkerhed ved indregning og måling.

At et forhold er udsædvanligt betyder, at det er af sådan en karakter, at det er nødvendigt at berette om det i ledelsesberetningen for at regnskabsbrugeren kan få den fulde forståelse af forholdet og regnskabet.

Et udsædvanligt forhold kan være både en ordinær og en ekstraordinær post i regnskabet. Årsregnskabslovens krav om pålidelighed medfører, at alle udsædvanlige forhold skal medtages i årsrapporten, ligeledes om disse skulle være positive eller negative.

Udsædvanlige forhold som skal nævnes, er forhold som i en periode påvirker regnskabet enten positiv eller negativt og gør at resultatet i regnskabet er anderledes end ellers. Der kan f.eks. være tale om forhold som finanskrisen som påvirker alle brancher, eller en terroraktion som f.eks. 9/11, som ramte det meste af flybranchen. Overstående er kun negative ting, men også positive ting som har skabt usædvanlige stor ordretilgang skal nævnes.

Af mere normale udsædvanlige forhold end overstående som omhandler specielle emner, kan også nævnes mere almindeligt forekomne ting som f.eks. tilkøb, frasalg eller afvikling af aktiviteter, og produktionsomlægning. En ting som ændringer af regnskabspraksis skal også beskrives nærmere i ledelsesberetningen.³⁷

Redegørelse for udvikling i aktiviteter og økonomiske forhold

Ledelsesberetningen skal indeholde en redegørelse for udviklingen i aktiviteter og økonomiske forhold. Redegørelsen skal være retvisende og redegøre for de forhold der både interne og eksterne har påvirket udviklingen i aktiviteter og økonomiske forhold. Dette kan f.eks. være en redegørelse omkring markedsforhold, medarbejder, virksomhedens produkter, organisationen, køb og salg osv.

Når ledelsen står overfor at skulle udarbejde redegørelsen, kan den ofte stå i dilemmaet med at forsøge at overholde kravene til ledelsesberetningen, men samtidig tage hensyn til oplysningernes følsomhed. En virksomhed kan have nærstående going concern problemer, men en oplysning omkring disse i ledelsesberetningen kan være med til at give virksomhed yderligere

---

³⁷ Årsregnskabsloven § 77

problemer og måske forårsage den endelige lukning. Going concern problemer skal dog oplyses i ledelsesberetningen og der er her altså tale om at virksomhedens image eller fortsatte drift, bliver tilsidesat på bekostning af beskyttelse af regnskabsbrugeren.³⁸

Omtale af betydningsfulde hændelser efter regnskabsårets udløb

Ledelsesberetningen skal omtale alle forhold med betydning for regnskabsbrugeren, og derfor også omtale de betydningsfulde hændelser der er sket for virksomheden efter udløbet af regnskabsåret. Der er her tale om begivenheder der indtræffer fra statutidspunktet og frem til det tidspunkt hvor regnskabet færdiggøres og underskrives. Begivenhederne kan opdeles i:

- Regulerede begivenheder.
- Ikke-regulerede begivenheder.

Regulerede begivenheder vedrører forhold der eksisterer på balancedagen. Dette kan være varedebitors konkurs osv. De regulerede begivenheder skal indregnes i årsregnskabet.

Ikke-regulerede begivenheder vedrører forhold, der er opstået efter balancedagen. Dette kan være afgørelsen på en retssag, en virksomhedssammenslutning osv. Dette er forhold, som alle skal omtales i ledelsesberetning, men først indregnes i årsregnskabet i de år de indtræffer.³⁹

Kravene i årsregnskabsloven § 99

Kravene i årsregnskabsloven § 99 vedrører kun klasse C og D virksomheder, og er derfor ikke gældende for de mindre virksomheder. Kravene vedrører i mindre grad oplysninger fra den finansielle del af årsrapporten, men er i stedet fokuseret på at give regnskabsbrugerne oplysninger med højere prognoseværdi. Kravene i årsregnskabslovens § 99 vedrører beskrivelse af virksomhedens ressourcer eller risici.⁴⁰

---

³⁸ Årsregnskabsloven § 77

³⁹ Årsregnskabsloven § 77

⁴⁰ Årsregnskabsloven § 99

Beskrivelse af virksomhedens forventede udvikling

Med virksomhedens forventede udvikling menes forventningen til omsætning, resultat, overskud, tab osv. Der menes dog også forventninger til likviditetsudviklingen og investeringsniveauet i virksomheden da disse er relevante for regnskabsbrugeren.

Oplysningerne der gives i forbindelse med den forventede udvikling skal overholde de i § 12 nævnte krav om relevans og pålidelighed. Regnskabsbrugeren skal selv have mulighed for at vurdere om forudsætningerne på de forventede udviklinger er korrekte. Derfor skal forventningerne samt forudsætningerne der ligger til grund herfor beskrives fyldestgørende.

Beskrivelsen omkring virksomhedens forventede udvikling har stor regnskabsmæssig værdi for de sædvanlige regnskabsbrugere som aktionærer, kreditorer, pengeinstitutter osv. Dette giver dem en indikation af hvorvidt virksomheden vil stå økonomisk i fremtiden, og hvad dette evt. skyldes. Dette giver et grundlag, hvor de på baggrund af, kan træffe relevante beslutninger omkring yderligere kreditgivning, investerings i virksomheden osv.⁴¹

Beskrivelse af virksomhedens videnressourcer

Ledelsesberetningen skal indeholde en beskrivelse af virksomhedens videnressourcer, såfremt disse har afgørende betydning for virksomhedens fremtidige økonomiske udvikling og indtjening. Der er i årsregnskabsloven ikke nogen nærmere beskrivelse af hvorledes, at disse oplysninger skal præsenteres i ledelsesberetningen, og dette er derfor op til ledelsen. Oplysninger skal dog præsenteres således, at regnskabsbrugernes informationsbehov bedst opfyldes. Der foreslås derfor en metodisk tilgang som omfatter følgende:

- Definition af videnressourcer.
- Kortlægning af væsentlige videnressourcer.
- Identifikation af væsentlige videnressourcer.
- Fastlæggelse af tidshorisont.

I nogle virksomheder ses viden som central betydning for virksomhedens indtjeningsgrundlag. Her bør virksomheden udarbejde et særskilt videnregnskab. Et videnregnskab er, at regne som en supplerende beretning til ledelsesberetningen, og er som sådan ikke omfattet af revisi-

---

⁴¹ Årsregnskabsloven § 99

onspligten. Dog skal de væsentlige konklusioner fra videnregnskabet medtages i ledelsesberetningen.⁴²

Beskrivelse af virksomhedens risikoprofil og risikostyring

Virksomheder er påvirket af forskellige risici, alt efter hvilket område virksomheden bevæger sig indenfor. Disse risici skal beskrives i ledelsesberetningen.

Årsregnskabsloven gør det klart, at generelle risici som er knyttet til den branche virksomheden befinder sig i, ikke skal beskrives i ledelsesberetningen, men derimod at særlige risici som kan bevirke, at virksomheden bliver svækket på dens image/profil skal beskrives.

For at en risiko skal omtales i ledelsesberetning, skal den være af væsentlig betydning og have en vis økonomisk værdi for virksomheden. Ledelsesberetning skal indeholde en redegørelse for hvordan denne risiko kan påvirke virksomheden i fremtiden, samt hvilke tiltag virksomheden tager for at kunne styre disse risici. Eksempler på risici er oplyst i regnskabsvejledning 12, afsnit 26:

- Afhængighed af forskellige leverandører.
- Produktafhængighed.
- Afhængighed af særlige kreditaftaler.
- Afhængighed af konkrete markeder.

Udover ovenstående risici kræver årsregnskabsloven derudover, at finansielle risici også skal beskrives i ledelsesberetningen. Dette omfatter poster som:

- Valuta risiko.
- Rente risiko.
- Likviditetsrisiko.
- Pengestrømsrisici.

Finansielle instrumenter er beskrevet nærmere i regnskabsvejledning 15, som nærmere omtaler hvorledes og detaljeret disse finansielle risici skal omtales i årsrapporten.

---

⁴² Årsregnskabsloven § 99

I vejledning 12 anføres det, at det vil være hensigtsmæssigt, at give oplysninger om virksomhedens generelle risici, da informationsværdien derved kan øges:

- Almindeligt forekomne risikofaktorer indenfor virksomhedens branche.
- Generelle risici som virksomheden vurderer at have.

Ledelsen bør samtidigt ifølge vejledningen, omtale hvilken politikker ledelsen har til styring af disse generelle risici.⁴³

Beskrivelse af virksomhedens påvirkning af det eksterne miljø

Virksomhederne i regnskabsklasserne C og D skal i ledelsesberetningen udarbejde en redegørelse for virksomhedens påvirkning af det eksterne miljø, samt foranstaltninger til at forebygge skader på dette. Beskrivelsen skal kun indgå, hvis oplysningerne opfylder kravet om væsentlighed, og såfremt oplysningerne vurderes at få væsentlig betydning for virksomhedens økonomiske stilling. Påvirkningen skal altså have en væsentlig faktor for driften af virksomheden. Beskrivelsen skal omfatte to dele som skal skrives på et forholdsvis overordnet niveau, de er følgende:

- En beskrivelse af virksomhedens eksterne miljø.
- En beskrivelse af virksomhedens foranstaltninger til forebyggelse af skader på det eksterne miljø.

Beskrivelsen af virksomhedens eksterne miljø skal omhandle de miljøpåvirkninger virksomheden påfører miljøet, samt de påvirkninger, de kan forvente at tilføre miljøet i fremtiden. Virksomhedernes påvirkning af det eksterne miljø, skal forstås som f.eks. emissioner til vand, luft, jord, affald, forbrug af ressourcer mv.

Beskrivelsen om virksomhedens foranstaltninger til forebyggelse skal indeholde konkrete områder som kan forebygge, reduceres eller afhjælpe miljøpåvirkningerne i fremtiden. Virksomheden skal jf. § 99 lave en beskrivelse af følgende:

- Hvilke aktiviteter virksomheden har sat i gang for at afhjælpe indtrufne miljøskader.

---

⁴³ Årsregnskabsloven § 99

- Om der i driften er tages hensyn til reduktion af miljøpåvirkninger, samt hvorledes dette påvirker driften.
- Beskrivelsen skal også redegøre for om der er foretaget tiltag eller investeringer for at forbedre driften med henblik på miljøet.⁴⁴

Beskrivelse af forsknings og udviklingsaktiviteter i virksomheden

Beskrivelse af virksomhedens forsknings og udviklingsaktiviteter i virksomheden kan have stor regnskabsmæssig værdig for regnskabsbrugerne, såfremt der er tale om virksomheder hvor dette har en central betydning. Virksomheder der kun i mindre eller begrænset omfang har forsknings og udviklingsaktiviteter kan undlade at medtage en beskrivelse heraf, da det for disse ikke har væsentlig betydning. Beskrivelse af forsknings og udviklingsaktiviteter, skal ske på et overordnet plan og det er ledelsen bestemmer omfanget og detaljeringsniveauet af beskrivelsen.⁴⁵

Omtale af filialer i udlandet

Virksomheder skal omtale dens udenlandske filialer i ledelsesberetningen. Der stilles ikke krav om at denne udtalelse skal indeholde regnskabsoplysninger. Hvilke oplysninger der skal medtages, vurderes på baggrund af relevanskravet. Der skal dog som minimum oplyses filialens navn og hjemsted.⁴⁶

Redegørelse af ikke finansielle forhold af væsentlig betydning

Årsregnskabsloven kræver, at der skal redegøres for ikke-finansielle forhold, såfremt disse er af væsentlig betydning. Disse forhold kan f.eks. være personale og miljøforhold. Beskrivelsen af disse ikke finansielle forhold kan være med til at give en forståelse for virksomheden udvikling.⁴⁷

---

⁴⁴ Årsregnskabsloven § 99

⁴⁵ Årsregnskabsloven § 99

⁴⁶ Årsregnskabsloven § 99

⁴⁷ Årsregnskabsloven § 99

Årsregnskabsloven § 100, 101, 107 og 128

I det følgende vil der være en beskrivelse af overstående paragraffer i årsregnskabsloven. Det følgende vedrører ikke klasse B virksomheder, men kun klasse C og D, hvor § 107 kun er gældende for klasse D.

Årsregnskabsloven § 100 - Beskrivelse af årets resultat sammenholdt med tidligere

Ledelsesberetningen skal ifølge årsregnskabsloven indeholde en beskrivelse af årets resultat, sammenholdt med tidligere udmeldinger omkring forventningen til årets resultat. Der skal være en redegørelse for, hvorfor resultatet er blevet som det er. Det er ikke nok, at skrive at der er en afvigelse mellem det forventede og det endelige resultat, men der skal også være en nærmere redegørelse for hvorfor og hvordan virksomheden er kommet frem til resultatet samt en begrundelse herfor.

Oplysningerne der skal sammenlignes i redegørelsen, er alle offentlige tal fra ledelsen om forventningen til resultatet. Der kan her f.eks. være tale om en halvårsrapport.

Kravet i årsregnskabsloven § 100 giver regnskabsbrugeren en mulighed for, at efterse om virksomheden lever op til de forventninger, ledelsen har omkring årets resultat. Han kan på baggrund heraf vurdere, om virksomheden har været for optimistiske eller tilbageholdende med hensyn til årets resultat.⁴⁸

Årsregnskabsloven § 101 - Oversigt over 5 års hoved og nøgletal

Årsregnskabsloven § 101 indebærer, at virksomheder skal indarbejde en 5 års oversigt over en række hoved og nøgletal. Oversigten skal som minimum indeholde:

- Årets nettoomsætning.
- Resultat af ordinær drift.
- Resultat af finansielle poster.
- Resultat af ekstraordinære poster.
- Årets resultat.
- Balancesum.

---

⁴⁸ Årsregnskabsloven § 100

- Investeringer i materielle anlægsaktiver.
- Egenkapital.

Udover de nævnte nøgletal skal virksomheden oplyse om de nøgletal der efter virksomhedens forhold er nødvendige, for at regnskabsbrugeren kan skabe sig et fornuftigt indtryk af virksomhedens økonomi.

En mellemstor virksomhed kan dog undlade at oplyse om sammenligningstal for 2.- 4. foregående regnskabsår i oversigten, hvis virksomheden har ændret regnskabspraksis. Der skal i så fald gives oplysning herom i tilknytning til oversigten med en omtale af, hvilken indvirkning den ændrede regnskabspraksis har på sammenligningstallene.

En virksomhed, der er modervirksomhed i en koncern, kan undlade at vise oversigten af nøgletal i årsregnskabet, hvis virksomheden aflægger koncernregnskab, da der heri gives en oversigt for koncernen.⁴⁹

Årsregnskabsloven § 107 - Ledelseserhverv

Der skal ifølge årsregnskabsloven oplyses om de ledeshverv, som virksomhedens bestyrelses- og direktionsmedlemmer bestyrer i andre danske aktieselskaber, bortset fra ledeshverv i virksomhedens egne 100 pct. ejede datterselskaber. Er den pågældende medlem af ledelsen i såvel et andet dansk moderselskab som et eller flere af dets 100 pct. ejede danske datterselskaber, er det uanset 1. pkt. tilstrækkeligt at oplyse navnet på dette moderselskab og antallet af dets datterselskaber, hvori den pågældende er ledelsesmedlem.⁵⁰

Årsregnskabsloven § 128 - Koncernens ledelsesberetning

Koncernens ledelsesberetning skal beskrive koncernen, som at alle koncernvirksomhederne tilsammen var én virksomhed. I stedet for oplysninger om den enkelte virksomheds beløb, vises de konsoliderede virksomheders beløb tilsammen, konsolideret efter de samme metoder, som gælder for koncernregnskabet.⁵¹

---

⁴⁹ Årsregnskabsloven § 101

⁵⁰ Årsregnskabsloven § 107

⁵¹ Årsregnskabsloven § 128

2.3 Hvad er de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen, nu da revisor skal komme med en udtalelse herom?

2.3.1 Lov om ændring af årsregnskabsloven år 2008

Med ændring af årsregnskabsloven i år 2008, er der kommet en række ændringer til årsregnskabsloven som påvirker ledelsesberetningen. Ændringerne vil blive beskrevet i følgende afsnit.

Ændring af årsregnskabsloven 2008

Siden 2002 har ledelsesberetningen skulle revideres på lige fod med resten af årsrapporten. Kravet om revision af ledelsesberetningen er således blevet ændret med den nye årsregnskabslov.

Når ledelsesberetningen ikke længere skal revideres, har man også tilpasset kravet om det retvisende billede. Tidligere har hele årsrapporten inkl. ledelsesberetningen skulle give et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver, den økonomiske stilling samt resultat. Ledelsesberetningen skal fremover give en retvisende redegørelse, mens resten af regnskabet regnskabsopstillinger og noter forsat skal give et retvisende billede.

2.3.2 § 99 a

Paragraffen stiller krav om, at store virksomheder skal supplere ledelsesberetningen med en redegørelse for samfundsansvar, som forstås ved, at virksomheder frivilligt integrerer hensyn til blandt andet menneskerettigheder, sociale forhold, miljø og klimamæssige forhold samt bekæmpelse af korruption i deres forretningsstrategi og forretningsaktiviteter.

Har virksomheden ikke en politik for samfundsansvar, skal der også oplyses om dette i ledelsesberetningen.

Stk. 2 nævner at redegørelsen skal indeholde oplysninger om:

- Virksomhedens politikker for samfundsansvar, herunder eventuelle standarder, retningslinjer eller principper for samfundsansvar, som virksomheden anvender.

- Hvordan virksomheden omsætter sine politikker for samfundsansvar til handling, herunder eventuelle systemer eller procedurer herfor.
- Virksomhedens vurdering af, hvad der er opnået som følge af virksomhedens arbejde med samfundsansvar i regnskabsåret, samt virksomhedens eventuelle tiltag til arbejdet fremover.

Stk. 3: Redegørelsen skal gives i tilknytning til ledelsesberetningen. Virksomheden kan dog i stedet vælge at give redegørelsen i

- En supplerende beretning til årsrapporten.
- På virksomhedens hjemmeside, hvortil der også skal henvises til årsrapporten.

Stk.4: E&S fastsætter regler om offentliggørelse af redegørelsen for samfundsansvar i en supplerende beretning til årsrapporten og revisors pligter i forhold til de oplysninger, som offentliggøres heri. Jf. stk. 3 nr. 1.

Stk. 5: For virksomheder, som udarbejder koncernregnskab, er det tilstrækkeligt, at oplysningerne efter stk. 1 og 2 gives for koncernen som helhed.

Stk. 6: En dattervirksom i en koncern kan undlade at medtage oplysningerne i sin egen ledelsesberetning. Hvis modervirksomheden opfylder oplysningskravene.

Stk. 7: En virksomhed som har udarbejdet en fremskridtrapport i forbindelse med tilslutning til FN's Global Compact eller FN's principper for ansvarlige investeringer, kan undlade at give de oplysninger som er krævet.⁵²

Baggrund for indførelse af § 99 a samt handlingsplan for virksomheders samfundsansvar

Dette afsnit er udarbejdet med udgangspunkt i regeringens handlingsplan for virksomheders samfundsansvar. Vi vil ved brug af denne, gøre rede for baggrunden for indførelsen af § 99 a. Handleplanen nævner, at globaliseringens fremgang betyder, at der bliver handlet mere på tværs af landegrænserne. Samfundsansvar står højt på den internationale dagsorden, og Danmark er med helt fremme. Virksomheder spiller en central rolle med hensyn til at bidrage til løsninger på samfundsmæssige udfordringer. De kan med deres kendskab til markeder, medvirke til at finde fornuftige løsninger på nationale og globale udfordringer. Undersøgelser viser også, at danske virksomheder er langt fremme, når det gælder samfundsansvar. Dette ud-

---

⁵² Årsregnskabsloven § 99 a

gangspunkt forsøger regeringen af fasthold og udvikle, og har derfor lavet en handlingsplan for at styrke og støtte, at danske virksomheder forsat arbejder aktivt med samfundsansvar.

Regeringen ønsker med handlingsplanen at fremme samfundsansvar og understøtte at danske virksomheder stadig og i højere grad kan drage fordel af at være i en globalførerposition, når det gælder erhvervslivets samfundsansvar. Handlingsplanen er med andre ord med til at bidrage til målet om at Danmark og danske virksomheder bliver internationalt kendt for ansvarlig vækst.

Som baggrund for handleplanen nævnes desuden at globaliseringen betyder, at konkurrencen mellem virksomhederne er blevet stadig mere intensiv. Dette er med til at fremme nytænkning og højne effektiviteten til gavn for forbrugerne. Dette stiller dog også krav til virksomhedernes konkurrenceevne. En virksomhed kan hurtigt blive udkonkurreret, hvis den altid ligger sin fokus på at gøre godt for andre i stedet for på indtjeningssevnen.

Senere års udvikling viser, at virksomheder evne til at tage samfundsansvar internationalt, har haft stigende betydning for deres forretningsmæssige succes, uanset om der er tale om større eller mindre virksomheder. Det er derfor ikke en selvfølge, at virksomheder der tænker på at gøre det godt for andre, ikke nødvendigvis kan styrke sin konkurrenceposition.

Seks ud af ti danske virksomheder møder i dag krav om samfundsansvar fra deres omverden. Flere og flere erhvervskunder og investorer stiller i højere grad krav til virksomheders håndtering af menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljøbeskyttelse, klimaansvar og korruption.⁵³

Handlingsplan fra regeringen

Handlingsplanen består af i alt 30 initiativer fordelt på 4 områder som er følgende⁵⁴:

- Udbredelse af forretningsansvar.
- Fremme af virksomhedens samfundsansvar gennem statens aktiviteter.
- Erhvervslivets klimaansvar.
- Markedsføring af Danmark for ansvarlig vækst.

---

⁵³ Handlingsplan, samfundsansvar: 5

⁵⁴ Handlingsplan, samfundsansvar: 7

I følgende afsnit vil der være en gennemgang af de 4 hovedområder:

1: Udbredelse af forretningsdrevet samfundsansvar

Det er regeringens mål at udbrede forretningsdrevet samfundsansvar blandt både store og mindre virksomheder, så danske virksomheder i højere grad kan drage fordel af deres arbejde med samfundsansvar.

Regeringen tager derfor følgende tiltag:

- Opfordre danske virksomheder og investorer til at forsætte og udvikle deres engagement og arbejde med samfundsansvar.
- Gøre det lovpligtigt for større virksomheder at rapporterer om samfundsansvar i ledelsesberetningen i deres årsrapport.
- Gøre det lovpligtigt for institutionelle investorer og investeringsforeninger at rapportere om samfundsansvar i ledelsesberetningen i deres årsrapport.
- Oprette rådet for samfundsansvar, der skal komme med anbefalinger til regeringen, erhvervslivet og organisationer.

Mange virksomheder er ikke opmærksomme på de muligheder der er for at kombinere samfundsansvar med forretningsstrategi. Mange virksomheder har svært ved at omsætte ideen om samfundsansvar til praksis. Dette gælder især mindre virksomheder.

Undersøgelser omkring emnet, indikerer at virksomheders evne til at tage samfundsansvar nationalt og internationalt har fået stigende betydningen for deres forretningsmæssige succes. Mange virksomheder er dog ikke opmærksomme på de muligheder, der ligger i at kombinere samfundsansvar med forretningsstrategi.

Regeringen vil derfor iværksætte følgende tiltag, som skal give virksomheder viden og redskaber til at arbejde med deres frivillige forretningsdrevne samfundsansvar i praksis:

- Oprette et nyt kommunikationsforum om samfundsansvar.
- Tilrettelægge kampagne aktiviteter om forretningsdrevet samfundsansvar.
- Øge rådgivningen om innovation og samfundsansvar til små og mellemstore virksomheder.
- Afholde en international konference.

- Etablere et vidennetværk blandt organisationer, forskere og rådgivere omkring forretningsdrevet samfundsansvar og ansvar leverandørstyring
- Rådgive virksomheder gennem danske repræsentationer i udlandet.
- Arbejde for et gennemsigtigt marked, der fremmer hensynet til samfundsansvar i forbrugernes indkøb. Regeringen vil iværksætte en undersøgelse af forbrugernes rolle i forhold til virksomhedernes samfundsansvar.
- Udarbejde en fremskridtsrapport hvert andet år om danske virksomheders efterlevelse af og tilslutning til Global Impact.⁵⁵

Samfundsansvar - forretningsstrategi, ledelse og innovation

Regeringen vil understøtte arbejdet med forretningsstrategi, ledelse og innovation særligt for små og mellem store virksomheder, der ofte mangler ressourcer og inspiration til at komme i gang med at arbejde struktureret og fokuseret med samfundsansvar. Dette vil regeringen gøre ved at øge danske virksomheders viden om værdien af forretningsdrevet samfundsansvar og inspirere dem til at indarbejde samfundsansvar i deres forretningsstrategi.

For også at styrke virksomheders viden om internationalt samfundsansvar, vil regeringen gennem Center for Samfundsansvar, etablere et vidennetværk mellem forskere, organisationer og rådgivere. Netværket har til formål, at give virksomheder viden om forretningsdrevet samfundsansvar på globale markeder og ansvarlig leverandørstyring med fokus på dialog og samarbejde med leverandører i udviklingslande.⁵⁶

2: Fremme af virksomhedens samfundsansvar gennem statens aktiviteter

Virksomheder og investorer indtager en central rolle for, at fremme samfundsansvar og gøre Danmark kendt for ansvarlig vækst. Den danske stat kan dog også bidrage med en stor del for at fremme samfundsansvar. Dette kan den gøre igennem sine egne erhvervsrettede aktiviteter, da staten hvert år køber ind for ca. 27 mia., har et samlet garanti ansvar på 23 mia. kr. inden for eksportkreditter og har en omsætning på ca. 140 mia. kr. i de statslige aktieselskaber.

---

⁵⁵ Handlingsplan, samfundsansvar: 19

⁵⁶ Handlingsplan, samfundsansvar: 22

Staten som indkøber

Det er regeringens mål, at samfundsansvar skal indgå i den statslige indkøbspolitik. Derfor iværksætter regeringen følgende initiativer:

- Sikre, at fællesstatslige indkøbsaftaler fremover systematisk inddrager hensynet til samfundsansvar, som formuleret i de konventioner der ligger til grund for principperne i FN's Global Impact.
- Sikre, at alle indkøbere i staten har adgang til vejledning om inddragelse af samfundsansvar.
- Gå i dialog med kommuner og regioner om, hvordan erfaringerne med inddragelse af samfundsansvar kan bredes ud på deres områder.⁵⁷

Muligheder og udfordringer

Statens store årlige indkøb på ca. 27 mia. kr. gør staten i en god position til at fremme ansvarlig vækst igennem sin indkøbspolitik.

Siden 2006 er der indgået fællesstatslige indkøbsaftaler på en række områder, som en del af udrulningen af statens indkøbsprogram. De fællesstatslige indkøbsaftaler indgås via EU-udbud som følge af kravene til objektivitet, ligebehandling og gennemsigtighed.⁵⁸

Igangværende aktiviteter og nye initiativer:

Den danske stat har allerede på nuværende tidspunkt en række igangværende aktiviteter. Her kan bl.a. nævnes SKI (Statens og Kommunernes Indkøbsservice) som har indgået en indkøbsaftale for at fremme miljørigtige tjenestebiler i det offentlige.

Regering har som et af deres mål, at sikre at staten inddrager hensyn til samfundsansvar i deres indkøb. Denne indsats er rettet mod at sikre, at staten ikke indkøber produkter eller ydelser, som strider imod de konventioner der ligger til grund for FN-principperne.

---

⁵⁷ Handlingsplan, samfundsansvar: 25

⁵⁸ Handlingsplan, samfundsansvar: 25

Derudover vil regeringen gå i dialog med Kommunernes Landsforening og Danske Regioner, om hvordan erfaringer med inddragelse af samfundsansvar kan bredes ud. Flere kommuner og regioner er allerede langt fremme på dette område. Det er i dag muligt for kommunerne og regioner at tilslutte sig de statslige indkøb.⁵⁹

Staten som investor og kreditstiller

Det er regeringens mål, at staten fremmer målsætningen om ansvarlig vækst gennem sine investeringer. Regeringen vil sikre tilslutning til FN's principper for samfundsansvar blandt de organisationer som forvalter statslige midler.

Konkret vil regeringen sikre, at vækstfonden tilslutter sig PRI, og at EKF og IFU tilslutter sig Global Compact. Initiativet skal bygge videre på de konkrete tiltag som en række organisationer allerede har iværksat.

Regeringen vil derfor iværksætte følgende:

- Sikre, at vækstfonden tilslutter sig FN's principper for ansvarlige investeringer.
- Sikre, at eksportkredit fonden tilslutter sig FN's Global Compact.
- Fortsat inddrage samfundsansvar i det danske udviklingssamarbejde.
- Sikre at industrialiseringsfonden for udviklingslandene og investeringsfonden for central og Østeuropa tilslutter sig Global Compact.
- Afholde konferencer om virksomheders samfundsansvar i udviklingslande i samarbejde med danske repræsentanter i udlandet, lokale aktører og virksomheder.
- Sikre, at det regionale erhvervsfremmesystem bidrager til udbredelsen af forretningsdrevet samfundsansvar.
- Arbejde for, at de internationale investeringsbanker inddrager samfundsansvar i deres forretnings og investeringsstrategier.⁶⁰

---

⁵⁹ Handlingsplan, samfundsansvar: 26

⁶⁰ Handlingsplan, samfundsansvar: 27

3: Erhvervslivets klimaansvar

Danmark er vært ved FN's klimakonference i COP15 2009, hvor der er en ambition at opnå en fornuftig global klimaaf tale. Regeringen ønsker, at understøtte virksomheders arbejde med at udarbejde klimaregnskaber og klimastrategier. Endelig sætter regeringen fokus på virksomheders og branchers muligheder for at reducere deres udledning af drivhusgasser gennem partnerskaber om klimaansvar.

Regeringen vil lave følgende tiltag.

- Opfordre til at klimaansvar indgår i virksomheders rapportering om samfundsansvar i deres ledelsesberetning.
- I samarbejde med dansk industri udvikle klimakompasset som er et web baseret klimaværktøj, der hjælper virksomheder med at udarbejde klimaregnskaber og klimastrategier.
- Tage initiativ til fire partnerskaber om klimaansvar i forhold til investorer, detailhandlen, byggeriet og søfartsområdet.⁶¹

Muligheder og udfordringer

Det danske erhvervsliv har en særlig mulighed for at sætte en positiv dagsorden, når det handler om den globale klimaudfordring. Ved klimakonferencen COP 15 som afholdes i Danmark, vil regeringen arbejde hårdt på at opfylde målet om at nå til en ambitiøs klimaaf tale.

Erhvervslivet har på mange måder en stor rolle i forhold til at sikre, at målene i en ambitiøs klimaaf tale realiseres, da en væsentlig del af den globale udledning af drivhusgasser sker i forbindelse med erhvervsmæssige aktiviteter.

Den konkrete indsats for reduktion af drivhusgasser vil derfor også skulle ske i erhvervslivet. Erhvervslivet indtager også en nøglerolle i forhold til udviklingen af ny teknologi, samt spredningen af denne til ulandene.⁶²

---

⁶¹ Handlingsplan, samfundsansvar: 35

⁶² Handlingsplan, samfundsansvar: 35

4: Markedsføring af Danmark for ansvarlig vækst

Det er regeringens mål, at markedsføringen af Danmark for ansvarlig vækst, skal bidrage til, at danske virksomheder i højere grad kan drage fordel af deres arbejde med samfundsansvar. Regeringen har derfor udarbejdet en samlet handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark. Markedsføringen fokuserer på at gøre Danmark internationalt kendt som et ansvarligt og afbalanceret land, hvor ansvarlighed og samvittighedsfuld adfærd er vigtig for den enkelte, for virksomheder og for den offentlige sektor. Derudover skal Danmark markedsføres som miljøbevidste med energi rigtige løsninger⁶³:

- Markedsføre danske redskaber og deres kompetencer indenfor virksomheders samfundsansvar
- Stå for afholdelse af et internationalt topmøde i 2010 om internationale standarder for bæredygtighed i København.
- Afholde en international konference om ansvarlige investeringer, der skal skabe grundlag for en mere målrettet og anvendelsesorienteret forskning.

Handlingsplanen for samfundsansvar indeholder samlet en række initiativer, der skal styrke mulighederne for at realisere målsætningen om, at danske virksomheder i højere grad drager fordel af at være i en global førerposition, når det gælder erhvervslivets samfundsansvar.⁶⁴

Muligheder og udfordringer

Danmark er kendt som et velfungerende velfærdssamfund, hvor økonomisk vækst forenes med høje sociale og miljømæssige standarder. Regeringen ønsker at støtte markedsføringen af Danmark på netop disse kvaliteter.

Den danske samfundsmodel giver en god platform for at styrke markedsføringen af Danmark for ansvarlig vækst. De grundlæggende værdier og normer i det danske samfund, betyder at danske virksomheder opfatter det som naturligt, at tage hensyn til samfundsansvar. Yderligere

---

⁶³ Handlingsplan, samfundsansvar: 39

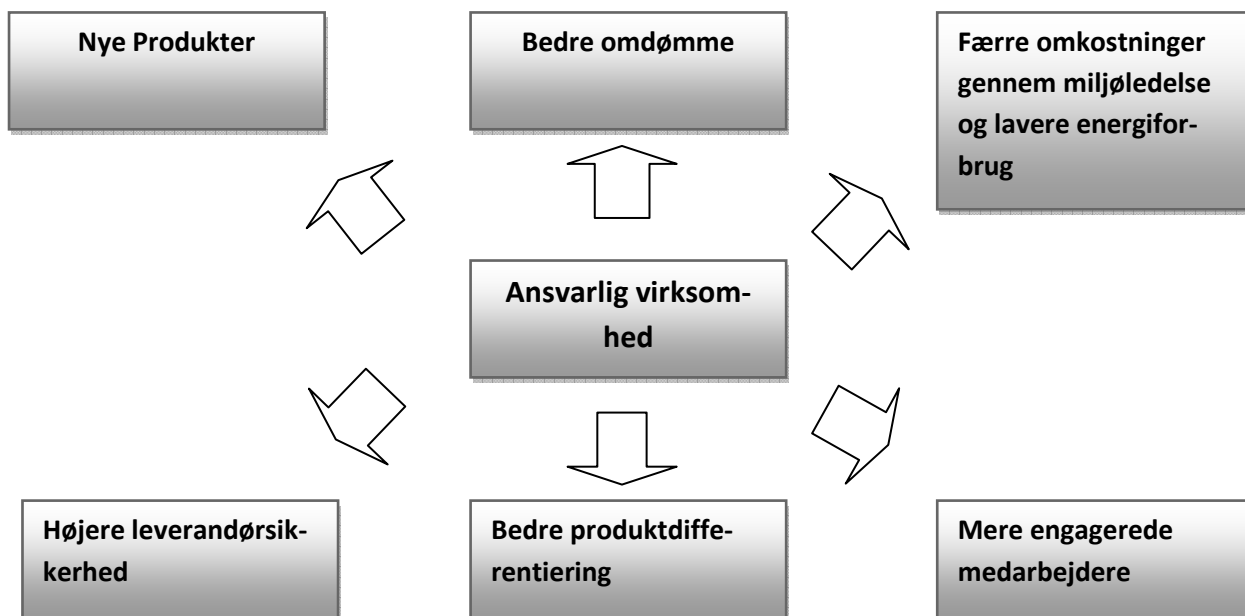
⁶⁴ Handlingsplan, samfundsansvar: 39

kan det danske udnytte eksisterende styrkepositioner indenfor bl.a. bioteknologi, vedvarende energi, it-løsninger, kvalitetsfødevarer og serviceydelser af høj kvalitet.

For at markedsføre Danmark har regeringen taget følgende tiltag⁶⁵:

- Etableret fonden til markedsføring af Danmark, der støtte begivenheder, fremstød, konferencer og kampagner, der øger omverdenens kendskab til Danmark
- Støttet arbejdet i FN Global Compact og deltaget i udviklingen af OECD's retningslinjer, den kommende ISO 26000-standard, ILO standarder, EU retningslinjer og Global Reporting Initiative.
- Etablere et samarbejde med verdensbanken om at anvende de danske erfaringer fra projektet overskud med omtanke i verdensbankens projekter i hele verdenen. Verdensbanken tilbyder således undervisning i hvordan samfundsansvar kan udføres i praksis med udgangspunkt i en engelsk version af undervisningsmaterialer fra projektet: Overskud med omtanke.

Figur 3: Fordele ved forretningsdrevet samfundsansvar

Kilde: Handlingsplan - Samfundsansvar

⁶⁵ Handlingsplan, samfundsansvar: 40

2.3.3 § 107 b

Udover § 99 a omhandlende samfundsansvar, er der med indførelsen af den nye årsregnskabslov blevet indsat et oplysningskrav vedrørende virksomhedsledelse, således at virksomheder der har værdipapirer optaget til handel på et reguleret marked i et EU/ EØS land, skal medtage en redegørelse for virksomhedsledelse i ledelsesberetningen. Dermed er den nye bestemmelse årsregnskabsloven § 107 b implementeret.

Loven gennemfører artikel 46 a i 4 direktiv, som blev indsat ved ændringsdirektiv 2006/46/EF af 14. juni 2006. Den nævnte artikel indførte krav om at virksomheder som har værdipapirer optaget til handel på et reguleret marked i et EU/EØS land skal medtage en redegørelse for virksomhedsledelse i ledelsesberetningen.

Formålet med redegørelse for virksomhedsledelsen er at give aktionærerne let adgang til centrale oplysninger om de faktiske anvendte principper for virksomhedsledelse. Med loven indføres der som nævnt alene stiller krav om, at virksomheder skal offentliggøre oplysninger om virksomhedsledelse i overensstemmelse med direktivets krav, enten i ledelsesberetningen eller i et bilag hertil, som der henvises til i ledelsesberetningen, eller eventuelt via en henvisning i ledelsesberetningen til virksomhedens hjemmeside.⁶⁶

I det følgende vil der være en gennemgang af loven.

Paragraffen stiller krav om at en virksomhed som har værdipapirer optaget til handel på et reguleret marked i et land, skal medtage en redegørelse for virksomhedsledelse, der omfatter følgende:

- Oplysninger om hvorvidt virksomheden er omfattet af en kodeks for virksomhedsledelsen, med henvisning til denne.
- Angivelse af hvor dette kodeks er offentligt tilgængeligt.
- Angivelse af hvilke dele af dette kodeks der fraviges, samt årsagerne til dette.
- Angivelse af de bagved liggende grunde til at virksomheden ikke anvender det omhandlende kodeks, hvis virksomheden har besluttet ikke at gøre dette.
- Henvisning til eventuelle andre kodeks for virksomhedsledelse, som virksomheden har besluttet at anvende.

⁶⁶ Lov om ændring af årsregnskabsloven 2008

- Beskrivelse af hovedelementerne i virksomhedens interne kontrol, og risikostyringssystemer i forbindelse med regnskabsaflæggelse processen.
- Beskrivelse af sammensætningen af virksomhedens ledelsesorganer og deres udvalg samt disses funktion.

Stk. 2 nævner, at en virksomhed som er omfattet af stk. 1, og som alene har andre værdipapirer end aktier optaget til handel på et reguleret marked.

Stk. 3: Redegørelsen efter stk. 1 skal gives i sammenhæng med de i § 107 a nævnte oplysninger i ledelsesberetning jf. dog stk. 4

Stk. 4: E&S kan bestemme, at redegørelsen efter stk. 1 ikke skal medtages i ledelsesberetning, hvis ledelsesberetningen indeholder en henvisning til virksomhedens hjemmeside, hvor redegørelsen er offentliggjort.⁶⁷

Nye oplysningskrav om virksomhedsledelse

Børsnoterede selskaber skal fremover medtage en redegørelse for virksomhedsledelse i ledelsesberetningen eller som bilag. Nedenstående afsnit viser hvilke krav om oplysninger der stilles til kodeks for virksomhedsledelse.⁶⁸

Figur 4: Oplysningskrav om kodeks til virksomhedsledelse

		Gælder for	Moder/koncern
1	Oplysning om kodeks for virksomhedsledelse	Aktieudstedere	Modervirksomheden
2	Oplysninger om risikostyring og intern kontrol vedrørende regnskabsaflæggelse	Alle Børsnoterede selskaber	Modervirksomheden og Koncernen
3	Oplysninger om sammensætning af ledelsesorganer, udvalg m.v	Aktieudstedere	Modervirksomheden

Kilde: Artikel: Nu skal årsregnskabsloven igen ændres

⁶⁷ Årsregnskabsloven § 107 b

⁶⁸ Artikel, R&R 2008 nr. 2: 7

Oplysning om kodeks for virksomhedsledelse

Virksomheder som følger et given kodeks, kan nøjes med at henvise til dette med angivelse af, hvor dette er offentligt tilgængeligt. Hvis en virksomhed fraviger dele af kodekset eller vælger ikke at følge kodekset i sin helhed, skal virksomheden angive grundene hertil. Endvidere skal virksomheden give tilsvarende oplysninger, hvis den har valgt at følge et anden kodeks i stedet.

Der er pt. to regulerede markeder i Danmark, Københavns Fondsbørs A/S og Dansk Autoriseret Markedsplads A/S, som er en mindre markedsplads med fokus på mindre og mellemstore danske virksomheder.⁶⁹

Er en virksomhed omfattet af flere kodeks, som følge af at virksomhedens aktier er noteret på flere markeder, skal oplysningerne gives for hvert kodeks, virksomheden er omfattet af.

Nogle regulerede markeder stiller ikke krav til at virksomheden skal forholde sig til et bestemt kodeks. I sådanne tilfælde skal virksomheden blot oplyse, at den ikke er omfattet af kodeks for virksomhedsledelse. Vælger virksomheden på et marked, hvor der ikke er stillet krav om redegørelsen for virksomhedsledelsen, frivilligt at anvende et kodeks for virksomhedsledelse, skal det oplyses, hvor dette kodeks er offentligt tilgængeligt, og hvilke dele virksomheden fraviger, herunder begrundelse for fravigelsen. Følger virksomheden kodeks er det tilstrækkeligt, at virksomheden henviser hertil med angivelse af hvor det er offentligt tilgængeligt.⁷⁰

Oplysninger om risikostyring og intern kontrol vedrørende regnskabsaflæggelse

Redegørelsen om virksomhedsledelse skal indeholde en beskrivelse af følgende hovedelementerne i virksomhedens interne kontrol og risikostyringssystemer i forbindelse med virksomhedens regnskabsaflæggelse:

- Procedurer eller systemer, som virksomheden har indført i forbindelse med risikostyring, herunder hvorledes ledelsen løbende identificerer og styrer risici for væsentlige fejl i regnskabsaflæggelsen.
- De interne kontrolsystemer som er indført i virksomheden.

---

⁶⁹ Lov om ændring af årsregnskabsloven 2008

⁷⁰ Artikel, R&R 2008 nr. 2: 7

Fondsbørsens anbefalinger indeholder afsnit omkring risikostyring, herunder identifikation af risici, en plan for risikostyring og åbenhed omkring risikostyring mht. virksomhedernes regnskabsaflæggelse.⁷¹

Med loven indføres der i overensstemmelse med direktivet krav om, at virksomheden skal give oplysninger om hovedelementerne i de interne kontrol- og risikostyringssystemer, som relaterer sig til virksomhedens regnskabsaflæggelsesproces.

Virksomhedens ledelse har ansvaret for, at oplysningerne opfylder de generelle kvalitetskrav i § 12 og grundlæggende forudsætninger i § 13, herunder bl.a. kravet om, at oplysningerne skal være relevante og pålidelige. Virksomhedens ledelse bør derfor sikre, at der foreligger den fornødne dokumentation for oplysningerne, f.eks. i form af ledelsesgodkendte politikker og procedurer på væsentlige områder i relation til risikostyring og interne kontroller i forbindelse med regnskabsaflæggelsen.⁷²

Oplysninger om sammensætning af ledelsesorganer

Redegørelsen for virksomhedsledelse skal indeholde en beskrivelse af sammensætningen af virksomhedens ledelsesorganer og deres udvalg samt funktion af disse. Dette bevirker en beskrivelse af, hvorledes ledelsen er sammensat samt deres funktion.

Bestyrelsen og direktion skal beskrives med angivelse af det enkelte ledelsesmedlem ansvarsområder. Har virksomheden f.eks. nedsat et revisionsudvalg, vederlagsudvalg, eller andre bestyrelsesudvalg, skal virksomheden beskrive dets medlemmer og deres funktion.⁷³

---

⁷¹ Artikel, R&R 2008 nr. 2: 8

⁷² Lov om ændring af årsregnskabsloven 2008

⁷³ Artikel, R&R 2008 nr. 2: 8

Hvor skal oplysningerne om virksomhedsledelse gives?

Redegørelsen om virksomhedsledelse m.v. foreslås at kunne gives på en af følgende måder:

- Ledelsesberetningen.
- Et bilag til ledelsesberetningen.
- En henvisning til hjemmesiden hvor oplysningerne er tilgængelige.

Hidtil har det været krævet at oplysninger efter årsregnskabsloven ikke kunne gives på Internettet. E&S har udtalt, at moderselskabets regnskab ikke kan placeres på nettet da man ikke har haft mulighed for, at sikre sig at oplysningerne blev intakte og til enhver tid var tilgængelige.

2.4 Delkonklusion

Vi har i dette kapitel gennemgået årsregnskabslovens ændringer igennem 2 perioder af årsregnskabsloven. Vi har haft vores fokus på årsregnskabsloven i forhold til ledelsesberetningen, som i Danmark er blevet en integreret del af årsrapporten, hvilket gør at den således også er omfattet af årsregnskabslovens regler.

Regnskabsvejledning 12 er som det første kort gennemgået i kapitlet. Årsregnskabsloven før 2002 danner baggrund for regnskabsvejledning 12. Ifølge regnskabsvejledning 12 skulle årsberetningen indeholde en pålidelig redegørelse for udviklingen i selskabets aktiviteter og forhold.

Med ændringerne i årsregnskabsloven i 2002 blev begrebsrammen indført. Dermed blev kravet om det retvisende billede indført med årsregnskabsloven § 11 og konkretiseret i årsregnskabsloven § 12 som omhandler kvalitetskravene. De grundlæggende forudsætninger som er at finde i årsregnskabsloven § 13, er en betingelse for at kvalitetskravene opfyldes, og er med til at implementere begreberne i årsregnskabslovens § 11 og § 12.

Årsregnskabsloven er opbygget efter byggeklodsmodellen, hvilket betyder at de forskellige virksomheder i de forskellige regnskabsklasser er underlagt forskellige regler. Dette betyder for indholdet af ledelsesberetningen, at virksomheder i regnskabsklasse B som minimum skal følges kravene i årsregnskabsloven § 77.

Virksomhederne i regnskabsklasse C og D skal udover at følge kravene i årsregnskabsloven § 77 også følge kravene i årsregnskabsloven § 99- 101. Endvidere skal virksomheder i regnskabsklasse D desuden følge årsregnskabsloven § 107 vedrørende oplysninger om ledelseserhverv.

Med de nye regler i årsregnskabsloven er § 99 a blevet implementeret. Paragraffen omhandler samfundsansvar. Virksomheder har efter § 99 a pligt til at supplere ledelsesberetningen med oplysninger omkring hvad virksomheden gør, for at tage hensyn til menneskerettigheder, sociale forhold, miljø og klimamæssige forhold samt bekæmpelse af korruption i deres forretningsstrategi og forretningsaktiviteter.

Samfundsansvar er blevet en mere bevidst ting i det internationale erhvervsliv, hvor der stilles større og kraftigere krav til at virksomheder lever op til de nye normer omkring samfundsansvar. Regeringen i Danmark har derfor udarbejdet en handlingsplan, som skal være med til at fremme samfundsansvar i det danske erhvervsliv, således de danske virksomheder kan drage fordel af at være helt fremme på området.

Den nye årsregnskabslov 2008 indeholder udover paragraffen omkring samfundsansvar endvidere § 107 b omkring redegørelse for virksomhedsledelse. Loven gennemfører artikel 46 a i 4. direktiv, som blev indsat ved ændringsdirektiv 2006/46/EF af 14. juni 2006. Paragraffen har til formål, at gøre det mere offentligt tilgængeligt for aktionærerne hvorledes børsnoterede virksomheder er struktureret. Med den nye lovgivning på dette område, har virksomheder som er børsnoteret, pligt til i deres ledelsesberetning at oplyse om, hvordan deres ledelse er struktureret. Paragraffen har også til formål at give regnskabsbrugeren en beskrivelse af hovedelementerne i virksomhedens interne kontrol og risikostyringssystemer i forbindelse med virksomhedens regnskabsaflæggelse.

Redegørelsen for virksomhedsledelse skal indeholde en beskrivelse af sammensætningen af virksomhedens ledelsesorganer og deres udvalg samt disse funktioner. Bestyrelsen og direktion skal beskrives med angivelse af det enkelte ledelsesmedlem ansvarsområder. Har virksomheden f.eks. nedsat et revisionsudvalg, vederlagsudvalg, eller andre bestyrelsesudvalg, skal virksomheden beskrive dets medlemmer og deres funktion. Redegørelsen for virksomhedsledelse skal enten gives i ledelsesberetningen, et bilag hertil, eller på virksomhedens hjemmeside.

3.0 Hvordan har revisors undersøgelse af ledelsesberetningen udviklet sig med den nye årsregnskabslov?

I foregående kapitel opstillede vi forskellene på de regnskabsmæssige krav før og efter den nye årsregnskabslov. Vi belyser derudover baggrunden for disse ændringer. I dette kapitel vil der blive analyseret på, hvordan revisors undersøgelse af ledelsesberetningen har udviklet sig med den nye årsregnskabslov. For at besvare dette vil vi i kapitlet først se nærmere på revision af ledelsesberetningen jf. RS 585 og dernæst på de nye regler i årsregnskabslov omkring revisors udtalelse om ledelsesberetningen.

3.1 Hvordan blev revision af ledelsesberetningen udført jf. revisionsstandard 585?

For at besvare overstående underspørgsmål, vil vi først beskrive kravene til revision og dernæst kigge nærmere på hvad en revision af ledelsesberetningen jf. RS 585 indebærer.

3.1.1 Baggrund for revision

Ledelsesberetningen var før den nye årsregnskabslov underlagt revision, da denne indgik på lige fod med de andre elementer i årsrapporten. Ledelsesberetningen var dermed underlagt årsregnskabslov § 135 som fastslår at:

”En virksomhed, der har pligt til at udarbejde årsrapport efter reglerne for regnskabsklasse B, C eller D, skal lade sin årsrapport og et eventuelt koncernregnskab revidere af en eller flere revisorer. En virksomhed som er omfattet af regnskabsklasse B, jf. § 7, stk. 1, nr. 2, kan undlade at lade årsregnskabet revidere, hvis virksomheden i to på hinanden følgende regnskabsår på balancetidspunktet ikke overskrider to af følgende størrelser, jf. dog stk. 2 og 3:

- 1) En balancesum på 1,5*
- 2) En nettoomsætning på 3 mio. kr.*
- 3) Et gennemsnitligt antal heltidsbeskæftigede i løbet af regnskabsåret på 12.”*

Ovenstående betyder, at revisor skal undersøge og efterprøve grundlaget for oplysningerne i årsrapporten. Dermed altså også grundlaget for oplysningerne i ledelsesberetningen, da denne efter den gamle årsregnskabslov fuldt indgik i årsrapporten (nu årsregnskabet) og dermed skulle opfylde regelsættet omkring det retvisende billede.

3.1.2 Revisionens formål

Formålet med revision er, at skabe en merværdi for brugerne af årsregnskabet. Det udspringer af, at regnskabets læsere ikke selv har mulighed for at sikre sig, at de oplysninger der indgår i årsregnskabet, giver et retvisende billede af virksomhedens økonomi. Dermed har brugerne af regnskabet i høj grad brug for en uafhængig person, som kan give virksomhedens en erklæring på årsregnskabet⁷⁴. Behovet for dette er i nyere tid ikke blevet mindre, efter erhvervs-skandaler som f.eks. Enron og IT Factory. For at opfylde brugernes ønske omkring en erklæring med høj grad af sikkerhed på årsregnskaberne, er det vigtigt, at der er tillid til revisors kompetencer og uafhængighed. Derfor er det vigtigt, at revisor overholder reglerne omkring god revisorskik samt at agere som ”offentlighedens tillidsrepræsentant”⁷⁵.

3.1.3 God revisorskik og offentlighedens tillidsrepræsentant

Revisor er i RS 585 og generelt i alle faser af revisionen omfattet af reglerne omkring god revisorskik. Begrebet nævnes i Lov om statsautoriserede og registrerede revisorer § 2 stk. 2 som udtrykker at: ”Opgaverne skal udføres med omhu, nøjagtighed og den hurtighed, som deres beskaffenhed tillader”. Dette kan dog ikke ses som en entydig definition af begrebet god revisorskik, da området løbende bliver udviklet pga. ny lovgivning samt revisorerens forskellige professionelle organisationer. Revisor skal i forbindelse med god revisorskik udføre revisionen i overensstemmelse med de principper, som er almindeligt accepterede og anvendes af kyndige og ansvarsbeviste revisorer. Dette skal revisor gøre ved at benytte anerkendte metoder og revisionshandlinger.⁷⁶

---

⁷⁴ Fücksel (2005:33)

⁷⁵ Lov om statsautoriserede og registrerede revisorer § 2 stk. 1 og 2

⁷⁶ Hasselager (2001:779)

At revisor har fået hvervet som offentligheden tillidsrepræsentant indebærer at: ”Revisor ved udførelse af revision eller i øvrigt ved afgivelse af erklæringer og rapporter – der er egnet til fremvisning overfor offentligheden eller kræves efter lovgivningen – også skal varetage hensynet til virksomhedens omverden såsom myndigheder, medarbejdere, kreditorer og investorer, selvom revisor er valgt af virksomheden, som kan have modstående interesser”.⁷⁷ Derudover skal han betragte regnskabsbrugerne i et bredere perspektiv end selve virksomheden og dens ejere.⁷⁸

3.1.4 Revisionsstandarder

Revisor er som tidligere nævnt offentlighedens tillidsrepræsentant, samt han skal følge reglerne om god revisorskik og på baggrund af dette skal revisor følge de gældende revisionsvejledninger og standarder. Dette gælder også, når revisor skal udføre revision jf. RS 585. Udgangspunktet er, at de danske revisionsstandarder er i overensstemmelse med de tilsvarende IAS'er. De danske standarder kan dog blive suppleret med særlige danske krav, som enten er strengere eller mildere i forhold til den ”originale” IAS standard.⁷⁹ Det er i denne sammenhæng vigtigt, at slå fast, at vi i Danmark også kan udstede særlige revisionsstandarder, som findes nødvendigt. Dette er tilfældet med RS 585: ”Revision af ledelsesberetningen”, hvilket er relevant, da vi har fokus på revision af ledelsesberetningen.

3.1.5 Revisionens begrebsramme

Da ledelsesberetningen efter den gamle årsregnskabslov skulle revideres, hørte denne del af årsregnskabet også under revisionens begrebsramme. I dette afsnit vil de vigtigste elementer i forhold til ledelsesberetningen i FSR's Revisionstekniske udvalgs revisionsstandard: ”Begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed” blive gennemgået. Standarden har til formål at definere og beskrive de elementer og mål som en erklæringsopgave med sikkerhed indebærer. Derudover er standarden også med til at identificere de opgaver som de øvrige revisionsstandarder dækker. Som det nævnes i pkt. 2 i standarden, er begrebsrammen ikke i sig selv en vejledning i, hvordan selve revisionen skal udføres. Den indeholder derimod

---

⁷⁷ Füchsel (2005:36)

⁷⁸ Füchsel (2005:37)

⁷⁹ Füchsel (2005:20)

grundlæggende principper, vigtige arbejdshandlinger og vejledning for udførelsen af erklæringsopgaver med sikkerhed. Med andre ord skal denne standard opfattes som en referenceramme for revisor i hans arbejde med erklæringsopgaver med sikkerhed.⁸⁰

I begrebsrammen fastsættes de forskellige grader af sikkerhed, som revisor kan give på de forskellige artede opgaver, han udfører. Begrebsrammen foretager en opdeling af begrebet ”sikkerhed”, idet der skelnes mellem opgaver med høj grad af sikkerhed (revision) samt opgaver med moderat sikkerhed (review). Det slås dermed fast, at på en revisionsopgave, er der ikke tale om fuldstændig sikkerhed, men alene høj grad af sikkerhed, hvilket kan forekomme overraskende for mange regnskabsbrugere.

De følgende afsnit vil beskrive nogle af de ting indenfor begrebsrammen, som revisor skal overveje i hans revision af ledelsesberetningen.

Revisionsbevis

Revisor skal ifølge begrebsrammen pkt. 39, planlægge og udføre en erklæringsopgave med sikkerhed under udvisning af professionel skepsis med det mål at opnå tilstrækkelig og egnet bevis for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Dette gælder også for RS 585, som omhandler revision af ledelsesberetningen. De følgende 3 afsnit, vil beskrive de nævnte faktorer, som revisor skal være opmærksom på, når han udfører en erklæringsopgave med sikkerhed.

Professionel skepsis

Revisor skal under udførelsen og planlægningen af revisionen udvise professionel skepsis. Med dette menes, at revisor skal udføre en kritisk vurdering af de indsamlede beviser og samtidig sætte spørgsmålstegn ved gyldigheden. På denne måde vil chancen for at revisor overser mistænksomme omstændigheder blive reduceret. Med udtrykket menes ikke, at revisor skal oversøge samtlige bilags ægthed, men blot komme med en vurdering af pålideligheden af dokumenter i de tilfælde, hvor det synes relevant. Med hensyn til ledelsesberetningen har det

---

⁸⁰ Begrebsrammen (RS), punkt 2, 3.

te relevans, da revisor her arbejder med udsagn fra ledelsen omkring fortidige, men også fremtidige forhold.⁸¹

Tilstrækkelighed og egnethed

For at sikre at årsregnskabet (ledelsesberetningen) ikke indeholder væsentlig fejlinformation, skal revisionsbeviserne være tilstrækkelige. Dette sikres ved, at revisor indsamler den rette mængde af bevis. Samtidig er egnethed målestokken for beviset kvalitet dvs. relevans og pålidelighed. De to begreber er forbundne og afhænger af hinanden, når revisor skal vurdere kvantiteten og kvaliteten i de indsamlede beviser.⁸² Dvs. at jo dårligere egnethed (kvalitet) beviserne har, jo mindre tilstrækkelige er de og jo flere beviser kræves der (kvantitet). Hvor pålidelig beviset er, afhænger af kilden, men der er i RS 500 opstillet nogle generelle hovedregler, som er gældende:

- Revisionsbevis er mere pålideligt, når det opnås fra uafhængige kilder udenfor virksomheden.
- Revisionsbevis opnået internt er mere pålideligt, når de tilknyttede kontroller, som virksomheden udfører, er effektive.
- Revisionsbevis, der opnås direkte af revisor (f.eks. observation af udførelsen af en kontrol), er mere pålidelig end revisionsbevis, der er opnået indirekte eller som resultat af en følgeslutning (f.eks. forespørgsel om anvendelse af en kontrol).
- Revisionsbevis er mere pålideligt, når det forefindes i form af dokumenter, enten i papirform, elektronisk form eller på et andet medium (f.eks. er et samtidig skriftligt notat fra et møde mere pålideligt end en efterfølgende mundtlig præsentation af det diskuterede).
- Revisionsbevis opnået gennem originale dokumenter er mere pålidelige end revisionsbevis tilvejebragt gennem fotokopier eller fax.

---

⁸¹ Begrebsrammen (RS), punkt 40

⁸² Begrebsrammen (RS), punkt 42

Selvom de overstående hovedregler er gældende, skal revisor være opmærksom på, at der kan være undtagelser. Det kan f.eks. være i situationer hvor bevis fra en uafhængig, ekstern kilde kan være upålidelig fordi kilden viser sig at være usagkyndig⁸³. For at revisor kan sikre sig at opnå et pålideligt revisionsbevis, skal den information som revisionshandlingerne er baseret på, være tilstrækkelige, fuldstændige og nøjagtige. For at opnå øget sikkerhed og dermed opfylde de førnævnte betingelser, vil det være oplagt, at revisor indhenter revisionsbevis fra flere forskellige kilder. Revisor skal her overveje forholdet mellem omkostningerne ved at opnå revisionsbeviset og de opnåede oplysningers anvendelighed⁸⁴. Overvejsen stemmer fint i overensstemmelse med, hvad lovgivningen påpeger omkring revisors honorar i forbindelse med en opgave⁸⁵. I RS 500 nævnes det endvidere, at revisor ikke skal forholde sig til alt eksisterende information, men at konklusionerne som revisor udarbejder, normalt kan drages ved hjælp af stikprøveudvælgelse⁸⁶. Dermed slås det fast, at det er revisors vurdering omkring hvor mange og hvilke beviser der skal til, for at opnå sikkerhed for at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

Væsentlighed og grad af sikkerhed ved revision

Inden revisor kan påbegynde sin planlægning og udførelse af selve revisionen af årsregnskabet og dermed også ledelsesberetningen, skal han først overveje og fastsætte et væsentlighedsniveau, der skal danne grundlag for hvorvidt årsregnskabet indeholder væsentlig fejlinformation. Det er i begrebsrammens punkt 47 nævnt, at revisor fastsætter væsentlighedsniveauet ved at⁸⁷: ”forstå og vurdere, hvilke faktorer der kan påvirke de tiltænkte brugeres beslutninger. Når for eksempel emneindholdet efter de identificerede kriterier kan præsenteres på forskellig måde, overvejer revisor, hvordan den valgte præsentation kan påvirke de tiltænkte brugeres beslutninger. Væsentlighed vurderes i sammenhæng med kvantitative og kvalitative faktorer, såsom forholdsmæssig størrelsesorden, art og omfang af disse faktoreres indvirkning på vurderingen eller målingen af erklæringsemnet og de tiltænkte brugeres interes-

---

⁸³ RS 500, punkt 9

⁸⁴ RS 500, punkt 13

⁸⁵ Revisorloven § 13 stk. 2, punkt 1

⁸⁶ RS 500, punkt 14

⁸⁷ Begrebsrammen (RS), punkt 47

ser. Vurderingen af væsentlighed og den relative betydning af kvantitative og kvalitative faktorer ved en bestemt opgave bygger på revisors vurdering”.

Revisor skal jf. overstående vurdere væsentligheden ud fra, hvilke størrelser af fejl der vil påvirke regnskabsbrugernes beslutninger. I forhold til den rene finansielle dele af årsrapporten såsom resultatopgørelse samt balance, vil revisor i forbindelse med ledelsesberetningen blive stillet overfor en større udfordring, når han skal fastlægge væsentlighedsniveauet. Dette sker pga. at en stor del af ledelsesberetningen er en beskrivelse af virksomhedens økonomiske situation samt ledelsens fremtidige forventninger. Dermed er der på mange områder i ledelsesberetningen, ikke fastlagt egentlige monetære beløb, men der er i stedet en række subjektiv udsagn fra ledelses side, som gør at målbarheden på de forskellige oplysninger, bliver forskellige. Problemstillingen omkring forskellen i målbarheden i ledelsesberetningen, bliver behandlet i RS 585. Der oplistes ikke i standarden en række specifikke revisionshandlinger, hvor revisor igennem disse kan fastlægge væsentlighedsgraden indsamle revisionsbeviser. Standarden giver i stedet nogle overordnede retningslinjer og informationer omkring hvordan revisor igennem visse revisionshandlinger og revisionsbeviser kan udtale sig med høj grad af sikkerhed om ledelsesberetningens oplysninger. RS 585 vil blive gennemgået senere i dette kapitel.

Planlægning af revision

Revisor skal før han påbegynder en revisions opgave, lave en planlægning af denne. Dette følger af begrebsrammen punkt 39 som siger at: ”*revisor overvejer væsentlighed, opgaverisiko samt kvantiteten og kvaliteten af tilgængeligt bevis ved planlægning og udførelsen af opgaven*”. Revisionsplanen har det formål, at revisor samler sine vurderinger og beslutninger og dermed har revisor dokumentation for, hvorfor revisionsopgaven skal udføres lige præcis på den måde. I forbindelse med revision af ledelsesberetningen skal revisor skaffe sig et overblik over virksomheden opbygningen, samt tage stilling til de risici som findes i virksomheden. Dette medføre, at en god planlægning af revision af ledelsesberetningen er forudsætning for, at der kan foretages en tilstrækkelig revision af denne. Dette skyldes bl.a. at de informationer som forekommer i ledelsesberetningen, ikke alle er af finansiell karakter, men også at de kommer fra vidt forskellige dele af virksomheden. Derfor er vigtigt for revisor at få et over -

blik over, hvor det er muligt at der kommer oplysninger, der skal med i ledelsesberetningen. Selvom revisionsplanen som udgangspunkt udarbejdes inden selve revisionen foretages, er det væsentligt at bemærke at planen igennem hele revisionsprocessen ajourføres med nye oplysninger og forhold, som revisor får kendskab til under revisionen. De følgende afsnit vil omhandle forskellige processer, som revisor skal gennemarbejde i forbindelse med planlægningen af revisionen.

Informationsindsamling

Som nævnt i forrige afsnit er dette en del af revisionsplanlægningen til revision af ledelsesberetningen. Revisor skal for at kunne udføre en forsvarlig revision, blandt andet have et fornødent kendskab til virksomheden ejerforhold, organisation, finansielle forhold, registreringssystemer, interne kontroller mv. RS 315 som omhandler ”forståelse af virksomhedens og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation” nævner i punkt 2 at: ”Revisor skal opnå en forståelse af virksomheden og dens omgivelser, herunder den interne kontrol, der er tilstrækkelig til at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet, uanset om de skyldes besvigelser eller fejl, og er tilstrækkeligt til at planlægge og udføre yderligere revisionshandlinger”. Ved at revisor får et grundlæggende kendskab til virksomheden, bliver der mulighed for at vurdere, hvorvidt virksomheden kontrolmiljø er af en sådan karakter, at de interne kontroller vil kunne bruges som dokumentation i forbindelse med indsamling af revisionsbeviser. RS 315 opstiller endvidere følgende punkter, hvorigennem revisor kan få den fornødne forståelse af virksomheden⁸⁸:

- **Forespørgsler til ledelsen og andre i virksomheden.** Revisor kan overveje, at foretage forespørgsler til virksomhedens eksterne advokat eller til valuarer, som virksomheden har benyttet, hvis han finder dette nødvendigt.⁸⁹

---

⁸⁸ RS 315, punkt 7

⁸⁹ RS 315, punkt 8

- **Analytiske handlinger.** Ved udførelsen af analytiske handlinger som risikovurderingshandlinger bruger revisor disse som forventninger til sandsynlige sammenhænge, som kan forventes at være til stede.⁹⁰

- **Observation og undersøgelse.** Revisor kan benytte observation og undersøgelse til at understøtte forespørgsler til den daglige ledelse samt andre og kan dermed også give information om virksomheden og dens omgivelser. Disse revisionshandlinger omfatter normalt⁹¹:
  - § Observation af virksomhedens aktiviteter og drift.
  - § Undersøgelse af dokumenter (såsom forretningsplaner og strategier), registreringer og interne kontrolmanualer.
  - § Gennemlæsning af rapporter uarbejdet af den daglige ledelse (såsom kvartalsrapporter og perioderegnskaber) og den øverste ledelse (såsom bestyrelsesmødereferater).
  - § Besøg på virksomhedens lokaliteter og fabriksanlæg.
  - § Følgen af transaktioner gennem det informationssystem, der er relevant for regnskabsaflæggelsen ("walk-thoughts").

Informationsindsamlingen vil være mest omfangsrig i forbindelse med revisors første revision af virksomheden, hvor kendskabet til virksomheden som oftest vil være meget begrænset eller ikke-eksisterende. Revision af eksisterende klienter, vil hovedsageligt tage udgangspunkt i en ajourføring af oplysninger som tidligere er blevet indsamlet og derudover en gennemgang af evt. væsentlige ændringer i virksomhedens forhold.

Vurdering af revisionsrisiko

Begrebet høj grad af sikkerhed indebærer, at der er en risiko for, at revisors konklusion på et regnskab er forkert. For at minimere denne risiko tilvejebringer og vurderer revisor revisionsbeviser som skal mindske sandsynligheden for et fejlbehæftet regnskab. Risikoen for at revi-

---

⁹⁰ RS 315, punkt 10

⁹¹ RS 315, punkt 11

sor afgiver en forkert revisionskonklusion, når regnskabet er fejlbehæftet, betegnes som revisionsrisikoen. Modellen bygger på 3 komponenter, som vil blive beskrevet i forhold til revision af ledelsesberetningen.⁹²

Udregningen af revisionsrisikoen foretages ud fra følgende model:

Revisionsrisiko = Iboende risiko * Kontrolrisiko * Opdagelsesrisiko

Iboende risiko

Denne komponent i udregningen udtrykker, hvor sårbar et revisions revisionsmål er for væsentligt fejlinformation, som enten individuelt eller sammen med andre fejlinformationer kan være væsentlig, forudsat at der ikke er nogle relaterede kontroller. Risikoen for en sådan fejlinformation vil være større for nogle for revisionsmål og relaterede transaktionstyper, saldobalanceposter og oplysninger end for andre. Saldobalanceposter som består af beløb fra regnskabsmæssige skøn, som er underlagt betydelig målingsusikkerhed, vil udgøre en større risici end saldobalancer som består af rutinemæssige data. Den iboende risiko kan også blive påvirket af udefrakommende omstændigheder. Dette kan være tilfældet, hvis den teknologiske udvikling gør at varebeholdningerne i en virksomhed mister værdi og dermed bliver overvurderet.⁹³

Kontrolrisiko

Kontrolrisikoen er udtryk for risikoen for at væsentlig fejlinformation, der kan opstå for et revisionsmål, ikke forebygges eller opdages og rettes af virksomhedens interne kontroller. Hvis revisor vurderer, at en regnskabspost har en høj kontrolrisiko, vil dette være udtryk for at virksomheden ikke har etableret en tilstrækkelig intern kontrol. Revisor skal i større virksomheder have pålidelige interne kontroller at basere sin revision på, da datamængden ofte er så stor, at det ellers vil være svært at opnå et tilfredsstillende resultat.⁹⁴

---

⁹² RS 200, punkt 23

⁹³ RS 200, punkt 29

⁹⁴ RS 200, punkt 29

Opdagelsesrisiko

Opdagelsesrisikoen dækker over risikoen for, at revisor ikke opdager en fejlinformation, der vedrører et revisionsmål og enten som individuelt eller sammen med andre fejlinformationer kan være væsentlige. Opdagelsesrisikoen er en funktion af effektiviteten af en revisorhandling og revisors anvendelse heraf. Da revisor ikke normalt undersøger alle transaktionstyper, saldobalanceposter eller andre oplysninger, kan opdagelsesrisikoen ikke reduceres til nul.⁹⁵

I forhold til ledelsesberetningen vil omfanget af de nødvendige revisionshandlinger selvfølgelig variere, alt efter hvilken type af information der er tale om. Informationer fra den finansielle del af årsrapporten, vil have en lavere iboende risiko. Dette skyldes at det mht. til de finansielle oplysninger oftest vil være lettere at etablere fornuftige interne kontroller på disse områder.

Revisionsmål

For at opnå det ønskede revisionsbevis på regnskabet, skal revisor benytte tilstrækkeligt detaljerede revisionsmål ved gennemgang af transaktionstyper, saldobalanceposter og dermed sikre, at der er grundlag for at kunne vurdere risici for væsentlig fejlinformation. På baggrund af dette kan revisor udforme og udføre yderligere revisionshandlinger. Revisionshandlingerne udformes i forhold til revisors vurdering af forskellige typer af potentiel fejlinformation.⁹⁶

RS 500 opstiller under punkt 17 revisors revisionsmål i følgende 3 kategorier:

- Revisionsmål for transaktionstyper og begivenheder i den periode, der revideres:
  - § Forekomst - transaktioner og begivenheder, som er bogført, eksisterer og vedrører virksomheden.
  - § Fuldstændighed – alle transaktioner og begivenheder, som bør registreres, er blevet registreret.
  - § Nøjagtighed – beløb og andre data vedrørende bogførte transaktioner og begivenheder er bogført behørigt.

---

⁹⁵ RS 200, punkt 31

⁹⁶ RS 500, punkt 16

- § Periodisering – transaktioner og begivenheder er blevet bogført i den rigtige regnskabsperiode.
- § Klassifikation – transaktioner og begivenheder er blevet bogført på de rigtige konti.
- Revisionsmål for saldobalanceposter ved periodens slutning:
  - § Tilstedeværelse – aktiver, forpligtelser og egenkapital er til stede.
  - § Rettigheder og forpligtelser – virksomheden har eller kontrollerer rettighederne til aktiver, og forpligtelser påhviler virksomheden.
  - § Fuldstændighed – alle aktiver, forpligtelser og egenkapitalposter, som bør registreres, er blevet registreret.
  - § Værdiansættelse og fordeling – aktiver, forpligtelser og egenkapitalposter er medtaget i regnskabet med de passende beløb og eventuelle værdiansættelses eller fordelingsreguleringer er passende bogført.
- Revisionsmål for præsentation og oplysning:
  - § Forekomst samt rettigheder og forpligtelser – oplyste begivenheder, transaktioner og andre forhold er indtruffet og vedrører virksomheden.
  - § Fuldstændighed – alle oplysninger, som bør medtages i regnskabet, er blevet medtaget.
  - § Klassifikation og forståelighed – finansiel information er passende præsenteret og beskrevet, og oplysninger er udtrykt klart.
  - § Nøjagtighed og værdiansættelse – finansiel og anden information er blevet oplyst nøjagtigt og med de passende beløb.

Formålet med de ovenstående revisionsmål er at konkretisere, hvilke revisionsmål der er vigtige for de enkelte poster i årsrapporten. Dermed kan revisor konkludere, hvorvidt årsrapporten er uden væsentlige fejl og mangler. I forhold til ledelsesberetningen, må revisionsmålene omkring præsentation og oplysning umiddelbart oftest blive anvendt til vurderingen af en stor del af ledelsesberetningens informationer. Revisionsmålene for de 2 andre kategorier kan også blive aktuelle, da der kan indarbejdes oplysninger fra resultatopgørelsen og balancen i ledel-

sesberetningen. Behovet for hvilke revisionsmål der har relevans i forhold til ledelsesberetningen vurderes af revisor ud fra dennes kendskab til virksomheden.

Valg af revisionsstrategi

Revisor skal som en del af den samlede revisionsplan, tage stilling til hvilken revisionsstrategi han vil benytte på den enkelte opgave. Revisor skal vælge hvilken strategi og dermed hvilke revisionsmetoder der kan sikre, at revisor opnår en konklusion på de enkelte regnskabsområder med den ønskede grad af sikkerhed under hensyntagen til væsentlighed og risiko. Der skal vælges en revisionsstrategi for alle oplysninger i årsregnskabet, sådan at det samlet kan sikres at revisor gennem revisionen opnår en høj grad af sikkerhed for, at årsrapporten er uden fejl eller mangler. Revisor skal i sine overvejelser, omkring hvilken revisionsstrategi han vil benytte, bl.a. tage stilling til den rette kombination af revisionshandlinger mellem system og substansrevision. Revisionsstrategien for ledelsesberetningen vil naturligt hænge sammen med strategien for årsregnskabets andre elementer, da der i ledelsesberetningen indgår finansielle oplysninger fra andre dele af regnskabet. Hvis disse elementer er blevet revideret, vil de opnåede revisionsbeviser på disse oplysninger, kunne genanvendes i det omfang de indgår i ledelsesberetningen.

Dokumentation for planlægning

Revisionsplanlægningen dokumenteres jf. RS 230 i et notat som er en del af revisors arbejds-papirer. Notatet vil typisk indeholde:

- Identificerede risici for væsentlig fejlinformation.
- Begrundelse for den valgte revisionsstrategi.
- Revisionens tidsmæssige forløb.
- Planlagt bemanding til opgaven.

Af hensyn til at der er arbejdskapacitet nok til, at udføre revisionen tilfredsstillende nævner RS 220 under punkt 19, at den opgaveansvarlige revisor skal sikre sig, at opgavetemaet til-

sammen har den nødvendige kompetence og tid til at udføre opgaven i overensstemmelse med gældende standarder. Dette har stor relevans i forhold til revisionen af ledelsesberetningen, idet der ofte er en række forhold det vil have en forholdsvis høj iboende risiko. Standarden benævner også, at revisorer som i visse tilfælde ikke har den nødvendige kompetence i sit opgaveteam, kan inddrage eksterne konsulenter. I forhold til ledelsesberetningen kunne dette have relevans i vurderings af f.eks. vidensressourcer, miljøforhold og forskning.

Det er vigtigt, at revisionsplanen tilpasses forholdene i den enkelte virksomhed. Revisionsvirksomhederne har dog som udgangspunkt en standardrevisionsplan, som der tages udgangspunkt i. Store virksomheder vil som følge af deres øgede kompleksitet, oftest have en mere omfangsrig revisionsplan end små virksomheder.⁹⁷

3.1.6 Revisionens udførelse

For at revisor kan drage en konklusion på et årsregnskab, fremgår det af RS 500 at revisor skal opnå tilstrækkelig og egnet revisionsbevis, for at være i stand til at drage delkonklusioner på regnskabets forskellige elementer. Ved at gøre dette, har han tilstrækkelig grundlag for, at kunne lave selve revisionskonklusionen. Delkonklusionerne skal fremkomme ved udførelsen af følgende revisionshandlinger⁹⁸:

- Risikovurderingshandlinger.
- Test af kontroller.
- Substanshandlinger.

Risikovurderingshandlinger

Dette forstås som, at revisor udfører handlinger der gør, at revisor får forståelsen af virksomheden og dens omgivelser herunder den interne kontrol. Overstående gøres for at vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation på regnskabs og revisionsniveau. Risikovurderingshandlingerne skal ses i forlængelse af informationsindsamlingen, der blev foretaget under planlægningen af revisionen. Revisor kan som tidligere benævnt, tage udgangspunkt i eksisterende

---

⁹⁷ RS 230

⁹⁸ RS 500, punkt 19

de i handlinger, der er udført af tidligere revisorer. Revisor vil ofte blot skulle ajourføre den virksomhedsinformation, der er indsamlet af den tidligere revisor. Det vigtigt at fremhæve, at det at der er foretaget en risikovurderingshandling ikke i sig selv udgør et tilstrækkeligt bevis. For at dette er tilfældet, skal informationen altid suppleres med test af kontroller samt substanshandlinger.⁹⁹

Test af kontroller

Revisor udfører test af kontroller for at sikre, at den forventning om at kontrollerne i virksomheden er retvisende er korrekt. Test af kontroller skal også benyttes, når substanshandlinger ikke alene giver tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Eksempler på revisionshandlinger ved test af kontroller kan være:

- Forespørgsler til klientens personale.
- Undersøgelse af dokumenter og registre.
- Observation af applikation af politikker og forretningsgange ”i virkeligheden”.
- Direkte revisortest (eftersporing, sammenligning).

Den tidsmæssige placering af test af kontroller afhænger af revisors formål og tillid til kontrollerne. Dette vil sige, at hvis revisor laver test af kontroller på et givet tidspunkt, opnår revisor kun revisionsbevis for kontrollernes funktionalitet på det tidspunkt. Derimod opnår revisor revisionsbevis for hele perioden, hvis revisor tester hele perioden. Der kan være eksempler, hvor dette ikke er tilfældet, f.eks. hvis kontroller af lageroptælling testes ved slutning af perioden eller regnskabsåret. Hvis revisor benytter revisionsbevis, som er opnået tidligere revisions test af kontroller, skal revisor sikre sig, at der i den mellem læggende periode ikke har været specifikke ændringer af disse kontroller. Revisionsbevis for dette kan opnås at kombinere forespørgsler med observationer. Hvis det viser sig, at kontrollerne i virksomheden er blevet ændret, skal revisor teste funktionaliteten af disse kontroller i den aktuelle revision.

---

⁹⁹ RS 500, punkt 20

Hvis revisor ønsker at basere sin revision på kontroller, der ikke er blevet ændret, siden sidste test, skal revisor teste funktionaliteten af kontrollerne i hver tredje revision.¹⁰⁰

Omfanget af test af kontroller afhænger af mængden, der skal til for, at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis igennem hele revisionsperioden. Der er følgende forhold som revisor skal overveje i den forbindelse¹⁰¹:

- Hvor ofte virksomheden udfører kontrollen i virksomheden.
- Længden af den tidsperiode i revisionen, hvor revisor baserer sig på kontrollernes funktionalitet.
- Relevansen og pålideligheden af revisionsbevis, der opnås til understøttelse af, at kontrollen forebygger eller opdager og korrigerer væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau.
- Omfanget af revisionsbevis, der opnås fra test af andre kontroller, der vedrører revisionsmålet.
- I hvilket omfang revisor planlægger at basere revisionen på kontrollers funktionalitet ved vurderingen af risikoen (og dermed reducerer substanshandlinger baseret på tillid til en sådan kontrol).
- Den forventede afvigelse fra kontrollen.

Test af kontroller vil ofte være mest effektiv i større virksomheder, som har en større administration. I mindre virksomheder vil administrationen ofte bestå af få personer og der vil sjældent være etableret nogen form for effektiv kontrol. Dette betyder for revisor, at han oftest i små virksomheder, må basere sin revision mere på omfattende substanshandlinger. Test af kontroller kan som det blev nævnt tidligere i afsnittet uanset virksomhedsstørrelse ikke stå alene, men skal altid suppleres med andre revisionshandlinger.

---

¹⁰⁰ RS 330, punkt 35-44

¹⁰¹ RS 330, punkt 45

Substanshandlinger

Denne form for revisionshandling udføres for at opdage væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau og omfatter test af¹⁰²:

- Transaktionstyper.
- Saldobalanceposter.
- Analytiske substanshandlinger.

Uanset risikovurderingen skal revisor udforme og udføre substanshandlinger for alle væsentlige transaktionstyper, saldobalanceposter og oplysninger. Dette gøres da revisors vurdering af risiko kun er af skønmæssig karakter og dermed ikke er tilstrækkelig præcis. Substanshandlingerne skal ved færdiggørelsen af regnskabsudarbejdelsen omfatte følgende¹⁰³:

- Afstemning af regnskabet til bogføring.
- Undersøgelse af væsentlige efterposter og andre reguleringer, der er foretaget i forbindelse med regnskabsudarbejdelsen.

Analytiske substanshandlinger er generelt mere brugbare på store datamængder, der over en periode forudses at være uforudsigelige¹⁰⁴. Test af detaljer er normalt mere egnet til at opnå revisionsbevis angående revisionsbevis vedrørende visse revisionsmål i tilknytning til saldobalanceposter, herunder tilstedeværelse og værdiansættelse. Revisor kan i nogle situationer beslutte sig for, at udførelsen af analytiske substanshandlinger alene, er tilstrækkeligt til at reducere risikoen for væsentlig fejlinformation til et acceptabelt niveau. Derimod kan revisor i andre situationer, vurdere at test af detaljer alene eller en kombination af analytiske substanshandlinger og test af detaljer er den bedste kombination i forhold til de vurderede risici.¹⁰⁵

Revisor skal overveje følgende forhold ved udformningen af de analytiske substanshandlinger¹⁰⁶:

---

¹⁰² RS 330, punkt 48

¹⁰³ RS 330, punkt 50

¹⁰⁴ RS 520, punkt 12a

¹⁰⁵ RS 330, punkt 53

¹⁰⁶ RS 330, punkt 55

- Egnetheden af at anvende analytiske substanshandlinger ved det pågældende revisionsmål.
- Pålideligheden af de data, som danner grundlag for forventninger til registrerede beløb eller indre sammenhænge, hvad enten de er interne eller eksterne.
- Om forventningerne er tilstrækkelige præcise til at identificere en væsentlig fejlinformation på det ønskede sikkerhedsniveau.
- Størrelsen af en eventuel afvigelse, som kan accepteres mellem registrerede og forventede beløb.

Det er vigtigt, at revisor overvejer pålideligheden af de data han vil benytte i sine analytiske substanshandlinger i forhold til revisionsmålene. I den forbindelse skal revisor overveje følgende¹⁰⁷:

- Kilden til den foreliggende information. F.eks. er information normalt mere pålidelig, når den er indhentet fra en uafhængig kilde uden for virksomheden.
- Sammenligneligheden af den foreliggende information. Det kan f.eks. være nødvendigt, at generelle branchedata suppleres for at være sammenlignelige med data for en virksomhed, som producerer og sælger specialiserede produkter.
- Art og relevans af den foreliggende information. Et eksempel kan være, om budgetterne er uarbejdet ud fra forventede resultater og ikke ud fra mål der skal nås.
- Kontroller af udarbejdelsen af information. Et eksempel kan være kontroller af udarbejdelse, gennemgang og vedligeholdelse af budgetter.

Hvis revisor udfører substanshandlinger under den løbende revision, skal han udføre yderligere substanshandlinger alene, eller kombineret med test af kontroller for den resterende periode for at opnå et tilstrækkeligt grundlag for, at udstrække revisionskonklusionen fra den løbende revision frem til periodens slutning. Dog kan substanshandlinger udføres under den løbende revision. Dette forøger dog risikoen for at væsentlig fejlinformation, der eksisterer ved periodens slutning, ikke opdages af revisor. Revisor skal, når han overvejer, at udføre substanshandlinger under den løbende revision overveje følgende forhold¹⁰⁸:

---

¹⁰⁷ RS 520, punkt 12c

- Kontrolmiljø og andre relevante kontroller.
- Tilgængelighed på et senere tidspunkt af den information, som er nødvendig for revisors handlinger.
- Målet med substanshandlingerne.
- Vurderingen af risikoen for væsentlig fejlinformation.
- Arten af transaktionstypen eller saldobalancen og de dertil tilknyttede revisionsmål.
- Revisors mulighed for at udføre passende substanshandling eller substanshandling kombineret med test af kontroller for at dække den eksisterende periode og reducere risikoen for, at væsentlig fejlinformation, som eksistere ved periodens slutning ikke opdages.

Hvis revisor har identificeret risici for væsentlig fejlinformation på baggrund af besvigelser, kan reaktionen for, at adressere disse risici være, at ændre den tidsmæssige placering af revisionshandlingerne. På baggrunden af besvigelserne kan revisor for eksempel konkludere at revisionshandlingerne med henblik på at udvide revisionskonklusionerne fra den løbende revision til slutningen af perioden, ikke er effektive på grund af de foreliggende risici for væsentlig fejlinformation eller manipulation. Under sådanne omstændigheder, vurderer revisor måske at substanshandlingerne må udføres tæt på eller på selve afslutningstidspunktet.¹⁰⁹

Des større risikoen er for væsentlig fejlinformation er, jo større skal omfanget substanshandling være. Risikoen for væsentlig fejlinformation afhænger som tidligere nævnt af den interne kontrol. Derfor bør omfanget af substanshandling altid forøges i takt med utilfredsstillende resultater af test af kontrollers funktionalitet. Det skal her nævnes, at en forøgelse af en revisionshandling imidlertid kun er passende, hvis revisionshandlingen i sig selv er relevant for den specifikke risiko.

Når revisor skal udforme test af kontroller, vil der normalt blive benyttet en normal stikprøvestørrelse, som er påvirket af risikoen for væsentlig fejlinformation. Revisor skal altid i sådanne sammenhænge overveje om der under de specifikke forhold, kan være andre udvælgelsesområder, som kan være mere effektive at benytte til test. Dette kunne være, at udvælge en en-

---

¹⁰⁸ RS 330, punkt 56

¹⁰⁹ RS 330, punkt 59

kelt usædvanlig post fra en enkelt population, i forhold til under normale omstændigheder at foretage en repræsentativ udvælgelse eller at opdele populationen i ensartede delpopulationer. Revisor skal afslutningsvis konkludere, om der gennem revisionshandlingerne er opnået tilstrækkelig og egnet revisionsbevis til at, reducere risikoen for væsentlig fejlinformation i regnskabet til et acceptabelt niveau. Det er alene revisors professionelle bedømmelse at fastslå tilstrækkeligheden og egnetheden af de samlede revisionsbeviser. Dette gøres ud fra forskellige faktorer, såsom¹¹⁰:

- Væsentligheden af en potentiel fejlinformation i relation til revisionsmålet og sandsynligheden for, at den individuelt eller sammen med andre potentielle fejlinformationer har en væsentlig effekt på regnskabet.
- Effektiviteten af den daglige ledelses reaktioner på og kontroller til at adressere risici.
- Erfaringer fra tidligere revisioner med hensyn til tilsvarende potentielle fejlinformationer.
- Resultater fra de udførte revisionshandling, herunder om disse revisionshandling identificerede specifikke tilfælde af besvigelser eller fejl.
- Kilden til og pålideligheden af den tilgængelige information.
- I hvor høj grad revisionsbeviset er sandsynliggørende.
- Forståelse af virksomheden og dens omgivelser, herunder den interne kontrol.

Hvis revisor ikke skaffer tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende et væsentligt revisionsmål i regnskabet, skal han forsøge at opnå yderligere revisionsbevis. Hvis ikke dette kan lade sig gøre, skal revisor afgive en konklusion med forbehold, eller helt afvise af afgive en konklusion.

Specifikke revisionshandling

I ovenstående afsnit lavede vi en gennemgang af de 3 forskellige revisionshandling som revisor benytter i sit arbejde med regnskabets forskellige dele. Der er i RS 500 opstillet en række mere specifikke revisionshandling, der kan anvendes alene eller i kombinationer som

---

¹¹⁰ RS 330, punkt 71

risikovurderingshandlinger, test af kontroller eller substanshandlinger. I den omtalte revisionsstandard nævnes fra punkt 26 til 38 følgende revisionshandlinger:

- Undersøgelse af registreringer eller dokumenter.
- Undersøgelse af materielle aktiver.
- Observation.
- Forespørgsel.
- Bekræftelse.
- Efterregning.
- Genduførelse.
- Analytiske handlinger.

Der vil i det efterfølgende afsnit omkring revision af ledelsesberetningen, blive nævnt hvilke af de ovenstående handlinger der kan udføres, for at opfylde revisionsmålene mht. indholdet i ledelsesberetningen.

3.1.7 Revision af ledelsesberetningen

I denne del af kapitlet vil vi ud fra de regnskabsmæssige krav som vi gennemgik i kapitel 2, beskrive hvorledes ledelsesberetningens oplysninger kan revideres. Derudover vil vi også fremhæve hvilke problemstillinger revisionen kan medføre, samt hvordan disse kan tænkes løst. Vi tager i afsnittet udgangspunkt i årsregnskabslovens krav til ledelsesberetningen samt kravene i den danske revisionsregulering, som blev gennemgået umiddelbart inden dette afsnit. Derudover vil vi tage udgangspunkt i RS 585, som omhandler revision af ledelsesberetningen. Der vil til hvert af elementerne i ledelsesberetningen være en vurdering af de vigtigste risici i risikomodellen samt et bud på hvilke revisionsmål, der må forventes, at være til det enkelte element. Vi vil i afsnittet ikke opstille en endegyldig liste med revisionsmål, som revisor kan benytte, men alene en række eksempler på hvordan der kan opnås den ønskede grad af sikkerhed for, at ledelsesberetningen ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Formålet med afsnittet er således, at give et billede af, hvordan revision af ledelsesberetningen forgik efter den gamle årsregnskabslov.

Revision af ledelsesberetningen ifølge RS 585

I revisionsstandarden er det beskrevet, at udarbejdelsen af ledelsesberetningen sker under hensyntagen til årsregnskabslovens kvalitetskrav samt grundlæggende forudsætninger. Dvs. at indholdet skal have relevans for regnskabsbrugeren og at oplysningerne skal være pålidelige. Derudover skal ledelsesberetningen udarbejdes ud fra, de i kapitel 2, nævnte grundlæggende forudsætninger.

Derudover omfatter ledelsesberetningen lovkrævede finansielle og ikke-finansielle oplysninger samt ikke-lovkrævede oplysninger, der støtter regnskabsbrugers økonomiske beslutningsgrundlag.¹¹¹

Ifølge standarden skal revisor udføre revisionshandlinger med henblik på at tilvejebringe tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for at konkludere, hvorvidt ledelsesberetningen er udarbejdet under iagttagelse af lovgivningens grundlæggende krav. Revisor skal tilmed vurdere, om ledelsesberetningen sammen med de øvrige lovpligtige elementer i årsrapporten giver et retvisende billede af selskabets økonomiske stilling. Revisor bygger sin overordnede konklusion ud fra delkonklusioner omkring hvorvidt¹¹²:

- Ledelsesberetningen indeholder de oplysninger, der er krævet i lovgivningen.
- Ledelsesberetningens lovkrævede oplysninger om realiserede forhold i overensstemmelse med regnskabet og grundlaget for dette og ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation.
- Ledelsesberetningens lovkrævede oplysninger om forventninger er baserede på foreliggende dokumentation, rimelige forudsætninger og må ikke være behæftet med væsentlig fejlinformation.
- Ledelsesberetningens indhold af ikke-lovkrævede oplysninger om realiserede og forventede forhold, der støtter regnskabsbrugers beslutningsgrundlag, er pålidelige og hviler på rimelige forudsætninger.
- Oplysninger indeholdt i ledelsesberetningen i al væsentlighed er konsistente med de øvrige elementer i årsrapporten.

---

¹¹¹ RS 585, punkt 3

¹¹² RS 585, punkt 9

De ovenstående punkter som RS 585 nævner er ikke konkrete, og dermed kan det udledes at der ikke er nogen faste regler for hvilke konkrete revisionshandlinger der skal foretages. I den kommende del af kapitlet vil de enkelte af de lovmæssige krav til indholdet i ledelsesberetningen blive gennemgået. Vi vil i de enkelte afsnit komme med vores vurdering af de vigtigste risici ifølge risikomodellen samt hvilke revisionshandlinger, der kan sikre at revisor opnår den fornødne grad af sikkerhed på delementerne i ledelsesberetningen. Dette sker selvfølgelig ud fra en generel betragtning, da revisor i praksis vil skulle tilpasse revisionen ud fra den fastlagte revisionsrisiko ved den enkelte klient. Vi tager udgangspunkt i årsregnskabslovens krav i § 77, 99, 100, 101 samt 107 og arbejder dermed med de krav der stilles til en klasse D virksomhed.

Beskrivelse af virksomhedens hovedaktiviteter

Formålet med revision af dette delement i ledelsesberetningen er, at opnå en høj grad af sikkerhed for, at beskrivelsen af virksomhedens hovedaktiviteter præsenteres neutralt og forståeligt, således at det giver regnskabsbrugeren et hurtigt overblik. Revisionsmålene for at sikre dette kan være: forekomst, forståelighed og fuldstændighed. Kontrolrisikoen på dette delement vurderes til at være lav, hvilket giver en høj opdagelsesrisiko. Der er tale om faktuelle oplysninger, som revisor i stor udstrækning vil få kendskab til via sin generelle viden om virksomheden. En viden som udspringer af den øvrige revision revisor udfører. Denne del af ledelsesberetningen kan revisor oftest opnå revisionsbevis for ved meget få revisionshandlinger, da revisor sjældent vil være i tvivl om hvad virksomhedens hovedaktiviteter indebærer. Derudover vil revisor i små virksomheder oftest være løbende involveret i virksomhedens væsentlige økonomiske beslutninger og dermed have en fornemmelse af hvilke produkter og ydelser der er væsentlige for virksomheden. I større virksomheder kan der være mange forskellige aktiviteter på forskellige markeder samtidig med at deres forretningsområde kan være komplekst sammensat. Dette burde ikke skabe problemer for revisor, da han gennem sin informationsindsamling for at opnå forståelse for virksomheden må forventes, at have fået et indblik i virksomhedens kerneområder.

Revisor kan, udover at basere sin revision af beskrivelsen af virksomhedens hovedaktiviteter på sin generelle viden, foretage en række substanshandlinger, der kan være med til at afdække de nævnte revisionsmål. Dette kunne være:

- En gennemgang af selskabets vedtægter og formål som kan bekræftes hos E&S. Virksomhedens vedtægter skal løbende tilpasses, hvilket indebærer at formålsparagraffen selvfølgelig også skal ændres. Revisor kan således konstatere, hvorvidt der er sket ændringer i denne.
- Revisor kan foretage en gennemgang af virksomhedens godkendte strategiplaner og dermed konstatere hvorvidt den anførte strategi, målsætning osv. stemmer overens med den anførte hovedaktivitet. Derudover kan en gennemgang af strategiplanerne være med til at vurdere, hvorvidt andre oplysninger i ledelsesberetningen er tilstrækkelig, eller om der er udladt væsentlige oplysninger.
- Revisor kan sammenholde oplysningerne med den finansielle del af rapporten. Dette kan ske ved f.eks. at sammenholde oplysningerne med oplysninger fra bogholderiet og dermed vurdere om alle væsentlige indtægtsområder fremkommer.

Beskrivelse af eventuel usikkerhed ved indregning og måling

Formålet med revisionen er, at opnå en høj grad af sikkerhed for, at regnskabsbrugerne får en retvisende og fuldstændig beskrivelse af evt. usikkerheder, så de selv har muligheden for at lave deres egen vurdering ud fra disse oplysninger. Dette element i ledelsesberetningen vil i de fleste tilfælde vedrøre konsekvenserne af mulige fremtidige begivenheder, som ledelsen på tidspunktet for regnskabsaflæggelsen ikke har mulighed for at opgøre pålideligt.

Da der ofte er tale om fremtidige begivenheder, vil der som en naturlig konsekvens heraf være en høj iboende risiko forbundet med oplysningerne. Revisor må kunne forvente, at virksomheden som baggrund for deres beskrivelse har bagvedliggende dokumentation, som der kan foretages en vurdering ud fra. Det er vanskeligt at sige, hvilke revisionsbeviser revisor kan forvente at opnå ved revisionen, da det i høj grad afhænger af usikkerhedens art. Som oftest vil revisionsmålene værdiansættelse samt fuldstændighed være de vigtigste i denne sammenhæng. Derudover skal revisionsmålet forekomst måske også overvejes, men det er sjældent at virksomhedsledelsen medtager flere usikkerheder i beskrivelsen, end der rent faktisk findes. Med hensyn til de nævnte revisionsmål værdiansættelse samt fuldstændighed, er det vigtigt at

revisor kontrollerer, at der er en fornuftig sammenhæng mellem den finansielle del af årsregnskabet og oplysningerne i ledelsesberetningen. Det må dog formodes, at revisor i sin revision af den finansielle del vil blive opmærksom på alle væsentlige usikkerheder angående de forhold der skal indregnes i årsregnskabet og dermed vurdere hvorvidt beskrivelsen i ledelsesberetningen er retvisende.

Retssager er et eksempel på en begivenhed, hvor der kan forekomme usikkerhed ved indregning og måling. I sådan en situation kan revisor gøre brug af forespørgsler til advokater for at fremskaffe revisionsbevis. Revisor kan for at afdække de nævnte revisionsmål, udføre følgende revisionshandlinger:

- Revisor kan foretage en afstemning af de beskrevne usikkerheder i ledelsesberetningen sammenlignet med de usikkerheder som revisor i forbindelse med den øvrige revision, har fået kendskab til.
- Revisor kan kontrollere at de usikkerheder der blev identificeret sidste år er blevet afklaret og ikke er medtaget igen i år.
- Revisor kan indhente eksterne bekræftelser fra advokater til bekræftelse af igangværende retssager.
- Revisor kan foretage en vurdering af usikkerheder i relation til generelle usikkerheder, der er gældende for lignende virksomheder.

Beskrivelse af usædvanlige forhold, der kan påvirke indregning og måling

Formålet med revisionen af dette delelement er, at opnå en høj grad af sikkerhed for at regnskabsbrugerne får en retvisende beskrivelse af evt. årsager til udsving i regnskabet og derigennem får lettere ved at vurdere den fremtidige indtjening. Det er ledelsen, der udvælger hvilke forhold der anses for usædvanlige og væsentlige og delelementets indhold er dermed en subjektiv vurdering og derfor vurderes den iboende risiko til at være mellem/høj. Det er derudover også ledelsens beslutning, hvorvidt der skal angives et beløb på de usædvanlige

forhold. Årsregnskabsloven anbefaler dog, at virksomheden angiver et beløb. Grunden til at den iboende risiko ikke vurderes til udelukkende at være høj, er at revisor i regnskabet sædvanligvis kan finde klare indikatorer på hvilke usædvanlige forhold, virksomheden har været udsat for. Dette gør at det for revisor må antages, at være rimelig let at kontrollere ledelsens oplysninger, hvilket medfører en mellem eller lav opdagelsesrisiko. De vigtigste revisionsmål til delelementet vurderer vi til at være forekomst, fuldstændighed samt værdiansættelse.

Revisor kan generelt få afdækket de fleste revisionsmål gennem revisionen af den finansielle del af årsregnskabet og dermed benytte revisionsbeviserne derfra. Generelt kan revisor udføre følgende revisionshandlinger for at afdække de nævnte revisionsmål:

- Revisor kan benytte revisionen af den finansielle del af årsregnskabet til at kontrollere forekomsten og fuldstændigheden af usædvanlige forhold og dermed vurdere hvorvidt beskrivelsen er retvisende og neutral.
- Revisor kan undersøge eventuelle beløbsangivelser og vurdere dokumentationen for beløbsangivelserne.
- Revisor kan gennemlæse bestyrelsesreferater og tage kontakt til ledelsen angående usædvanlige forhold.

Redegørelse for udviklingen i aktiviteter og økonomiske forhold

Formålet med revisionen af delelementet er at opnå en høj grad af sikkerhed for, at oplysningerne overfor regnskabsbrugerne er neutrale, pålidelige samt relevante. Derudover skal revisor også sikre, at oplysningerne bliver præsenteret på en forståelig måde, samt at disse er i overensstemmelse med den udvikling, der kan aflæses i den finansielle del af årsregnskabet. Vi vurderer, at de væsentligste revisionsmål som revisor skal afdække, må være forekomst, fuldstændighed, nøjagtighed samt forståelighed. Derudover vurderes opdagelsesrisikoen til at være høj, da der langt hen af vejen er tale om realiserede forhold, der via revisionen af den finansielle del af årsregnskabet er kendt af revisor. Selve beskrivelsen skal dog revideres, men vil som sagt oftest basere sig på oplysninger som kan aflæses i regnskabet eller i bogholderiet.

Grundlæggende skal revisor afstemme årsregnskabet. Derudover skal yderligere talmæssigt indhold i beskrivelsen kontrolleres med underliggende dokumentation. Revisor skal med hensyn til den verbale fremstilling af talmaterialet kontrollere, at de er i overensstemmelse med fakta samt, at de ikke giver et forkert eller vildledende billede af virksomhedens indhold. Dette kan gøres ved en nærmere undersøgelse af den finansielle del af årsregnskabet, ved eventuelt på bogføringsniveau, at undersøge hvorvidt ledelsens forklaringer stemmer overens med registreringerne. Revisor kan altså afdække i de nævnte revisionsmål med følgende revisions-handlinger:

- Revisor kan afstemme talmaterialet med tallene fra den reviderede finansielle del af årsrapporten eller med andet underliggende dokumentation.
- Revisor kan via sin viden fra revisionen af den finansielle del af årsregnskabet kontrollere, at alle de nævnte forhold rent faktisk har fundet sted samt at de er relevante. Derudover kan det også sikres, at alle væsentlige og relevante forhold er medtaget i beskrivelsen.
- Revisor kan lave en vurdering af ledelses verbale redegørelse og hvis denne ikke kan bekræftes via den finansielle del af årsrapporten, undersøges yderligere bagvedliggende dokumentation. Derudover kan revisor lave en vurdering af oplysningerne i del-elementet, ud fra sit generelle kendskab til virksomhedens forhold.

Omtale af betydningsfulde hændelser efter regnskabsårets afslutning

Formålet med revisionen af dette delelement i ledelsesberetningen, er at opnå en høj grad af sikkerhed for at regnskabsbrugerne får pålidelige oplysninger om væsentlige hændelser efter regnskabsårets afslutning og som de dermed ikke kan aflæse i årsrapporten. Der kan både være tale om oplysninger som vedrører forhold der eksisterede på balancedagen og dermed er indregnet i regnskabet, eller der kan være tale om forhold der er opstået efter balancedagen og dermed ikke er indregnet i regnskabet. Revisor kan i den forbindelse benytte RS 560 som om

handler ”efterfølgende begivenheder”. Standarden beskriver 2 forskellige typer begivenheder¹¹³:

- Begivenheder, der giver yderligere bevis vedrørende forhold, der eksisterede på balancedagen.
- Begivenheder, der tyder på forhold, der er opstået efter balancedagen.

Begivenheder der giver yderligere bevis vedrørende forhold der eksisterede på balancedagen, skal indregnes i årsregnskabet, hvorimod forhold der er opstået efter balancedagen, alene skal omtales i ledelsesberetningen. I dette afsnit vil vi kun fokusere på de forhold, der er opstået efter balancedagen, da dette er mest relevant i forhold til ledelsesberetningen.

Revisor kan for at sikre sig tilstrækkeligt revisionsbevis på dette delelement benytte revisionsmålene: forekomst og fuldstændighed. Vi vurderer, at der er tale om lav opdagelsesrisiko og høj kontrolrisiko, da der som nævnt er tale om oplysninger, der ligger udenfor regnskabsperioden og dermed udenfor den periode revisionen har koncentreret sig om. Omtalen er endvidere baseret på ledelsens subjektive vurdering og der kan således tænkes at være forhold, som ledelsen ikke ønsker at nævne, men som regnskabsbrugerne burde få kendskab til.

Revisor skal i første omgang sikre, at de omtalte begivenheder rent faktisk også har fundet sted samt at periodiseringen og den regnskabsmæssige behandling har været korrekt.

Udover at sikre at alle forhold efter balancedagen kommer frem i lyset, skal revisor også sikre at disse bliver omtalt fuldstændigt og neutralt. Nogle af de revisionsbehandlinger revisor kan benytte sig af for at sikre et tilstrækkelig og relevant revisionsbevis på dette delelement er nævnt i RS 560:

- Gennemgang af de af ledelsen tilrettelagte forretningsgange, der skal sikre at efterfølgende begivenheder bliver identificeret.
- Gennemgang af referater af generalforsamlinger og møder i den øverste ledelse.
- Gennemlæsning af virksomhedens seneste perioderegnskab og om nødvendigt gennemlæsning af drift og likviditetsbudgetter og anden tilknyttet ledelsesrapportering.

---

¹¹³ RS 560, punkt 3

- Forespørgsler til ledelsen om, hvorvidt der er indtruffet begivenheder der kan påvirke årsrapporten, herunder status på usikkerheder (retssager mv.) på balancedagen, om der er påtaget nye væsentlige forpligtelser, foretaget væsentlige opkøb af virksomheder mv.

Beskrivelse af virksomhedens forventede udvikling

Udover at oplyse om betydningsfulde hændelser som er opstået mellem balancedagen og regnskabsaflæggelsen skal virksomheden også i ledelsesberetningen lave en beskrivelse af virksomhedens forventede udvikling, hvilket skal ses som en hjælp til regnskabsbrugere. Revisors opgave med revisionen er, at opnå en høj grad af sikkerhed for at regnskabsbrugere får pålidelige oplysninger omkring, hvorvidt beskrivelsen af virksomhedens forventede udvikling er udarbejdet ud fra rimelige forudsætninger. Da der er tale om fremtidige begivenheder, må de vigtigste revisionsmål være: forekomst, fuldstændighed samt værdiansættelse. Når der er tale om fremtidige forventninger, er der oftest tale om en høj iboende risiko. Den høje iboende risiko hænger sammen med, at det kan være svært for revisor at afdække de nævnte revisionsmål, når der er tale om fremtidige begivenheder. Her kan nævnes, at revisionsmålet ”forekomst” jo kan være svært at forholde sig til, da der som sagt er tale om ikke realiserede oplysninger om fremtidige begivenheder. Derfor må der tages udgangspunkt i, at forekomst skal ses i relation til det grundlag forventningerne er bygget på, som f.eks. budgetter. De er opstillet ud fra forskellige forudsætninger, hvilket gør det svært, at vurdere ud fra. Tilsvarende kan revisionsmålet ”fuldstændighed” nævnes. Her er der for revisor mulighed for, at benytte budgetter, men da disse som sagt også er opstillet ud fra en række forudsætninger, kan det være en næsten urimelig opgave at vurdere hvorvidt forudsætningerne er fuldstændige. Overordnet set, er det vigtigt, at slå fast, at det er vanskeligt for revisor at opnå et effektivt revisionsbevis for ikke realiserede oplysninger vedrørende fremtidige forhold. Derfor må det også formodes, at revisor ikke kan revidere disse oplysninger med samme høje sikkerhed som de øvrige oplysninger i årsregnskabet. Det er i RS 585 også nævnt at¹¹⁴: *Lovgivningen og regnskabsbrugere tolererer varierende usikkerhed og fejlmargen ved ledelsens enkelte op-*

---

¹¹⁴ RS 585, punkt 7

lysninger, og lægger vægt på, at relevante oplysninger medtages, uanset at oplysningerne ikke kan dokumenteres ved samme typer af revisionsbevis.

Ud fra dette citat, er det accepteret at nogle af oplysningerne i ledelsesberetningen ikke i samme grad har den høje grad af sikkerhed, som der normalt forventes i forbindelse med en revision. Dette er en nødvendighed, da der er tale om fremtidige begivenheder, som vi også illustrerede tidligere i afsnittet, hvilket gør det næsten umuligt at afdække revisionsmålene på området. RS 585 nævner endvidere lidt om hvordan revisionen af beskrivelsen skal revideres. Det nævnes at¹¹⁵: *oplysningerne er i overensstemmelse med foreliggende dokumentation, hvilket på rimelige forudsætninger, og ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation.* Revisor kan f.eks. foretage følgende revisionshandlinger for at afdække nævnte revisionsmål:

- Kontrol af oplysningerne i ledelsesberetningen bygger på budgetter, investeringsplaner etc., og at disse bygger på rimelige forudsætninger.
- Kontrol og vurdering af, hvorvidt der er en tilstrækkelig beskrivelse af de væsentlige usikkerheder som er indregnet i budgetterne.
- Forespørgsler til personale som menes at have stor indsigt i budgetforudsætningerne.

Beskrivelse af virksomhedens videnressourcer

Formålet med revisionen af dette delelement er, at opnå høj grad af sikkerhed for, at beskrivelsen indeholder relevante, pålidelige og neutrale oplysninger som regnskabsbrugerne kan bruge til at vurdere virksomhedens fremtidige indtjeningsevne.

Der er ikke nogen præcis definition af, hvilke oplysninger der skal medtages i beskrivelsen udover, at de skal have betydning for virksomhedens indtjeningsevne. Da det er ledelsens afgørelse, hvilke oplysninger der er med, vurderer vi kontrolrisikoen som værende høj sammen med en lav opdagelsesrisiko. Vurderingen skal også ses i forhold til, at det er svært at sikre at alle relevante oplysninger bliver nævnt. De vigtigste revisionsmål vurderer vi ud fra regnskabsbrugernes ønsker om relevante og neutrale oplysninger, til at være forekomst samt fuldstændighed.

---

¹¹⁵ RS 585, punkt 12

Forekomsten kan sikres ved, at kontrollere at oplysningerne hviler på dokumenterede forhold, således at disse ikke giver et vildledende billede af virksomhedens forhold på det givne område. Fuldstændighed kan i forbindelse med dette delelement være vanskeligt at få afdækket, da der som tidligere nævnt ikke er klare fastsatte regler for hvilke oplysninger der skal medtages i beskrivelsen. Nogle af de generelle revisionshandlinger revisor kan foretage i sin revision af beskrivelsen af virksomhedens videnressourcer er:

- Revisor kan gennemgå eventuelle supplerende beretninger og vurderer, hvorvidt nogle af disse konklusioner bør indgå i beskrivelsen.
- Revisor kan gennemgå ledelsesberetningen og vurderer hvorvidt der ud fra den dokumentation han er i besiddelse af, er en tilstrækkelig beskrivelse af virksomhedens videnressourcer.
- Revisor kan lave en vurdering af hvorvidt dataindsamlingen er sket på samme måde som tidligere og dermed vurdere om der er et sammenligningsgrundlag. Derudover kan revisor også undersøge om evt. ændringer i nøgletal er med taget.
- Revisor kan lave forespørgsler overfor ledelsen for at få bekræftet nogle af de medtagne forhold.

Beskrivelse af særlige risici indenfor virksomhedens branche

Formålet med revisionen er, at opnå høj grad af sikkerhed for, at brugerne af regnskabet får en retvisende beskrivelse af de væsentlige forretningsmæssige og finansielle risici som virksomheden er udsat for. Derudover er der også ud fra beskrivelsen mulighed for, at vurdere hvorvidt virksomhedens tiltag overfor disse risici, er tilstrækkelige. Forretningsmæssige risici kan f.eks. være afhængighed af visse leverandører imens finansielle risici kan være f.eks. valuta og rente følsomhed. De nævnte risici kendes som følge af ordet risici først efter fremtidige hændelser og derfor vurderes den iboende risiko til at være høj. Derudover vurderer vi de vigtigste revisionsmål til at være forekomst og fuldstændighed samt i tilfælde af risici med beløbsangivelse værdiansættelse af disse.

Når revisor skal revidere forekomsten kræver det normalt ikke mange revisionsbehandlinger, da virksomheden ikke har interesse i at omtale mere end højst nødvendigt, men lige meget hvor mange risici virksomheden vælger at omtale, skal revisor forsøge at skaffe dokumentation for oplysningerne. Dette kan f.eks. være tilfældet hvis virksomheden har udformet politikker til at sikring imod de omtalte risici. I så fald skal revisor skaffe dokumentation for, at de beskrevne risikostyringsværktøjer fungerer som virksomheden har beskrevet.

Revisionsmålet, fuldstændighed kan være vanskeligt at få opfyldt, da det er svært for revisor at kontrollere hvorvidt virksomheden har undladt væsentlige oplysninger i beskrivelsen. Det er derfor vigtigt, at revisor kontrollerer dette område, da det der oftest vil blive undladt sandsynligvis er negativ information. En anden mulighed er, at virksomheden ikke er klar over, at de undlader information pga. at de ikke er opmærksomme på hvilke risici de står overfor. Revisors mulighed for at afdække fuldstændigheden afhænger meget af hvordan registreringsystemer og forretningsgange er opbygget. Hvis der i virksomheden sker en løbende registrering af hvilke sikringsarrangementer der benyttes, vil det øge revisors mulighed for at afdække området. Revisor kan udover evt. registrering af virksomhedens sikringsarrangementer, gøre brug af sin generelle viden fra sin revision af den finansielle del af årsregnskabet, tidligere års revisioner samt kendskab til lignende virksomheder indenfor samme branche. Nogle af de revisionsbehandlinger revisor kan benytte sig af for, at sikre et tilstrækkelig og relevant revisionsbevis på dette delelement er:

- Revisor kan benytte sit generelle kendskab til virksomheden samt sin revision af den finansielle del af årsregnskabet til, at vurdere om ledelsens risikovurdering er præcis og fuldstændig.
- Revisor kan undersøge virksomhedens kunde og leverandør sammensætning og vurdere om afhængigheden af disse er større end i beskrivelsen.
- Revisor kan vurdere hvorvidt virksomhedens forretningsgang omkring valuta og rentesikring foregår som beskrevet og hvorvidt denne er tilstrækkelig.

Beskrivelse af virksomhedens påvirkning af det eksterne miljø

Formålet med revisionen af dette delelement er, at opnå høj grad af sikkerhed for at regnskabsbrugerne får et retvisende billede af virksomhedens situation på området. Eksempler på oplysninger virksomheden kan beskrive i dette afsnit, kan være miljøpolitik, miljøgodkendelser, miljøinvesteringer osv. Revisionen af dette delelement kan skabe problemer for revisor, da det ikke er revisors kerneområde og derfor kan være svært at forholde sig til oplysningerne. Det er svært at registrere de præcise miljøpåvirkninger, da mange af disse først har en synlig effekt i fremtiden. Ud fra disse faktorer vurderer vi den iboende risiko til at være høj. De vigtigste revisionsmål som revisor skal forsøge at få afdækket er fuldstændighed, forekomst, nøjagtighed samt forståelighed.

Forekomsten kan revisor afdække via virksomhedens fastlagte politikker på miljøområdet og ved at kontrollere, at de beskrevne tiltag rent faktisk har fundet sted og er implementeret i virksomheden. Undersøgelsen kan suppleres med evt. interview af folk der er ansvarlige på området. Derudover skal revisor kontrollere dokumentationen for evt. opgørelser samt at disse bygger på rimelige forudsætninger.

Fuldstændigheden kan revisor forsøge at afdække ved, at sammenholde ledelsens beskrivelse i forhold til de faktisk afholdte omkostninger og investeringer. Her skal revisor selvfølgelig gøre brug af sin viden fra revisionen af den finansielle del af årsregnskabet. Ved evt. miljøsager kan revisor rette henvendelse til virksomhedens advokater og i øvrigt gennem regnskabs-erklæringen sikre, at ledelsen har oplyst om alle væsentlige forhold der påvirker virksomhedens eksterne miljø. Revisor skal sikre, at beskrivelsen af virksomhedens miljøpåvirkning præsenteres på en forståelig måde, således at der ikke i vid udstrækning uden forklarende definitioner, er brugt miljøfaglige udtryk, som den normale regnskabsbruger ikke vil have kendskab til. Hvis miljøbeskrivelsen er meget kompliceret, har revisor muligheden for at inddrage en miljøekspert. De revisionshandlinger revisor kan benytte sig af, for at sikre et tilstrækkelig og relevant revisionsbevis på dette delelement er:

- Revisor kan gennemgå eventuelle supplerende beretninger og vurdere hvorvidt ledelsen har medtaget alle væsentlige oplysninger. Derudover kan revisor undersøge om der er medtaget samme nøgletal eller lignende som forrige år.
- Revisor kan gennemgå miljøgodkendelser på alle væsentlige områder.

- Revisor kan lave forespørgsler til medarbejdere som der til dagligt arbejder med området og indhente uddybende forklaringer. Derudover kan revisor så vidt det er nødvendigt indkalde eksterne eksperter på området.
- Revisor kan indhente advokatbreve i forbindelse med miljøretssager.

Beskrivelse af forsknings og udviklingsaktiviteter

Regnskabsbrugerne skal i beskrivelsen af forsknings og udviklingsaktiviteterne have et pålidelig indtryk af den indsats, virksomheden gør på området, således at disse oplysninger kan bruges i vurderingen af de fremtidige indtjeningsmuligheder. Beskrivelsen af dette delelement kan både omfatte interne og eksterne aktiviteter i virksomheden på området.

Som udgangspunkt må oplysningerne omkring forsknings og udviklingsprojekter have en lav opdagelsesrisiko. Dette skyldes, at oplysningerne som oftest vil være af meget teknisk karakter og svære at vurdere for folk der ikke arbejder indenfor området. Vi vurderer de væsentlige revisionsmål indenfor dette delelement til at være forekomst, værdiansættelse og fuldstændighed. Området kan volde problemer for revisor og revisionsmålene: forekomst og værdiansættelse kan være vanskelige at afdække, da det til tider er svært at gennemskue projekterne og deres bæredygtighed. Revisor kan gennemgå underliggende dokumentation og involvere medarbejderne for at få uddybende forklaringer på områder, som er svære at gennemskue. Udover medarbejderne har revisor også den mulighed at søge assistance hos eksterne eksperter på området, hvilket giver en mere pålidelig vurdering af evt. projekter og deres bæredygtighed. Fuldstændigheden kan revisor afdække via sin generelle viden om virksomheden og derudfra vurdere, hvorvidt den beskrevne forskning svarer til det forventede niveau. Det forventede niveau kan ligeledes være svært at vurdere, men der kan tages udgangspunkt i tidligere år samt udviklingen i den finansielle del af årsregnskabet. Så vidt der er brugt væsentlige beløb på området vil det fremgå i resultatopgørelsen eller balancen. Revisor kan benytte følgende revisionshandlinger for at forsøge at opnå et tilstrækkeligt revisionsbevis:

- Revisor kan gennemgå de finansielle registreringer for, at konstatere hvorvidt de omtalte forsknings og udviklingsaktiviteter har fundet sted, samt hvorvidt beskrivelsen er dækkende.
- Revisor kan kontrollere de eksterne bekræftelser på, at de nævnte aktiviteter har fundet sted.
- Revisor kan lave en vurdering af salgspotentialet for produkter under udvikling.
- Revisor kan gennemgå projektregnskaber.

Beskrivelse af filialer i udlandet

Som udgangspunkt giver området omkring filialer i udlandet ikke anledning til problemer da revisionen og opdagelsesrisikoen vurderes som høj samt kontrolrisikoen som værende lav.

De væsentligste revisionsmål vurderer vi til at være forekomst og fuldstændighed. Revisor kan for at afdække disse revisionsmål, sammenholde ledelsens omtale af filialerne, med de erfaringer revisor har fra sin revision af den finansielle del af årsregnskabet. Hvis der er tale om betydningsfulde filialer, bør revisor kunne få et overblik gennem virksomhedens regnskabsmateriale. De vigtigste revisionshandling på området vurderer vi til at være:

- Revisor kan gennemgå virksomhedens salgsmateriale og derigennem identificere væsentligste filialer i udlandet.
- Revisor kan rette forespørgsler til ledelsen omkring oprettelse og nedlæggelse af filialer samt indhente ledelsens underskrift på regnskaberklæringen.

Redegørelse for ikke-finansielle forhold af væsentlig betydning

Virksomheden skal jævnføre årsregnskabsloven § 99 stk. 2 udover de finansielle forhold også i ledelsesberetningen medtage oplysninger om ikke-finansielle forhold vedrørende virksomhedens aktiviteter. Årsregnskabsloven nævner derudover, at disse ikke-finansielle forhold specielt drejer sig om miljø og personaleforhold.

Fra revisors synspunkt kan det være svært at vurdere, hvornår der er tale om forhold som er nødvendige for at forstå virksomhedens økonomiske stilling, da bestemmelsen er udformet bredt. Det er nævnt, at bestemmelsen hovedsagelig henvender sig til miljøforhold, hvilket

betyder, at mange af disse oplysninger allerede i delelementerne omkring miljøpåvirkning og videnressourcer, er blevet revideret af revisor.

Beskrivelse af årets resultat sammenholdt med den forventede udvikling

Formålet med revisionen af dette delelement er, at opnå høj grad af sikkerhed for at regnskabsbrugerne får en retvisende beskrivelse af afvigelserne i forhold til tidligere udmeldinger. Derudover vil der i beskrivelsen som en naturlig del også indgå en årsagsforklaring med hensyn til evt. afvigelser.

Der er i dette delelement tale om sammenholdelse af de realiserede oplysninger fra årsrapporten med tidligere udmeldinger og på baggrund af dette vurderer vi opdagelsesrisikoen som værende høj. De vigtigste revisionsmål må være forekomst, fuldstændighed samt forståelighed. Revisor skal sikre, at alle tidligere realiserede forventninger bliver sammenholdt med de realiserede tal fra det nye årsregnskab. Det er også revisors opgave at sikre, at ledelsen i den forbindelse ikke evt. fordrejer meningen af tidligere udmeldinger til virksomhedens fordel. Revisor skal selvfølgelig også kontrollere, hvorvidt årsagsforklaringerne på afvigelser mellem tidligere udmeldinger og de realiserede tal på en eller anden måde kan dokumenteres eller sandsynliggøres. Revisor kan altså benytte følgende revisionshandlinger i forbindelse med revisionen af dette delelement:

- Revisor kan sammenligne tidligere udmeldinger og de realiserede tal i beskrivelsen og vurdere hvorvidt der er sket en opfølgning på væsentlige udmeldinger.
- Revisor kan kontrollere at eventuelle afvigelser er korrekt oplyst og at årsagsforklaringerne er beskrevet neutral og reelt.

Oversigt over fem års hoved og nøgletal

Formålet med revisionen af dette delelement er, at opnå høj grad af sikkerhed for at regnskabsbrugerne via nøgletalsoversigten får et retvisende billede af virksomhedens økonomi. Der er her tale om opsummeringer og beregninger fra den finansielle del af årsregnskabet og

tidligere årsregnskaber. Derfor vurderer vi opdagelsesrisikoen som værende høj. De vigtigste revisionsmål er forekomst, fuldstændighed samt forståelighed.

Revisors opgave er at kontrollere, at de nøgletal der medtages, er korrekte i forhold til årsregnskabsloven og at disse er beregnet som beskrevet i anvendt regnskabspraksis. Udover de lovbestemte nøgletal, skal det også kontrolleres hvorvidt at alle de nøgletal, der har betydning for regnskabsbrugernes overblik over virksomhedens økonomiske situation er medtaget. Dette er en vurdering revisor må lave ud fra sit generelle kendskab til virksomheden. Revisor kan benytte følgende revisionshandlinger i revisionen af dette delelement:

- Revisor kan lave en kontrol af de nævnte nøgletal i § 101 i årsregnskabsloven er medtaget i ledelsesberetningen.
- Revisor skal sikre at sammenholdelsen og udregningen af nøgletallene er udført ud fra gældende regler.
- Revisor kan lave en vurdering af, hvorvidt de medtagne nøgletal er relevante og hvorvidt disse er tilstrækkeligt til, at give regnskabsbrugerne et retvisende billede af virksomhedens økonomiske stilling.

Beskrivelse af bestyrelsens og direktionens ledelseserhverv i andre danske aktieselskaber

Formålet med revision af dette delelement er, at revisor opnår høj grad af sikkerhed for at oplysningerne er fuldstændige således, at medlemmerne af ledelsen ikke besidder ledelseserhverv som ikke kommer til regnskabsbrugernes kendskab. Disse fakta er registreret hos E&S og da dette er tilfældet, er der tale om en høj opdagelsesrisiko. De vigtigste revisionsmål vurderer vi til at være forekomst, fuldstændighed samt forståelighed. Vi tager udgangspunkt i, at dette delelement ikke vil skabe problemer for revisor at få afdækket, og kan afdækkes via en enkelt revisionshandling:

- Revisor kan erhverve udskrifter fra E&S med oplysninger om de enkelte personers registrerede ledelseserhverv. Disse oplysninger kan revisor så afstemme med oplysningerne i ledelsesberetningen.

Andre ikke-lovkrævede oplysninger i ledelsesberetningen

Udover de i årsregnskabsloven krævede regler omkring hvilke oplysninger virksomheden skal tage med i ledelsesberetningen, kan virksomheden medtage yderligere oplysninger. Som udgangspunkt må det antages, at disse oplysninger falder ind under årsregnskabslovens § 11 omkring suppleringskravet. Oplysningerne er med andre ord med for, at give et retvisende billede af årsregnskabet samt for at forbedre regnskabsbrugerens økonomiske beslutningsgrundlag.

Revisor må for at afdække disse oplysninger, vurderer hvorvidt oplysningerne må betragtes som relevante og pålidelige, samt ikke give et forkert indtryk af virksomhedens situation. Præcise revisionshandlinger på dette område er vanskeligt at definere. Revisor må sikre at årsregnskabet øvrige oplysninger er relevante, pålidelige samt bygger på rimelige forudsætninger og dermed følger grundsætningen i RS 585.

Opsummering af revision af ledelsesberetningen jf. RS 585

Vi har i ovenstående afsnit gennemgået baggrunden for revision, samt selve revisionen af de enkelte delelementer i ledelsesberetningen. Ved nogle delelementer mere end andre står det klart, at revisor står overfor en udfordring i sin revision af disse. Dette skyldes dels af dataene kan være svære at tyde pga. anderledes fagområder f.eks. vedrørende miljø og dels, at revisor på mange områder bliver bedt om at lave revision på forventninger for fremtidige begivenheder. Det er på disse områder, at vi har vurderet den iboende risiko til at være højest. Især problemstillingen omkring hvorvidt revisor reelt set kan give en høj grad af sikkerhed på fremtidige hændelser, er blevet diskuteret. Reglerne er som bekendt siden blevet ændret og med indførelsen af bkg.668 omhandlende godkendte revisors erklæringer som blev udgivet den 28. juni 2008, fik vi i årsregnskabsloven nye regler omkring hvordan revisor skulle behandle ledelsesberetningen.

3.1.8 Baggrund for ændringen af revisors pligter samt erklæring i forbindelse med ledelsesberetningen

Årsrapporten, herunder årsregnskabet, koncernregnskabet samt ledelsesberetningen har siden 2002 været omfattet af revisionspligten jf. § 135 i årsregnskabsloven. De supplerende beretninger i § 14 har dog været undtaget fra revision. Situationen før 2002 var den, at revisor ale-

ne skulle efterse at ledelsesberetningen ikke var i strid med oplysningerne i årsregnskabet eller et evt. koncernregnskab. Dette var i overensstemmelse med 4. og 7. direktiv, da der i 2003 skete en ændring af direktiverne, således at revisor nu skal komme med en positiv erklæring om hvorvidt ledelsesberetningen er, eller ikke er i overensstemmelse med årsregnskabet og et evt. koncernregnskab.

Allerede i 2002 var der opmærksomhed på, at revisionen af ledelsesberetningen ville få en anden karakter end revisionen af selve regnskabet. Ledelsesberetningen indeholder flere ikke-finansielle oplysninger samt beskrivende elementer og forventninger til fremtiden. Især revisors revision af de fremtidige forventninger har været diskuteret, om det er begrebsmæssigt er hensigtsmæssigt at tale om revision i relation til disse oplysninger. Endvidere har der været diskussion omkring at den sikkerhed revisor kan få for rigtigheden af oplysningerne er begrænset, i forhold til den sikkerhed, revisor kan opnå ved revision af årsregnskabet og koncernregnskabet. Byrdekomitéen kom i 2007 med en række forslag til forenkling af årsregnskabsloven, herunder forslaget om at ophæve revisionen af ledelsesberetningen.

Lovforslaget opstiller en række fordele og ulemper ved at have revision af ledelsesberetningen. Som fordele nævnes det, at en revision af ledelsesberetningen, på trods af de øgede omkostninger til honorar, alt andet lige, må øge kvaliteten af oplysningerne og dermed give regnskabsbrugerne mere troværdige oplysninger. Omkostningerne skal ses i forhold til den nytteværdi regnskabsbrugerne får ved, at der foretages revision af ledelsesberetningen. Revisionspligten af ledelsesberetningen kan derudover have den fordel, at den reducerer oplysninger af mere reklamemæssig karakter i årsrapporten. Her er der tale om oplysninger, som ikke kan dokumenteres, eller hvor virksomheden ikke finder oplysningerne relevante nok til, at den ønsker en fuld revision af disse.

De negative konsekvenser af revision af ledelsesberetningen som nævnes i lovforslaget er tilfælde hvor ledelsen i en virksomhed ønsker at give yderligere oplysninger, men afstår fra dette pga. de vanskeligheder, der kan være forbundet med at leve op til de dokumentationskrav der kræves ved revision, samt de omkostninger revisionen af ekstra oplysninger medfører. Revisionspligten gælder som bekendt ikke kun de lovpligtige oplysninger i årsrapporten, men også frivilligt afgivne oplysninger.

En ophævelse af revisionspligten kan således føre til, at virksomhederne giver flere relevante oplysninger i ledelsesberetningen, til gavn for regnskabsbrugerne, idet virksomheden kan af

give disse oplysninger, uden at det medfører uforholdsmæssigt store omkostninger til revision af disse oplysninger. Derudover kan konsekvensen ved at kræve revision af ledelsesberetningen være, at virksomheden giver disse informationer andre steder end i årsrapporten. Dette vil være problematisk, da disse kanaler ikke er omfattet af årsregnskabslovens kvalitetskrav. Regnskabsbrugerne vil derudover i unødigt omfang, blive tvunget til at lede efter information forskellige steder, uden at disse oplysninger vil være omfattet af klare lovkrav til kvaliteten af indholdet. Ovenstående bruges som et argument for at revisionspligten af ledelsesberetningen ikke udelukkende er til fordel for regnskabsbrugerne, men at disse rent faktisk kan blive dårligere stillet pga. denne.

Det nævnes derudover i lovforslaget, at der ikke internationalt er et krav om revision af ledelsesberetningen og at der ikke er indikationer på, at andre lande ønsker at indføre tilsvarende krav som i Danmark. Danske virksomheder er på baggrund af ovenstående pålagt større byrder end deres udenlandske konkurrenter på området omkring ledelsesberetningen. Derfor foreslås det, at revisionspligten af ledelsesberetningen ophæves og at der i stedet indføres krav om, at revisor skal gennemlæse ledelsesberetningen for at give en udtalelse om, at oplysningerne heri er i overensstemmelse med oplysningerne i årsregnskabet og et evt. koncernregnskab.

RS 720: "Andre oplysninger i dokumenter, der indeholder reviderede regnskaber", beskriver revisors handlinger og dennes ansvar i forbindelse med ikke-revisionspligtige oplysninger, der indgår i dokumenter, der også indeholder reviderede regnskaber. Denne revisionsstandard kan således være relevant i forbindelse med revisors gennemlæsning af ledelsesberetningen, nu hvor denne ikke skal revideres.¹¹⁶

---

¹¹⁶ Lov om ændring af årsregnskabsloven 2008

3.2 Hvordan udarbejdes revisors udtalelse om ledelsesberetningen jf. bkg.668 og erhvervs og selskabsstyrelsens vejledning til bekendtgørelsen?

For at svare på dette underspørgsmål vil vi først gennemgå paragrafferne omkring udtalelsen om ledelsesberetningen i bkg.668. Derefter vil vi se nærmere på udformningen af udtalelsen om ledelsesberetningen ved hjælp af E&S's vejledning til bekendtgørelsen.

Revisor skal efter de nye regler i årsregnskabsloven i stedet for en revision af ledelsesberetningen komme med en udtalelse omkring denne. Disse regler findes i bkg.668, hvor de nye regler er omtalt i § 5.

Efter bkg.668 § 5 stk.1 nr. 7, skal revisionspåtegningen indeholde:

En udtalelse fra revisor om, hvorvidt revisors gennemlæsning af ledelsesberetningen, baseret på den udførte revision af årsregnskabet og et eventuelt koncernregnskab, har givet anledning til bemærkninger jf. stk. 7 og 8.

Udover dette nævner § 5 stk. 7 at:

Udtalelsen om ledelsesberetningen skal, hvis der ikke er overensstemmelse med årsregnskabet eller et eventuelt koncernregnskab, og dette skyldes fejl i ledelsesberetningen, som ikke er uvæsentlige, indeholde oplysninger om, hvori eventuelle uoverensstemmelser består. Hvis revisor herudover bliver opmærksom på væsentlige fejl og mangler i ledelsesberetningen, skal udtalelsen ligeledes omfatte en beskrivelse heraf.

Samt stk. 8 at:

Oplysningerne efter stk. 1 nr. 7, skal angives i et særskilt afsnit med overskriften: "Udtalelse om ledelsesberetning".

Vi har nu beskrevet de nye regler omkring revisors udtalelse om ledelsesberetningen. For at besvare vores underspørgsmål omkring hvordan revisor udarbejder denne udtalelse om ledelsesberetningen, vil vi gennemgå E&S's vejledning til den nye bekendtgørelses punkt 6.7 omhandlende "Udtalelse om ledelsesberetningen". I afsnittet vil vi beskrive hvilke tanker der

ligger bagved, at skulle udarbejde en sådan udtalelsen, samt komme med eksempler på hvordan en sådan udtalelsen kan udtrykkes af revisor.

3.2.1 Generelle bemærkninger

I vejledningen til bekendtgørelsen beskrives først nogle generelle bemærkninger til revisors udtalelse. Revisors pligter og udtalelser i forhold til ledelsesberetningen omfatter følgende områder¹¹⁷:

- Revisor skal sammenholde oplysningerne i ledelsesberetningen med oplysningerne i årsregnskabet og eventuelt koncernregnskab.
- Revisor skal sammenholde oplysningerne i ledelsesberetningen med den viden og de forhold denne er blevet bekendt med i forbindelse med revisionen af årsregnskabet.
- Revisor skal ud fra sin viden om regelgrundlaget taget stilling til, om der er fejl eller mangler i ledelsesberetningen.

Revisor skal altid, så vidt virksomheden frivilligt har ladet ledelsesberetningen revidere, afgive en udtalelse om, hvorvidt denne er i overensstemmelse med årsregnskabet eller ej.

3.2.2 Krav om udtalelse

Revisor skal i forbindelse med ledelsesberetningen udføre et ”konsistentstjek”. Dette konsistenscheck omfatter sammenhængen mellem de oplysninger i ledelsesberetningen og de oplysninger revisor har fået, samt blevet opmærksom på i forbindelse med sin revision af årsregnskabet. Det slås fast, at revisor ikke skal foretage nye særskilte arbejdshandlinger i forbindelse med sin udarbejdelse af udtalelsen om ledelsesberetningen. Udtalelsen skal alene laves ud fra de oplysninger, revisor i forvejen har fået kendskab til i forbindelse med revisionen af årsregnskabet, også selvom disse oplysninger ikke direkte kan aflæses i årsregnskabet.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.1.

¹¹⁸ Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.2.

Derudover bliver det slået fast, at udtalelsen skal afgives uanset om revisor har konstateret uoverensstemmelser mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet/koncernregnskabet eller ej.

3.2.3 Uoverensstemmelse mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet m.v.

I vejledningen forklares bekendtgørelsens § 5 stk. 7 omkring hvordan revisor skal forholde sig til uoverensstemmelser mellem oplysninger i ledelsesberetningen og årsregnskabet. I udtalelsen skal revisor forklare hvori uoverensstemmelserne består, såfremt disse er væsentlige. Revisor arbejder altså ligesom i resten af ledelsespåtegningen med et væsentlighedsniveau. Uoverensstemmelser der udelukkende skyldes fejl i ledelsesberetningens oplysninger, vil ikke få konsekvenser for i øvrige dele af revisionspåtegningen, men vil alene kunne ses i udtalelsen om ledelsesberetningen. Derudover nævner vejledningen, at hvis uoverensstemmelserne skyl

des fejl i årsregnskabet eller koncernregnskabet og denne er væsentlig, skal revisor tage forbehold med udgangspunkt i bekendtgørelsen § 6 omhandlende ”forbehold i revisionspåtegningen”. Det er væsentligt, at bemærke forskellen mellem dansk og den internationale lovgivning mht. hvordan revisor skal forholde sig til evt. uoverensstemmelser mellem regnskab og ledelsesberetning. Hvis der er fejl i regnskabet skal der både Danmark og efter international regulering tages forbehold for dette. Hvis der er fejl i ledelsesberetningen, tages der forbehold i Danmark mens der internationalt gives en supplerende oplysning om dette forhold. Hvis revisor opdager en eller flere isolerede væsentlige fejl i ledelsesberetning, tages der forbehold i Danmark, mens der internationalt ikke kommer en synlig reaktion på dette i revisors påtegning. I Danmark har vi altså en skærpet lovgivning på isolerede fejl, i forhold til den internationale lovgivning.

Revisor skal udover, at oplyse om uoverensstemmelser mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet også oplyse om evt. fejl og mangler som revisor er blevet opmærksom på i gennemlæsningen. Det slås samtidig fast, at det ikke skal oplyses, når sådanne fejl og mangler ikke er konstateret. Vejledningen siger om mangler at disse kan være¹¹⁹:

---

¹¹⁹ Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.3.

At der mangler en eller flere af de oplysninger, som lovgivningen kræver, der skal gives om i ledelsesberetningen. For en virksomhed omfattet af årsregnskabslovens regnskabsklasse C kan der eksempelvis være tale om, at virksomheden ikke har redegjort for udviklingen i virksomhedens aktiviteter og økonomiske forhold, hvilket er et krav efter årsregnskabsloven.

Fejl består til gengæld i¹²⁰: ”At de lovkrævede oplysninger til ledelsesberetningen ikke er opfyldt på korrekt vis”.

3.2.4 Oplysninger placeret udenfor ledelsesberetningen

Revisors konsistenscheck af oplysningerne i ledelsesberetningen gælder også for oplysninger, som efter tilladelse er offentliggjort andre steder. Disse oplysninger er altså omfattet på lige fod med resten af oplysningerne i ledelsesberetningen. Ledelsesberetningen vil såfremt der er dele som er offentliggjort andre steder end i ledelsesberetningen, henviser til disse dele. Af denne årsag er det ikke nødvendigt for revisor i udtalelsen specifikt, at adressere til oplysningerne, der er offentliggjort udenfor ledelsesberetningen. Revisor skal dog såfremt en oplysning pga. dens placering giver anledning til uoverensstemmelser oplyse om dette.¹²¹

3.2.5 Placering af revisors udtalelse

Revisors udtalelse skal jf. § 5, stk. 8 i bekendtgørelsen angives i et særskilt afsnit, som skal placeres efter konklusionen og eventuelle supplerende oplysninger. Afsnittet skal som tidligere nævnt hedde: ”Udtalelse om ledelsesberetningen”.¹²²

Eksempler

Vejledningen nævner 3 forskellige eksempler på udtalelser, som revisor kan benytte i sit arbejde med ledelsesberetningen. En udtalelse hvor der er overensstemmelse mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet og derudover også med de oplysninger revisor har fået gennem sin revision kan udtrykkes således¹²³:

---

¹²⁰ Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.3.

¹²¹ Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.4.

¹²² Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.5.

”Vi har i henhold til [regelgrundlaget] gennemlæst ledelsesberetningen i årsrapporten. Vi har ikke foretaget yderligere handlinger i tillæg til den gennemførte revision af årsregnskabet [og koncernregnskabet]. Det er på denne baggrund vores opfattelse, at oplysningerne i ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet [og koncernregnskabet]”.

I tilfælde af at der er uoverensstemmelse mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet og hvor disse uoverensstemmelser består af oplysninger i årsregnskabet eller oplysninger revisor har fået eller forhold revisor er blevet opmærksom på i forbindelse med sin revision kan denne udtrykkes således¹²⁴:

”Vi har i henhold til [regelgrundlaget] gennemlæst ledelsesberetningen i årsrapporten. Vi har ikke foretaget yderligere handlinger i tillæg til den gennemførte revision af årsregnskabet [og koncernregnskabet]. Det er på denne baggrund vores opfattelse, at oplysningerne i ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet [og koncernregnskabet] bortset fra [oplysning om, hvori uoverensstemmelsen består]”.

Sidste eksempel vejledningen nævner, er de tilfælde hvor der er overensstemmelse mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet og overensstemmelse mellem de oplysninger, revisor har fået i forbindelse med sin revision, men hvor revisor derudover har konstateret væsentlige fejl og mangler i ledelsesberetningen. Revisors udtalelse i sådanne tilfælde kan udtrykkes således¹²⁵:

”Vi har i henhold til [regelgrundlaget] gennemlæst ledelsesberetningen i årsrapporten. Vi har ikke foretaget yderligere handlinger i tillæg til den gennemførte revision af årsregnskabet [og koncernregnskabet]. Det er på denne baggrund vores opfattelse, at oplysningerne i ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet [og koncernregnskabet]. I forbindelse med gennemlæsningen har vi imidlertid konstateret, at ledelsesberetningen mangler oplysninger om [beskrivelse af den konstaterede fejl/mangel], som er krævet efter [regelsættet]”.

---

¹²³ Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.6.

¹²⁴ Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.6.

¹²⁵ Vejledning om revisors erklæring punkt 6.7.6.

3.2.6 Ledelsesberetningens omfang efter ændringen i årsregnskabsloven

Med indførelsen af de i kapitel 2 omtalte paragraffer omkring virksomhedsledelse og samfundsansvar bliver indholdet i ledelsesberetningen og årsrapporten som helhed udvidet med flere ikke-finansielle oplysninger. Ledelsens beretninger om virksomhedsledelse og samfundsansvar, er altså med til at sætte mere fokus på ledelsesberetningen og dermed er diskussionen omkring revisors behandling af denne meget aktuel, hvad end der menes at en revision eller en udtalelse, er den mest korrekte løsning. Det er om ikke andet et faktum, at de store virksomheder med indførelsen af disse paragraffer, får flere områder de skal lave en retvisende redegørelse omkring samt, at revisor får flere ikke-finansielle oplysninger, som han ved hjælp af et konsistenscheck skal foretage kontrol af.

Indførelsen af § 99 a stiller krav til, at revisor ved en gennemlæsning af ledelsesberetningen skal vurdere hvorvidt virksomheden har oplyst tilstrækkeligt omkring de politikker, evt. standarder, retningslinjer eller principper for samfundsansvar, som virksomheden anvender. Herudover skal han vurdere oplysningerne omkring hvordan virksomheden omsætter sine politikker for samfundsansvar til handlinger, herunder hvilke systemer eller procedurer der benyttes. Ud fra gennemlæsningen af redegørelsen skal revisor til sidst vurdere virksomhedens beskrivelse af, hvad denne har opnået, som følge af virksomhedens arbejde med samfundsansvar. Ovenstående stiller store krav til revisors indsigt i virksomheden og det faktum, at han kun kan bruge sin viden fra sin revision af den finansielle del af regnskabet og altså ikke må lave særskilte substanshandlinger til beretningen om samfundsansvar gør opgaven krævende. Udover at udarbejdelsen af udtalelsen stiller krav til revisors indsigt i virksomheden gennem den allerede udførte revision, er det også værd at bemærke, at virksomheden udover at kunne give redegørelsen i forbindelse med ledelsesberetningen, også kan vælge at give redegørelsen på virksomhedens hjemmeside. Dette åbner op for en problemstilling omkring, hvordan revisor sikrer, at oplysningerne ikke bliver ændret, efter revisor har afgivet sin udtalelse til redegørelsen.

Indførelsen af § 107 b stiller krav til revisor om, at han ved en gennemlæsning af virksomhedens redegørelse for virksomhedsledelse, skal kunne vurdere hvorvidt virksomheden, har lavet til retvisende redegørelsen omhandlende, oplysninger om hvorvidt virksomheden er omfattet af et kodeks for virksomhedsledelse, en angivelse af hvor dette kodeks er offentligt tilgængeligt, angivelse af hvilke dele af dette kodeks som kan fraviges, angivelse af hvorfor

virksomheden ikke anvender det omhandlende kodeks hvis dette er tilfældet, en henvisning til eventuelle andre kodeks som virksomheden har besluttet at anvende, en beskrivelse af virksomhedens interne kontrol og risikostyringssystemer samt en beskrivelse af sammensætningen af virksomhedens ledelsesorganer udvalg samt disses funktion. Revisor skal som nævnt uden at foretage yderligere substanshandlinger give en udtalelse om virksomhedens redegørelse for ovenstående oplysninger, hvilket ligesom i § 99 a må siges, at stille store krav til den indsigt revisor skal få i virksomheden, som følge af sin revision af del finansielle del af årsrapporten.

3.2.7 Opsummering af revisors udtalelse om ledelsesberetningen

Med de nye regler i bkg.668 står det klart, at reglerne omkring revisors behandling af ledelsesberetningen er ændret drastisk. Fra at skulle foretage en fuldstændig revision af ledelsesberetningens delelementer, skal revisor nu blot gennemlæse ledelsesberetningen, foretage et konsistenscheck og dermed altså ikke lave en selvstændig undersøgelse af denne del af årsrapporten. I og med at revisor slipper for at lave revision på ledelsesberetningen delelementer slipper han samtidig for at skulle vurdere forudsætningerne for ledelses forventninger til fremtiden på mange områder. Disse delelementer var oftest af samme grund vurderet til at have en høj iboende risiko, hvilket er ret naturligt. Udover at skal vurdere forudsætningerne for ledelses fremtidige forventninger, skal revisor også oftest kæmpe med at vurdere data på andre fagområder. Disse problemer slipper revisor selvfølgelig umiddelbart for med de nye regler i årsregnskabsloven. Spørgsmålet er så om revisor i praksis, fuldstændig uden at lave selvstændige undersøgelser til ledelsesberetningen, kan afgive en positiv erklæring på, at denne er i overensstemmelse med resten af årsrapporten. At skulle gøre dette, stiller umiddelbart store krav til revisor omkring forståelse og indsigt i klientens virksomhed.

3.3 Delkonklusion

Ledelsesberetningen indgik før de nye regler i årsregnskabsloven i revisionen af årsrapporten på lige fod med resultatopgørelsen, balancen etc. Ledelsesberetningen var med andre ord underlagt årsregnskabsloven § 135 hvormed det blev udtrykt, at en virksomhed skulle lade den revidere medmindre, den var undtaget som følge af forskellige størrelsesmæssige faktorer.

Revisor er i forbindelse med en revision af ledelsesberetningen underlagt reglerne omkring god revisorskik i Lov om Statsautoriserede og Registrerede Revisorer § 2 stk. 2 samt fået hvervet som offentligheden tillidsrepræsentant. Revisor tager ved revisionen af ledelsesberetningen udgangspunkt i RS 585. RS 585 er et eksempel på, at vi i Danmark udover at benytte de tilsvarende internationale IAS standarder, kan supplere disse med særlige danske krav. Ledelsesberetningen hørte inden vi fik de nye regler i årsregnskabsloven også under revisionens begrebsramme. Det vil sige, at reglerne omkring høj grad af sikkerhed samt begrænset grad af sikkerhed også galt ledelsesberetningen, da der skulle foretages revision af denne. Revisor skal ifølge begrebsrammen pkt. 39, planlægge og udføre en erklæringsopgave med sikkerhed under udvisning af professionel skepsis med det mål, at opnå tilstrækkelig og egnet bevis for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Revisor skal derudover udvise professionel skepsis i sit arbejde, samt sørge for at revisionsbeviserne er tilstrækkelige for, at revisor have påfører en revisionspåtegning med høj grad af sikkerhed. Revisor skal før han begynder på revisionsopgaven, lave en planlægning af opgavens forløb. Dette foregår ved at foretage en informationsindsamling, samt vurdere en revisionsrisiko ud fra forskellige faktorer revisor har vurderet. For at revisor kan opnå tilstrækkeligt revisionsbevis skal revisor benytte tilstrækkelig detaljerede revisionsmål, samt vælge en strategi for løsning af opgaven. Revisionsplanlægningen dokumenteres jf. RS 230 i et notat, som er en del af revisors arbejds-papirer. Revisionen udføres ved hjælp af risikovurderingshandling, test af kontroller samt substanshandling. Udarbejdelsen af ledelsesberetningen sker ifølge RS 585 under hensyntagen til årsregnskabslovens kvalitetskrav samt grundlæggende forudsætninger. Derudover skal ledelsesberetningen indeholde ikke-lovkrævede oplysninger, som kan støtte regnskabsbrugers økonomiske beslutningsgrundlag. Revisor gennemgår ved revisionen af ledelsesberetningen de enkelte delelementer og vil til hvert enkelt arbejde en vurdering af revisionsrisikoen, samt hvilke revisionsmål der må forventes, at være til det enkelte element.

Efter de nye regler i årsregnskabsloven skal revisor i stedet for revision af ledelsesberetningen i stedet lave en udtalelse om denne. Dette slås fast i bkg.668 § 5 stk.1 nr. 7. Revisor skal med de nye regler udføre et såkaldt konsistenscheck på ledelsesberetningen. Han skal uden yderligere undersøgelser, sammenholde oplysningerne i ledelsesberetningen med den viden, han har tilegnet sig i sit arbejde med revisionen af den finansielle del af årsrapporten. Udtalelsen skal afgives uanset om revisor har konstateret uoverensstemmelser mellem ledelsesberetningen og

årsregnskabet/koncernregnskabet eller ej. Udtalelsen skal angives i et særskilt afsnit kaldet: "Udtalelse om ledelsesberetningen" og skal placeres efter konklusionen og eventuelle supplerende oplysninger. Indførelsen af de nye regler omkring udtalelsen om ledelsesberetningen medfører en del ændringer for revisor. Da revisor slipper for, at lave revision på ledelsesberetningen delelementer, slipper han samtidig for at skulle vurdere forudsætningerne for ledelses forventninger. Disse delelementer indeholdt ofte en høj iboende risiko, netop på grund af den fremtidige faktor. På den anden side kræver de nye regler, at revisor uden at lave yderligere undersøgelser, skal afgive en positiv erklæring på, om virksomhedernes ledelsesberetning stemmer overens med den finansielle del af årsrapporten.

I kapitel 3 undersøgte vi forskellen på, hvordan revisor skal behandle ledelsesberetningen før og efter de nye regler i årsregnskabsloven. Vi fandt frem til, at efter de nye regler omkring udtalelse om ledelsesberetningen skal revisor afgive en positiv rapportering, såfremt ledelsesberetningen ikke giver anledning til uoverensstemmelser eller isolerede fejl. Dette er på trods af, at han ikke efter de nye regler skal foretage en revision af ledelsesberetningen. I kapitel 4 vil vi komme med vores vurdering omkring, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at have en positiv rapportering på udtalelsen om ledelsesberetningen, når der ikke længere skal foretages revision af ledelsesberetningen.

4.0 Er det hensigtsmæssigt, at have en positiv rapporteringsform på udtalelsen om ledelsesberetningen, når revisor ikke skal foretage revision af denne?

I vores besvarelse af overstående hovedspørgsmål vil vi tage udgangspunkt i de to udtryk: ”positiv rapporteringsform” samt ”høj grad af sikkerhed”. Udtrykkene vil først blive gennemgået, dernæst vil vi opstille en række fordele og ulemper for hver af de tre parter i begrebsrammens trepartsforhold mht. til den positive rapporteringsform på ledelsesberetningen.

Brugen af de to udtryk stammer fra revisors erklæringsopgaver. For at vise, i hvilken sammenhæng udtrykkene bliver brugt, vil vi først i kapitlet beskrive definition af og målet med en erklæringsopgave med sikkerhed. Derudover vil vi kort gennemgå begrebsrammens trepartsforhold, inden vi opstiller de umiddelbare fordele og ulemper for hver af parterne.

Erklæringsopgaver:

Erklæringsopgaver med sikkerhed anvendes som en fællesbetegnelse for opgaver, hvor der afgives en erklæring med høj eller begrænset grad af sikkerhed.¹²⁶

En erklæringsopgave med sikkerhed er en opgave, hvor revisor udtrykker en konklusion for at højne troværdigheden af den pågældende information overfor regnskabsbrugerne.

Begrebsrammen som vi nævner i kapitel 3 arbejder med følgende to typer erklæringer¹²⁷:

- Udsagnsbaserede erklæringsopgaver med sikkerhed: *Erklæringsopgaver hvor vurderingen eller målingen af erklæringsemnet udføres af den ansvarlige part og emneindholdet har form af et udsagn fra den ansvarlige part som gøres tilgængelige for de tiltænkte brugere.*

---

¹²⁶ Begrebsrammen (RS), punkt 7

¹²⁷ Begrebsrammen (RS), punkt 10

- Direkte erklæringsopgaver med sikkerhed: *Her vurderer eller måler revisor enten selv erklæringsemnet eller indhenter en erklæring fra den ansvarlige part, som har udført vurderingen eller målingen, men uden at erklæringen er tilgængelig for de tiltænkte brugere. Emneindholdet kommunikeres i disse tilfælde til de tiltænkte brugere i revisors erklæring.*

Begrebsrammen arbejder med erklæringsopgaver med to niveauer af sikkerhed. Her er tale om høj grad af sikkerhed og begrænset grad af sikkerhed. I erklæringsopgaver med høj grad af sikkerhed udtrykker revisor en positiv konklusion, hvorimod han i erklæringsopgaver med begrænset sikkerhed optrykker sin konklusion negativt.¹²⁸

En opgave, der gives med høj grad af sikkerhed, er ikke det samme som, at den afgives med en absolut sikkerhed for, at årsrapporten ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Det er en almindelig antagelse at, de fleste regnskabsbrugere kan acceptere denne kendsgerning, når de kræver høj troværdighed på et regnskab.

En opgave med begrænset grad af sikkerhed kan for regnskabsbrugerens side være sværere at tolke. Dette hænger sammen med den negativt udformede konklusion, som for regnskabsbrugerens kan virke sværere at fortolke.¹²⁹

4.1 Hvad ligger der i begrebet ”positiv rapporteringsform”?

4.1.1 Positiv rapporteringsform

Det antages efter almindelig regnskabspraksis, at for den almindelige regnskabsbruger hænger den positive rapporteringsform sammen med høj grad af sikkerhed. Antagelsen bygger vi på den måde, hvorpå den positive konklusion er formuleret. I erklæringsopgaver med høj grad af sikkerhed udtrykker revisor en positiv konklusion, som er bekræftende (med mindre revisor angiver forbehold, en afkræftende konklusion eller afviser at afgive en konklusion)¹³⁰.

---

¹²⁸ Füchsel (2005:150)

¹²⁹ Füchsel (2005:151)

¹³⁰ Füchsel (2005:150)

En positiv konklusion kan være udtryk således:

*”Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af koncernens og moderselskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2008 samt af resultatet af koncernens og moderselskabets aktiviteter og pengestrømme for regnskabsåret 1. januar- 31. december 2008 i overensstemmelse med årsregnskabsloven og danske regnskabsvejledninger”.*¹³¹

Modsat vil en konklusion i en erklæring med begrænset sikkerhed med negativ bekræftelse typisk være udtrykt således:

*”Ved den udførte gennemgang er vi ikke blevet bekendt med forhold, der afkræfter, at årsregnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiviteter, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2008 og af resultatet af virksomhedens aktiviteter for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2008 i overensstemmelse med årsregnskabsloven”.*¹³²

I de to ovenstående eksempler ses forskellen mellem en positiv og en negativ konklusion afgivet af revisor. Formuleringen og de udtryk, revisor benytter i hver af de to konklusioner, gør en stor forskel på, hvordan en regnskabsbruger opfatter revisors vurdering af regnskabet. Ved den negativt udformede konklusion, kan regnskabsbrugeren let få det indtryk, at revisor tager en vis afstand fra regnskabet. Modsat er der den positive konklusion, hvor revisor tager et større ansvar for regnskabets indhold.

Med den nye årsregnskabslov skal regnskabsaflægger lave ledelsesberetningen som er underlagt kravet om en retvisende redegørelse i stedet for et retvisende billede. Dette medfører, at revisor kun skal læse ledelsesberetningen igennem og foretage det i kapitel 3 nævnte konsistestjek. Revisor skal med andre ord ikke foretage nye særskilte arbejdshandlinger i sit arbejde med ledelsesberetningen. Ikke desto mindre er det en kendsgerning, at revisor på trods af den manglende selvstændige undersøgelse af ledelsesberetningen stadig skal komme med

---

¹³¹ UR 2008-1:33

¹³² Fücksel (2005:151)

en positiv udtalelse eller gøre opmærksom på uoverensstemmelser eller isolerede fejl i ledelsesberetningen. Følgende eksempel er taget fra vejledningen om bekendtgørelsen om godkendte revisors erklæringer til E&S bkg.668. I vejledningen udtrykkes en udtalelse hvor der er overensstemmelse mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet således:

”Vi har i henhold til [regelgrundlaget] gennemlæst ledelsesberetningen i årsrapporten. Vi har ikke foretaget yderligere handlinger i tillæg til den gennemførte revision af årsregnskabet [og koncernregnskabet]. Det er på denne baggrund vores opfattelse, at oplysningerne i ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet [og koncernregnskabet].”

Eksemplet viser, at revisor udtrykker en positiv konklusion, som er bekræftende. Selvom det nævnes, at der ikke er foretaget yderligere handlinger i revisors arbejde med ledelsesberetningen, kan udtalelsen bedst sammenlignes med en konklusion fra en erklæringsopgave med høj grad af sikkerhed. Efter vores mening kan ovenstående udtalelse ikke siges at være udtrykt negativt. Da vi ser ovenstående konklusion som positiv, kan dette efter vores mening henlede tankerne på en erklæringsopgave med høj grad af sikkerhed. Det skal dog i denne sammenhæng nævnes at konklusionen i starten nævner, at revisor ikke har foretaget yderligere handlinger udover den gennemførte revision. Spørgsmålet er dog om regnskabsbrugerne i praksis bemærker dette og om de ændre deres syn på regnskabet på baggrund af dette. Vores holdning til hvorvidt den almindelige regnskabsbruger vil reagere på dette forhold, anser vi som højst usandsynligt, da revisor stadig udtrykker en positiv konklusion, som for den almindelige bruger efter vores mening, vil blive opfattet som høj grad af sikkerhed.

4.2 Hvad ligger der i begrebet ”høj grad af sikkerhed”?

Som primær kilde til besvarelsen af dette underspørgsmål, vil vi benytte RS 200. Derudover vil vi benytte et ældre notat fra FSR's vedrørende risiko fra august 1996.

Udtrykket ”begrundet overbevisning” er blevet ændret til ”høj grad af sikkerhed”. Det er efter ændringen blevet diskuteret hvorvidt de to udtryk grundlæggende har samme betydning og hvorvidt ændringen har været hensigtsmæssig. Høj grad af sikkerhed benyttes i forbindelse

med revisors afgivelse af en erklæring på regnskabet. Det er antaget og i overensstemmelse med praksis, at revisionen af et regnskab ikke indebærer et krav om konklusionens absolutte rigtighed, men alene stiller krav om ”høj grad af sikkerhed”. Med andre ord skal revisor afgive sin konklusion på baggrund af en ”høj grad af sikkerhed” om, at regnskabet er retvisende. Udtrykket ”høj grad af sikkerhed” tager udgangspunkt i, at revisor skal have belæg for sin overbevisning. Dermed skal revisor have foretaget de undersøgelser, som efter god revisorskik må anses at være nødvendige for, at udtrykket er opfyldt. Udtrykket ”høj grad” fastslår, at der ikke kræves 100 procent vished omkring, hvorvidt regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation, men alene høj grad af sikkerhed. Grunden til, at revisor skal afgive konklusioner med høj grad af sikkerhed og ikke en mindre grad, skal ses i lyset af hensynet til tredjemænd som offentligheden tillidsrepræsentant.¹³³

Udtrykket ”sikkerhed” forklares ved at være det komplementære af risikoen. Revisor kan i sin opgave for klienten betragte det som sin opgave enten at maksimere sikkerheden eller minimere risikoen, resultatet bliver i sidste ende det samme.¹³⁴

Vi har i ovenstående afsnit vist, at den positiv rapporteringsform på ledelsesberetningen kan henlede tankerne på en konklusion, der er afgivet med høj grad af sikkerhed. Dette skyldes opbygningen samt formuleringen af, hvordan den positive udtalelse er udtrykt. Vi gennemgik derefter, hvad begrebet høj grad af sikkerhed indebærer, og at revisor for at kunne give en konklusion med høj grad af sikkerhed, må sikre sig, at risikoen er tilstrækkelig lav. Videre i kapitlet beskrives parterne i begrebsrammens trepartsforhold, hvor vi ud fra disse vil opstille fordele og ulemper ved de nye regler omkring revisors behandling af ledelsesberetningen.

4.2.1 Trepartsforholdet

Trepartsforholdet findes i begrebsrammen som fastslår, at erklæringsopgaver med sikkerhed involverer tre separate parter: revisor, en ansvarlig part samt de tiltænkte brugere.¹³⁵

Den ansvarlige part og de tiltænkte brugere udgøres ikke nødvendigvis af virksomheden og offentligheden. Den ansvarlige part og tiltænkte brugere kan godt tilhøre samme organisation.

---

¹³³ FSR Notat vedrørende risiko: 6

¹³⁴ RS 200, punkt 17-18

¹³⁵ Fücksel (2005:155)

Dette vil være tilfældet hvis f.eks. bestyrelsen i et aktieselskab søger sikkerhed om oplysninger som er afgivet af direktionen. I så fald vil det være direktionen som er den ansvarlige part, der udarbejder den ønskede information, mens bestyrelsen vil være den tiltænkte bruger.¹³⁶

Revisor

Revisor kan i sit arbejde komme ud for at skulle udføre forskellige erklæringsopgaver med sikkerhed. Revisor skal, inden en erklæringsopgave accepteres, sikre sig, at kravet om faglig kompetence indfries. Dette skal gøres, da nogle opgaver kan kræve specialiserede kvalifikationer og viden. Er det tilfældet, kan det blive nødvendigt for revisor at anvende eksperter indenfor andre områder end revision. Som eksempel kan nævnes juridiske eksperter til vurdering af udfaldet af retssager. Sådanne eksperter vil i mange tilfælde være ansat i samme revisionsfirma, hvormed revisor derigennem kan sikre sig den nødvendige kompetence. Under alle omstændigheder skal revisor sikre sig, at det team der udfører opgaven, besidder de nødvendige kvalifikationer og viden. Ved benyttelsen af en ekspert, skal revisor involvere sig tilstrækkeligt i opgaven og sørge for at have forståelse for det arbejde, eksperter udfører.¹³⁷

Den ansvarlige part

Ved den ansvarlige part forstås den eller de personer, der¹³⁸:

- I den direkte erklæringsopgave er ansvarlig for erklæringsemnet eller
- I en udsagnsbaseret erklæringsopgave er ansvarlig for emneindholdet og kan være ansvarlig for erklæringsemnet.

Oftest vil den ansvarlige part være f.eks. bestyrelsen og direktionen, hvor revisor erklærer sig overfor offentligheden. Som eksempel på de to ovenstående punkter giver begrebsrammen først et eksempel, hvor at den ansvarlige part er ansvarlig for både emneindholdet samt erklæringsemnet. Dette kan være, når en virksomhed ansætter en revisor til, at udføre en erklæ-

---

¹³⁶ Fücksel (2005:155)

¹³⁷ Fücksel (2005:156)

¹³⁸ Fücksel (2005:156)

ringsopgave om en bærerdygtighedsrapport for virksomheden, udarbejdet af virksomheden selv. Derudover er der også et eksempel, hvor den ansvarlige part er ansvarlig for emneindholdet, men ikke erklæringsemnet. Dette vil være tilfældet, hvis en offentlig myndighed ansætter en revisor til at udføre en erklæringsopgave om en bæredygtighedsrapport for en ikke-offentlig virksomhed, som den offentlige myndighed har udarbejdet og vil sende til tiltænkte brugere. Revisor modtager oftest en skriftlig erklæring fra den ansvarlige part, hvori erklæringsemnet måles og vurderes, uanset om erklæringen stilles til rådighed for de tiltænkte brugere eller ej.¹³⁹

Tiltænkte brugere

De tiltænkte brugere er dem, som revisor henvender sig til i sin erklæring. Det kan være banker, kreditorer, mulige investorer osv. Når det er praktisk muligt, adresseres revisors erklæring til de tiltænkte brugere. Revisor vil dog ofte have vanskeligt ved dette, hvis de tiltænkte brugere er en større mængde, og især hvis de har forskellige interesser. I Danmark adresseres revisionspåtegningen på årsrapporten til aktionærerne, hvilket burde være til offentligheden, da revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant og dermed egentlig arbejder i offentlighedens interesse og ikke aktionærernes (virksomheden). Begrebsrammen nævner, at de tiltænkte brugere, når det er praktisk muligt, inddrages i fastsættelse af betingelser for erklæringsopgaven. Dette kan være tilfældet, hvis f.eks. banker og tilsynsmyndigheder stiller krav om, at virksomhedens ledelse får udført en erklæringsopgave til et bestemt formål. Dette kan eksempelvis dreje sig om et perioderegnskab eller et budget, som en bank har brug for i den løbende vurdering af bankens engagement med virksomheden. I disse tilfælde bør det fremgå specifikt i erklæringen, at formålet med denne er begrænset til f.eks. bankens brug, så andre brugere ikke er i tvivl om anledningen.¹⁴⁰

---

¹³⁹ Füchsel (2005:156)

¹⁴⁰ Füchsel (2005:157)

4.3 Fordele og ulemper

Vi vil for at besvare, hvorvidt den positive rapporteringsform på udtalelse om ledelsesberetningen er hensigtsmæssig, opstille vores bud på de umiddelbare fordele og ulemper ud fra parterne i trepartsforholdet. De fordele og ulemper, vi opstiller, er udarbejdet ud fra vores egen begrundende vurdering om det er hensigtsmæssigt at have en positiv rapportering på ledelsesberetningen, når der ikke længere skal foretages revision af denne.

4.3.1 Revisor

Fordele

- Da revisor ikke længere skal foretage revision af ledelsesberetningen, skal han samlet set bruge færre ressourcer på en årsrapport, da der ikke skal laves substanshandlinger for at afgive den positive konklusion på ledelsesberetningen.
- Mindre mulighed for at gøre revisor ansvarlig for indholdet af ledelsesberetningen, da han efter de nye regler skal komme med en udtalelse frem for at foretage revision. Dette kan være en fordel i og med, at revisor dermed ikke på samme måde kan drages til ansvar for ledelsesberetningens indhold, da han ikke har foretaget substanshandlinger for at kontrollere ledelsens informationer.
- Med udtalelsen om ledelsesberetningen slipper revisor for, at skulle revidere på forudsætningerne for ledelsens fremtidige forventninger herunder emner som miljø, virksomhedens samfundsansvar, virksomhedsledelse osv. Disse delelementer indebærer, som vi viste i kapitel 3, ofte en høj iboende risiko. Derimod slipper revisor efter de nye regler for at skulle tage stilling til disse ting ved brug af substanshandlinger.

Ulemper

- Revisor har som følge af de nye regler i årsregnskabsloven mindre arbejde og som følge af, at han ikke længere skal foretage revision af ledelsesberetningen, kan han ikke fakturere samme beløb for en samlet årsrapport som før ændringerne af årsregnskabsloven. Spørgsmålet er, om udtalelsen kontra revision af ledelsesberetningen i praksis ændrer noget. Det er svært at sige, om revisor i praksis vil fakturere en lavere pris som følge af den faldende arbejdsbyrde. I forbindelse med dette, kan ovenstående ses som en fordel for revisor, såfremt hans indtjening er den samme på trods af den faldende arbejdsbyrde.
- Det er mindre mulighed for, at revisor kan opdage evt. uoverensstemmelse og isolerede fejl i ledelsesberetningen pga. manglende substanshandlinger. Som konsekvens heraf vil der opstå flere eksempler, hvor revisor afgiver en positiv konklusion på forkert baggrund.
- Da revisor ikke længere skal foretage revision af ledelsesberetningen, har han mindre mulighed for at indsamle revisionsbevis til den endelige konklusion omkring hvorvidt årsregnskabet er retvisende. Denne ulempe skal ses som et rent teoretisk synspunkt, hvor vi antager at jo mindre information og substanshandlinger revisor har til rådighed og benytter sig af, jo mindre revisionsbevis har han til rådighed at vurdere årsregnskabet ud fra.
- Revisor skal afgive en positiv erklæring på et område, som han ikke har foretaget revision af. Afhængig af, hvordan ens holdning til formuleringen af den positive erklæring på ledelsesberetningen er, kan det skabe et dilemma omkring, hvordan revisor og regnskabs brugere opfatter denne formulering. Hvis de tiltænkte brugere ser den positive formulering som høj grad af sikkerhed, vil dette være en ulempe for revisor, da han ikke kan opfylde denne forventning om, at han også på denne del af årsrapporten har foretaget substanshandlinger.

- Ulempe i forhold til hvad konsistentstjekket egentlig indeholder

4.3.2 Den ansvarlige part

Fordele

- Den ansvarlige part vil have mindre udgifter til revisor som følge af mindre revision på virksomhedens årsrapport. Der skal dog tages højde for, hvorvidt revisors arbejdsbyrde i praksis ændres, og om det reelt er billigere for virksomheden efter ændringerne i årsregnskabsloven.
- Den ansvarlige part skal bruge mindre ressourcer på at indsamle de data som revisor før havde brug for i sin revision af ledelsesberetningen. Dette vil resultere i mindre omkostninger til virksomheden i forbindelse med at få foretaget en revision. Virksomheden skal dog stadig udarbejde ledelsesberetningen og derfor kan det diskuteres hvor meget der reelt ændres på dette område som følge af de nye regler.
- Den ansvarlige part kan lettere fremstille visse områder mere positivt. Områder, som revisor ud fra en gennemlæsning vil have svært ved at kontrollere. Her tænkes på områder som f.eks. miljø hvor revisor skulle lave substanshandlinger, da han tidligere skulle lave revision af ledelsesberetningen. Med de nye regler hvor revisor ikke må foretage yderligere undersøgelser i forbindelse med ledelsesberetningen, har revisor ikke mulighed for at benytte f.eks. eksterne eksperter på fagområder, som revisor ikke har kendskab til. Med den nye årsregnskabslov skal ledelsen yderligere aflægge årsrapporten med § 99 a og § 107 b som tilføjelser. De omfatter virksomhedens samfundsansvar og virksomhedsledelse. Virksomheden har ligeledes nemmere ved at fremstille disse områder mere positivt, da revisor ikke længere skal foretage substanshandlinger, samt at han ikke kan tjekke oplysningers korrekthed i regnskabet.

- Den ansvarlige part får en positiv erklæring, som ligger meget op af høj grad af sikkerhed på trods af, at der ikke er foretaget revision på området. Såfremt den ansvarlige part kan benytte den positive erklæring overfor f.eks. kreditorer, som opfatter erklæringen til at være med høj grad af sikkerhed, vil dette være en fordel. For at dette argument skal ses som en fordel, forudsætter det selvfølgelig, at de tiltænkte brugere forbinder den positive erklæring på ledelsesberetningen med en erklæring om høj grad af sikkerhed.

Ulemper

- Ansvar for den samlede årsrapport her især ledelsesberetningen, vil med de nye regler om udtalelsen kontra en revision af ledelsesberetningen i højere grad kun blive den ansvarlige parts. Dette hænger sammen med, at revisor ikke i samme grad kan stilles til ansvar for indholdet i ledelsesberetningen, da han ikke længere foretager revision heraf. Derfor vil den naturlige konsekvens derfor være, at den ansvarlige part i endnu højere grad kun selv står til ansvar for indholdet i ledelsesberetningen.
- Som vist i eksemplet tidligere i kapitlet, er det nævnt i den positive rapportering om ledelsesberetningen at revisor ikke har fortaget yderligere arbejdshandlinger i sit arbejde med denne. Dette antager vi kan give anledning til betænkeligheder hos de tiltænkte brugere, da revisor ikke på samme måde som før, udtrykker den samme grad af sikkerhed på ledelsesberetningen. Konsekvensen af dette kan være at de tiltænkte brugere ser på regnskabet med større usikkerhed, da de ikke mener det udviser samme værdi som følge af de nye regler om udtalelsen om ledelsesberetningen.

4.3.3 De tiltænkte brugere

Fordele

- De nye regler omkring at revisor skal lave en udtalelse om ledelsesberetning, giver overordnet set ikke nogle fordele for de tiltænkte brugere af den samlede årsrapport.

Det skyldes, at de ikke finansielle oplysninger ikke længere bliver revideret og dermed skaber de nye regler flere usikre faktorer omkring indholdet af de ikke finansielle oplysninger i ledelsesberetningen. Resultatet af den nye lovgivning vil være, at ledelsen lettere kan medtage oplysninger som får regnskabet til at fremstå mere positivt, hvilket som kun kan ses som en negativ kendsgerning for de tiltænkte brugere, da der er større risiko for at træffer beslutninger på et forkert grundlag.

Ulemper

- De tiltænke brugere af årsrapporten, har med de nye ændringer mindre sikkerhed for årsrapporten som følge af mindre revision. Dette kan resultere i at der tages beslutninger på grundlag af oplysninger i ledelsesberetningen, der efter de nye regler ikke har gennemgået revision. Konsekvensen heraf kan være, at der i flere tilfælde vil blive taget beslutninger ud fra en forkert baggrund. Dette kan eksempelvis være hvis en kreditor som sikkerhed for et udlån kræver sikkerhed ved at se et regnskab, hvor virksomheden oplyser sin going concern forudsætninger. Hvis kreditoren så opfatter udtalelsen om ledelsesberetningen som høj grad af sikkerhed og dermed ikke bemærker ændringen i lovgivningen, vil han på baggrund af udtalelsen, tro at der er givet høj grad af sikkerhed på udtalelsen om ledelsesberetningen og dermed foretage dispositioner på baggrund af dette ”falske” indtryk.
- Den positive rapportering på ledelsesberetningen kan give en falsk tryghed for de tiltænkte brugere, da den positive rapportering forbindes med, at der er høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

- Lempelse af kravet om, at revisor ikke længere skal foretage revision af ledelsesberetningen giver mulighed for, at brugerne som følge af fordrejede oplysninger om f.eks. miljø, virksomhedens samfundsansvar, samt virksomhedsledelse i ledelsesberetningen får et forkert billede af virksomhedens økonomiske profil, samt om virksomheden lever op til de krav som de stiller til den omkring samfundsansvar, herunder at de ikke bruger bønnearbejde osv.

4.4 Delkonklusion

I kapitel 4 har vi analyseret på, om det efter vores mening er hensigtsmæssigt at have en positiv rapportering på udtalelsen om ledelsesberetningen, når revisor ikke længere skal foretage revision af denne og dermed ikke afgiver en konklusion med høj grad af sikkerhed.

I kapitel 4 antages det ved besvarelse af spørgsmålet, at det er problematisk, at efter almindelig revisionspraksis, hænger den positive rapporteringsform sammen med den høje grad af sikkerhed.

I daglig praksis hører udtrykkene sammen. Dette har vi illustreret ved at vise, hvor udtrykkene hver især bruges, og om de overhovedet kan adskilles.

Udtrykkene ”positiv rapporteringsform” og ”høj grad af sikkerhed” stammer fra revisors erklæringsopgaver. Der findes en udsagnsbaseret erklæringsopgave samt en direkte erklæringsopgave med sikkerhed.

Sammenhængen mellem positive rapporteringsform og høj grad af sikkerhed har vi vist ved først at opstille et eksempel på en positiv konklusion samt afkræftende konklusion. Efter at have vist forskellen mellem de to typer af konklusioner inddrog vi et eksempel på, hvordan den positive rapportering på ledelsesberetningen skal udformes. Her argumenterede vi for, at den positive rapportering på ledelsesberetningen bedst kan sammenlignes med en konklusion på en erklæringsopgave med høj grad af sikkerhed og dermed i det daglige arbejde kan henlede tankerne på dette.

Begrebet høj grad af sikkerhed benyttes i forbindelse med revisors erklæring på et regnskab. Der er ikke krav til, at revisionen skal sikre konklusionens absolutte rigtighed. Revisor skal

afgive sin konklusion på baggrund af en ”begrundet overbevisning”. Udtrykket ”begrundet” betyder, at revisor skal have belæg for sin overbevisning som fastslår, at der ikke kræves 100 procent vished omkring hvorvidt regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation. Revisor skal i sin opgave for klienten for at kunne afgive en konklusion med høj grad af sikkerhed betragte det som sin opgave enten at maksimere sikkerheden eller at minimere risikoen. På baggrund af dette har vi gennemgået, hvad der forstås ved klientrisikoen samt revisionsrisikoen.

Sidst i kapitlet beskrev vi parterne i begrebsrammens trepartsforhold, da det er dem, som bliver påvirket af de nye regler i årsregnskabsloven. Derefter opstillede vi med henblik på den nye lovgivning vores bud på fordele og ulemper for hver af parterne.

De største fordele med de nye regler ligger hos revisor og den ansvarlige part. Revisor skal ikke bruge så mange ressourcer som tidligere på den samlede årsrapport og samtidig vil han efter vores mening blive mindre ansvarlig for indholdet af ledelsesberetningen. Derudover slipper revisor med de nye regler for at skulle foretage revision af delelementerne i ledelsesberetningen. Delelementerne som oftest indebar høj revisionsrisiko.

Den ansvarlige part kan som følge af de nye regler lettere slippe omkring at fremstille visse områder i ledelsesberetningen mere positivt, da revisor ikke skal foretage substanshandlinger på disse oplysninger. Derudover får den ansvarlige part en positiv udtalelse på ledelsesberetningen, som ligger tæt op af høj grad af sikkerhed.

De tiltænkte brugere er dem, som har mindst at vinde som følge af de nye regler. De får med udtalelsen kontra revision af ledelsesberetningen mindre sikkerhed på årsrapporten som følge af, at revisor skal foretage færre substanshandlinger på denne samlet set. Argumentet skal ses i sammenhæng med, at vi mener, at den positive udtalelse om ledelsesberetningen kan give en falsk tryghed, da den i sprogbrug og formulering ligger meget tæt op af en erklæring med høj grad af sikkerhed. Resultatet af dette kan være, at der bliver foretaget beslutninger på et forkert grundlag ud fra oplysninger i ledelsesberetningen.

Vi har i kapitel 4 undersøgt hvorledes, om det efter de nye regler i årsregnskabsloven med en udtalelse om ledelsesberetningen er hensigtsmæssigt, at have en positiv rapporteringsform på denne. Derudover har vi beskrevet hvorledes dette har påvirket parterne i trepartsforholdet

samt opstillet fordele og ulemper. I kapitel 5 vil vi undersøge hvorledes revisor skal forholde sig til, at der stadig skal foretages revision af ledelsespåtegningen, når der ikke længere er lovkrav om at der skal foretages revision af ledelsesberetningen.

5.0. Hvordan skal revisor forholde sig til revision af ledelsespåtegningen?

Indledningsvis vil vi beskrive hensigten med ledelsespåtegningen, samt hvad den skal indeholde. Efterfølgende vil vi tage fat i de områder, vi mener, er problematiske med de nye regler og derudfra vurdere hvorledes revisor skal forholde sig til revision af ledelsespåtegning. Efter denne beskrivelse af hvad ledelsesberetningen skal indeholde, vil vi nu gå videre med de områder omkring ledelsespåtegningen, vi mener, kan være oplagte til diskussion med ændringen af årsregnskabsloven.

5.1 Ledelsespåtegning

Regnskabsbekendtgørelsen § 39 stiller krav om, at virksomheder godkender deres samlede årsrapport med en ledelsespåtegning. Ledelsespåtegningen har til formål, at informere regnskabsbrugerne om, at det ledelsen, der har ansvaret for indholdet af årsrapporten. Den påtegnes af virksomhedens ledelse og ministeriets departement og dermed tilkendes gives påtegningen, at årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens økonomiske og faglige resultater. Ledelsespåtegningen bevirker yderligere, at ansvarsfordelingen i forhold til revisor også er tydeliggjort, idet revisor som hidtil har ansvaret for revisionen og ledelsen for regnskabet.

Ledelsespåtegningen opbygges omkring nedenstående punkter¹⁴¹:

Påtegning

Det tilkendes gives hermed:

- at årsrapporten er rigtig, dvs. at årsrapporten ikke indeholder væsentlige fejlinformationer eller udeladelser, herunder at målopstillingen og målrapporteringen i årsrapporten er fyldestgørende.

---

¹⁴¹ <http://www.oav.dk/sw10672.asp>

- at de dispositioner, som er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.
- at der er etableret forretningsgange, der sikrer en økonomisk hensigtsmæssig forvaltning af de midler og ved driften af de institutioner, der er omfattet af årsrapporten.

Indholdet af ledelsespåtegningen kan eksempelvis udformes således:

"Bestyrelse og direktion har dags dato aflagt årsrapporten for 20XX for Selskab B A/S.

Årsrapporten er aflagt i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Vi anser den valgte regnskabspraksis for hensigtsmæssig, således at årsrapporten giver et retvisende billede af selskabets aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet.

Årsrapporten indstilles til generalforsamlingens godkendelse."

5.2 Substans

Kravet om substans i årsregnskabslovens § 13 stk.1 punkt 2, er en af de grundlæggende forudsætninger der skal overholdes. Substansen indebærer, at forhold skal dokumenteres og ikke må have karakter af subjektive udsagn.

Ledelsesberetningen skal ifølge årsregnskabslovens § 14 opfylde kvalitetskravene i § 12, stk. 3, og med de lempelser, der følger af forholdets natur, de grundlæggende forudsætninger i § 13, stk. 1 og 2. Kravet om substans jf. ovenstående også gældende for ledelsesberetningen. Dette betyder at indholdet i ledelsesberetningen ikke må have karakter af subjektive udsagn og til enhver til skal kunne dokumenteres. I kapitel 4 nævner vi, at ledelsen med den nye årsregnskabslov, har større mulighed for at påvirke ledelsesberetningen mere positivt, da revisor ikke længere skal foretage substanshandlinger på denne del af årsrapporten. Dette vil resultere i, at der er en større sandsynlighed for, at kravet om substans i ledelsesberetningen ikke bliver overholdt, hvilket ikke er acceptabelt, da kravet ifølge årsregnskabsloven er ufravigeligt. Overstående skal ses i kontrast af, at revisor tidligere har givet høj grad af sikkerhed på områ-

der, som må antages at være problematiske, uden at dette har haft påvirkning på revisionen.

Her kan nævnes fremtidige forventninger samt retssager hvor udfaldet ikke endegyldigt kan

fastslås. Der kan derfor stilles spørgsmål til hvorvidt de nye ændringer af årsregnskabsloven, reelt vil få nogen påvirkning på revisors arbejde med ledelsespåtegningen. Vores holdning til overstående er, at der teoretisk er en problematik med overholdelse af substanskravet, da revisor ikke længere skal lave revision af ledelsesberetningen.

5.3 Overholdelse af de formelle krav

De formelle krav til ledelsespåtegning kræver, at når årsrapporten er udarbejdet, skal bestyrelsen underskrive den og datere underskriften. De skal give deres underskrift i tilknytning til ledelsespåtegningen, hvori de erklærer hvorvidt:

- Årsrapporten er aflagt i overensstemmelse med de lovgivningens krav samt eventuelle krav i vedtægter eller aftale.
- Årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens henholdsvis afdelingens aktiver og passiver, finansielle stilling og resultat.

Har ledelsen indføjjet supplerende beretninger i årsrapporten, eller har indvendinger, skal medlemmer af bestyrelsen eller direktionen i ledelsespåtegningen erklære, hvorvidt ledelsesberetningen giver et retvisende billede indenfor rammerne af almindelige anerkendte rammer for sådanne beretninger.

De nye regler, hvori revisor ikke længere skal foretage revision af ledelsesberetningen, betyder imidlertid at den information, der er tilbage til revision i påtegningen ikke er af samme karakter som tidligere. Uden revision af ledelsesberetningen, har revisor mindre at skulle forholde sig til i revision af ledelsespåtegningen.

Det er derudover problematisk, hvis revisor i sin revisionspåtegning skriver, at han har foretaget revision af ledelsespåtegningen, da han dermed også giver høj grad af sikkerhed på ledelsesberetningen. Dette er imidlertid misvisende, da revisor kun har udarbejdet en udtalelse om ledelsesberetningen på baggrund af et konsistentstjek og altså ikke udført revision. Her er det afgørende hvordan revisor ser på overholdelse af de formelle krav kontra hvordan han rent

faktisk ønsker at kontrollere, hvorvidt ledelsespåtegningen indeholder væsentlig fejlinformation.

5.4 Kravet om redegørelse for selskabsledelse efter årsregnskabslovens § 107 b i sammenhæng med ledelsespåtegningen

Virksomheder efter regnskabsklasse D skal aflægge en redegørelse for virksomhedsledelse efter § 107 b. Redegørelsen indeholder en række oplysninger som er med til at give regnskabsbrugerne et klart billede af virksomhedens ledelse, her omkring virksomhedens kodeks for virksomhedsledelse, interne kontrol, risikostyring, samt sammensætning af virksomhedsledelsesorganer.

Virksomheder som ikke er omfattet af regnskabsklasse D, altså de mindre virksomheder i klasse B og C, er ikke forpligtet til at aflægge rapportering omkring virksomhedens ledelse jf. § 107 b. Disse virksomheder kan såfremt, de har et ønske om at oplyse regnskabsbrugere om disse forhold, benytte ledelsesberetningen til at berette om virksomhedens tiltag på disse områder. Dermed kan virksomhederne informere de tiltænkte brugere af regnskabet, at de fører en samfundsansvarlig politik samt hvilke politikker virksomheden fører, for at sikre en god virksomhedsledelse. Dette kan være med til at give regnskabsbrugere, et mere positivt syn på virksomheden.

Ændringen af årsregnskabsloven 2008 har medført mere fokus på virksomhedernes selskabsledelse og samfundsansvar. Dette er med til at udvide omfanget af ledelsesberetningen, som er en del af ledelsespåtegningen. Vi anser det for problematisk, at revisor på trods af den øgede mængde af ikke-finansielle oplysninger ikke skal revidere ledelsesberetningen. Resultatet vil være større usikkerhed omkring hvorvidt virksomhederne har fremstillet ledelsesberetningen neutralt. Ændringen af årsregnskabsloven med revisors udtalelse om ledelsesberetningen som er en del af ledelsespåtegningen, har derudover den konsekvens, at der står færre oplysninger tilbage til revision i ledelsespåtegningen, når der ses bort fra ledelsesberetningen. Ledelsespåtegningen indeholder foruden ledelsens beretninger en erklæring omkring at årsrapporten opfylder kravene i årsregnskabsloven mht. indhold. Her er problemstillingen for revisor, hvordan han i praksis behandler disse oplysninger. Foretager han substanshandlinger eller kontrollere han overfladisk om de ting virksomheden erklære sig på omkring årsrapportens bestanddele er korrekte.

5.5 Revision kontra udtalelse om ledelsesberetningen

Revisors skal efter den nye årsregnskabslov ikke længere lave revision af ledelsesberetning, men kun komme med en udtalelse omkring denne. Dette er modsigende, da revisors stadig skal lave revision af ledelsespåtegningen og dermed også giver høj grad af sikkerhed på ledelsesberetningen som er en del heraf. Spørgsmålet er, om det har været en forglemmelse fra lovgivers side ikke, at ændre lovgivningen mht. revision af ledelsespåtegningen, da man har overvejet hvorledes ledelsesberetning skal behandles. Situationen for revisor mht. til denne problemstilling vil derfor være, at han skal have det med i sine overvejelser, hvorvidt hans tilgang til revision af årsrapporten skal være. Skal han stadig lave revision af ledelsespåtegningen og derfor stadig revidere ledelsesberetning for at sikre det retvisende billede. Eller skal han følge de nye ændringer til ledelsesberetning og dermed kun give sin udtale på ledelsesberetningen for at sikre, at den giver en retvisende redegørelse. Vi har videre i dette kapitel opstillet fordele og ulemper ud fra revisors synspunkt for henholdsvis revision samt udtalelse om ledelsesberetningen.

5.5.1 Fordele ved at vælge revision af ledelsespåtegningen

Fordelen ved stadig at vælge revision af ledelsespåtegningen, er få. For det første skaber det en konflikt, da ledelsesberetningen ikke skal revideres mere, og revisor derfor har flere ting at tage stilling til. Vi må gå ud fra, at det fra lovgivers side er en forglemmelse af ændre ledelsespåtegningen således, at den følger ledelsesberetningen. Fordelen for revisor ved fortsat at skulle foretage revision af ledelsespåtegningen, vil være, at han dermed har mulighed for at benytte substanshandlinger i sin behandling af denne, hvilket gør at han har større mulighed at kontrollere hvorvidt indholdet er korrekt. Som følge af revision af ledelsespåtegningen vil dette give det samlede regnskab en større værdi overfor regnskabets brugere samt en større indtjeningsmuligheder for revisor pga. større arbejdsbyrde.

5.5.2 Ulemper ved at vælge revision af ledelsespåtegningen

Det er en ulempe for revisor, at skulle foretage revision af ledelsespåtegningen da han dermed også giver høj grad af sikkerhed på ledelsespåtegningen. Dermed giver han høj grad af sikkerhed på ledelsesberetningen, som han kun har gennemgået med et konsistenscheck. Dette er misvisende for hvad revisor skriver i sin revisionspåtegning og må betragtes som en ulempe.

5.5.3 Fordele ved at vælge udtalelse om ledelsespåtegningen

Hvis lovgivningen blev ændret og revisor skulle lave en udtalelse omkring ledelsespåtegningen, ville dette løse en række af de problemer, som vi ser i den nuværende lovgivning. Dermed ville det gøre det mindre besværligt hvis lovgiver angav, at revisor i stedet skulle komme med en udtalelse om ledelsespåtegningen også. Herved ville konflikten imellem de to punkter blive ophævet og revisor har ikke dette dilemma, at tage stilling til. Vi har det indtryk, at det er en forglemmelse fra lovgivers side, ikke at have ændret måden ledelsespåtegningen skal behandles på, efter at reglerne om ledelsesberetningen blev ændret.

5.5.4 Ulemper ved at vælge udtalelse om ledelsespåtegningen

Ulemperne ved at have en udtalelsen på ledelsespåtegningen giver mindre sikkerhed på regnskabet og ledelsen har dermed nemmere ved at komme omkring de ikke finansielle oplysninger, da revisor ikke længere skal foretage revision heraf. Fra revisors synspunkt vil en udtalelse om ledelsespåtegning kunne ses som en ulempe i og med at revisor dermed ikke har mulighed for at lave substanshandlinger på oplysningerne.

5.5.5 Løsningsforslag

Vi mener ud fra de opstillede fordele og ulemper, at det mest naturlige vil være, at fjerne revisionspligten for ledelsespåtegningen, da lovgivningen dermed bliver mere retvisende mht. til hvordan revisor behandler dette område af årsrapporten. Såfremt reglerne ændres, kunne revisor i stedet give en udtalelse om både ledelsespåtegningen og ledelsesberetningen, da der som tidligere nævnt ikke er meget tilbage til revision i ledelsespåtegningen, når der ses bort fra ledelsesberetningen.

Fordelen ved at undlade revision for ledelsespåtegningen, vil derudover være, at revisor slipper for at give høj grad af sikkerhed på hele ledelsespåtegningen og dermed også på ledelsesberetningen, hvilket er misvisende, da han kun har udført et konsistenscheck på ledelsesberetningen.

Ved at undlade revision af ledelsespåtegningen og ledelsesberetningen vil den danske regnskabsregulering blive mere standardiseret med den internationale regulering, hvor man ikke laver revision af ledelsesberetningen og i det hele taget ikke kender til en ledelsespåtegning, på samme måde som vi gør i Danmark.

5.6 Delkonklusion

For at undersøge hvordan revisor skal forholde sig til, at der stadig skal foretages revision af ledelsesberetningen, når der ikke længere er lovkrav om, at der skal foretages revision af ledelsesberetningen undersøgte vi først hensigten med ledelsesberetningen og hvad den skulle indeholde.

Regnskabsbekendtgørelsen § 39 stiller krav om, at virksomheder godkender deres samlede årsrapport med en ledelsespåtegning. Ledelsespåtegningen har til formål at informere regnskabsbrugerne om, at det ledelsen der har ansvaret for indholdet af årsrapporten. Ledelsespåtegningen påtegnes af virksomhedens ledelse og ministeriets departement og dermed påtegningen tilkendes gives, at årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens økonomiske og faglige resultater.

Vi har herefter i kapitlet behandlet de områder, vi mener, er mest oplagte omkring ledelsespåtegningen, efter ændringerne i årsregnskabsloven.

Ledelsen kan lettere påvirke ledelsesberetningen mere positivt, da revisor ikke længere skal foretage substanshandlinger på denne del af årsrapporten. Dette vil resultere i, at der er en større sandsynlighed for at kravet om substans i ledelsesberetningen ikke bliver overholdt, hvilket ikke er acceptabelt, da kravet ifølge årsregnskabsloven er ufravigeligt. Det er dog tvivlsomt, at den ovenstående problematisk vil have nogen påvirkning i regnskabet værdi overfor brugerne, da regnskabet stadig har en positiv erklæring, hvilket for brugerne må antages at være det vigtigste.

Ledelsen skal i ledelsespåtegningen erklære hvorvidt årsrapporten giver et retvisende billede. Dette er såfremt, det ikke bliver rettet til efter de nye regler ikke korrekt, da virksomheden skal udforme ledelsesberetningen som en retvisende redegørelse. På dette punkt er det også problematisk, at revisor i sin revisionspåtegning skriver, at han har foretaget revision af ledelsespåtegningen, da han dermed også giver høj grad af sikkerhed på ledelsesberetningen, da denne regnes som en del af ledelsespåtegningen.

Vi anser det for problematisk, at revisor på trods af den øgede mængde af ikke-finansielle oplysninger ikke skal revidere ledelsesberetningen. Resultatet heraf vil være større usikkerhed omkring hvorvidt virksomhederne har fremstillet ledelsesberetningen neutralt. Ændringen af årsregnskabsloven med revisors udtalelse om ledelsesberetningen som er en del af ledelsespåtegningen, har derudover den konsekvens, at der står færre oplysninger tilbage til revision i ledelsespåtegningen, når der ses bort fra ledelsesberetningen og det det kan diskuteres hvorvidt det er hensigtsmæssigt og korrekt, at disse burde være underlagt revision.

Videre i kapitlet opstillede vi fordele og ulemper ved at have revision kontra en udtalelse på ledelsespåtegningen samt ledelsesberetningen og fandt det mest korrekt, at fjerne revisionspligten for ledelsespåtegningen, da lovgivningen dermed bliver mere retvisende mht. til hvordan revisor i praksis behandler dette område af årsrapporten. Såfremt reglerne ændres, kunne revisor i stedet give en udtalelse om både ledelsespåtegningen og ledelsesberetningen, da der som tidligere nævnt ikke er meget tilbage til revision i ledelsespåtegningen, når der ses bort fra ledelsesberetningen.

6.0 Hovedkonklusion

Vi har i denne afhandling behandlet emnet de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen samt revisors undersøgelse heraf. Afhandlingen har haft til formål, at illustrere ændringerne på disse områder, med den nye årsregnskabslov af 2008. Sidst i afhandlingen har vi desuden behandlet 2 områder som vi mener, er oplagte til diskussion efter ændringerne i årsregnskabsloven. Først har vi behandlet, om det er hensigtsmæssigt, at have en positiv rapporteringsform på udtalelsen om ledelsesberetningen, når revisor ikke skal foretage revision af denne og dernæst om hvordan skal revisor forholde sig til revision af ledelsespåtegningen.

Vi har i projektets kapitel 2 gennemgået årsregnskabslovens ændringer igennem 2 perioder af årsregnskabsloven, dog med fokus på de nyeste ændringer. Indledningsvis har vi kort gennemgået regnskabsvejledning 12.

Årsregnskabsloven før 2002 danner baggrund for revisionsvejledningen. Ifølge regnskabsvejledning 12 skulle årsberetningen indeholde en pålidelig redegørelse for udviklingen i selskabets aktiviteter og forhold. Vejledningen er direkte rettet imod de børsnoterede selskaber, men omfatter alle selskaber, der har offentlighedens interesse. Vejledningen nævner, at årsberetningen er til for at give en forståelse for regnskabsbrugeren af de resultater som virksomheden har præsteret.

Med ændringerne i årsregnskabsloven i 2002 fik vi begrebsrammen og dermed blev kravet om det retvisende billede indført med årsregnskabsloven § 11 og konkretiseret i årsregnskabsloven § 12. De grundlæggende forudsætninger som er at finde i årsregnskabsloven § 13, er en betingelse for at kvalitetskravene opfyldes, og er med til at implementere begreberne i årsregnskabslovens § 11 og § 12.

Årsregnskabsloven er opbygget efter byggeklodsmodellen, hvilket betyder at de forskellige virksomheder i de forskellige regnskabsklasser er underlagt forskellige regler. Dette betyder for indholdet af ledelsesberetningen, at virksomheder i regnskabsklasse B som minimum skal følges kravene i årsregnskabsloven § 77.

Virksomhederne i regnskabsklasse C og D skal udover at følge kravene i årsregnskabsloven § 77 også følge kravene i årsregnskabsloven § 99- 101. Endvidere skal virksomheder i

regnskabsklasse D desuden følge årsregnskabsloven § 107 vedrørende oplysninger om ledelseserhverv og 99a vedrørende samfundsansvar.

Med de nye regler i årsregnskabsloven 2008 er § 99 a blevet implementeret. Paragraffen omhandler samfundsansvar. Virksomheder som er omfattet af regnskabsklasse D, har efter § 99 a pligt til at supplere ledelsesberetningen med oplysninger omkring hvad virksomheden gør, for at tage hensyn til menneskerettigheder, sociale forhold, miljø og klimamæssige forhold samt bekæmpelse af korruption i deres forretningsstrategi og forretningsaktiviteter.

Samfundsansvar er blevet en mere bevidst ting i det internationale erhvervsliv, hvor der stilles større og kraftigere krav til at virksomheder lever op til de nye normer omkring samfundsansvar. Regeringen i Danmark har derfor udarbejdet en handlingsplan, som skal være med til at fremme samfundsansvar i det danske erhvervsliv, således de danske virksomheder kan drage fordel af at være fremme på området.

Den nye årsregnskabslov indeholder udover paragraffen omkring samfundsansvar endvidere § 107 b omkring redegørelse af virksomhedsledelse. Paragraffen har til formål, at gøre det mere offentligt tilgængeligt hvorledes børsnoterede virksomheder er struktureret. Med den nye lovgivning på dette område, har virksomheder som er børsnoteret, pligt til i deres ledelsesberetning at oplyse om, hvordan deres ledelse er struktureret. Paragraffen har også til formål, at give regnskabsbrugeren en beskrivelse af hovedelementerne i virksomhedens interne kontrol og risikostyringssystemer i forbindelse med virksomhedens regnskabsaflæggelse.

Redegørelsen for virksomhedsledelse skal indeholde en beskrivelse af sammensætningen af virksomhedens ledelsesorganer og deres udvalg samt disse funktioner. Bestyrelsen og direktion skal beskrives med angivelse af det enkelte ledelsesmedlem ansvarsområder. Har virksomheden f.eks. nedsat et revisionsudvalg, vederlagsudvalg, eller andre bestyrelsesudvalg, skal virksomheden beskrive dets medlemmer og deres funktion. Redegørelsen for virksomhedsledelse skal enten gives i ledelsesberetningen, et bilag hertil, eller på virksomhedens hjemmeside.

I kapitel 3 har vi sammenlignet revisors behandling af ledelsesberetningen før og efter de nye regler i årsregnskabsloven. Ledelsesberetningen indgik før de nye regler i årsregnskabsloven i revisionen af årsrapporten på lige fod med resultatopgørelsen, balancen etc. Ledelsesberetningen var med andre ord underlagt årsregnskabsloven § 135, hvormed det blev udtrykt, at en virksomhed skulle lade denne revidere medmindre, den var undtaget som følge af forskellige størrelsesmæssige faktorer. Revisor er i forbindelse med en frivillig revision af ledelsesberetningen underlagt reglerne omkring god revisorskik i Lov om Statsautoriserede og Registrerede Revisorer § 2 stk. 2 samt fået hvervet som offentligheden tillidsrepræsentant.

Revisor tager ved revisionen af ledelsesberetningen udgangspunkt i RS 585. RS 585 er et eksempel på, at vi i Danmark udover at benytte de tilsvarende internationale IAS standarder, kan supplere disse med særlige danske krav. Ledelsesberetningen hørte inden vi fik de nye regler i årsregnskabsloven også under revisionens begrebsramme. Det vil sige at reglerne omkring høj grad af sikkerhed samt begrænset grad af sikkerhed også galt ledelsesberetningen, da der skulle foretages revision af denne. Revisor skal ifølge begrebsrammen pkt. 39, planlægge og udføre en erklæringsopgave med sikkerhed under udvisning af professionel skepsis med det mål at opnå tilstrækkelig og egnet bevis for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

Revisor skal derudover udvise professionel skepsis i sit arbejde, samt sørge for, at revisionsbeviserne er tilstrækkelige, for at revisor have påfører en revisionspåtegning med høj grad af sikkerhed. Revisor skal før han begynder på revisionsopgaven, lave en planlægning af opgavens forløb. Dette foregår ved at foretage en informationsindsamling samt af lave en revisionsrisiko ud fra forskellige faktorer revisor har vurderet. For at revisor kan opnå tilstrækkeligt revisionsbevis skal revisor benytte tilstrækkelig detaljerede revisionsmål, samt vælge en strategi for løsning af opgaven. Revisionsplanlægningen dokumenteres jf. RS 230 i et notat som er en del af revisors arbejdspapirer. Revisionen udføres ved hjælp af risikovurderingshandlinger, test af kontroller samt substanshandlinger. Udarbejdelsen af ledelsesberetningen sker ifølge RS 585 under hensyntagen til årsregnskabslovens kvalitetskrav samt grundlæggende forudsætninger. Derudover skal ledelsesberetningen indeholde ikke-lovkrævede oplysninger som kan støtte regnskabsbrugerens økonomiske beslutningsgrundlag. Revisor gennemgår ved

revisionen af ledelsesberetningen de enkelte delelementer og vil til hvert enkelt uarbejde en vurdering af hvilke risici samt hvilke revisionsmål, der må forventes at være til det enkelte element.

Efter de nye regler i årsregnskabsloven skal revisor i stedet for revision af ledelsesberetningen i stedet lave en udtalelse om denne. Dette slås fast i bkg.668 § 5 stk.1 nr. 7. Revisor skal med de nye regler udføre et konsistenscheck på ledelsesberetningen. Han skal efter nye regler uden yderligere undersøgelser, sammenholde oplysningerne i ledelsesberetningen med den viden, han har tilegnet sig i sit arbejde med revisionen af den finansielle del af årsrapporten. Udtalelsen skal afgives uanset om revisor har konstateret uoverensstemmelser mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet/koncernregnskabet eller ej. Udtalelsen skal angives i et særskilt afsnit kaldet: "Udtalelse om ledelsesberetningen" og skal placeres efter konklusionen og eventuelle supplerende oplysninger.

Indførelsen af de nye regler omkring udtalelsen om ledelsesberetningen medfører en del ændringer for revisor. Da revisor ikke længere skal lave revision på ledelsesberetningen delelementer, undgår han samtidig at skulle foretage substanshandlinger på forudsætningerne for ledelses forventninger. Disse delelementer indeholder ofte en høj revisionsrisiko på grund af fremtidige ukendte faktorer. De nye regler kræver endvidere, at revisor uden at lave yderligere undersøgelser, skal afgive en positiv erklæring på, om virksomhedernes ledelsesberetning stemmer overens med den finansielle del af årsrapporten.

I kapitel 4 har vi analyseret på om det efter vores mening er hensigtsmæssigt at have en positiv rapportering på udtalelsen om ledelsesberetningen, når revisor ikke længere skal foretage revision af denne og dermed ikke afgiver en konklusion med høj grad af sikkerhed. Det er problematisk, at efter almindelig revisionspraksis, hænger den positive rapporteringsform sammen med den høje grad af sikkerhed. I daglig praksis hører udtrykkene sammen. Dette har vi illustreret ved at vise, hvor udtrykkene hver især bruges, og om de overhovedet kan adskilles.

Udtrykkene ”positiv rapporteringsform” og ”høj grad af sikkerhed” stammer fra revisors erklæringsopgaver. Der findes en udsagnsbaseret erklæringsopgave samt en direkte erklæringsopgave med sikkerhed.

Sammenhængen mellem positive rapporteringsform og høj grad af sikkerhed har vi vist ved først at opstille et eksempel på en positiv konklusion samt afkræftende konklusion. Efter at have vist forskellen mellem de to typer af konklusioner inddrog vi et eksempel på, hvordan den positive rapportering på ledelsesberetningen skal udformes. Her argumenterede vi for, at den positive rapportering på ledelsesberetningen bedst kan sammenlignes med en konklusion på en erklæringsopgave med høj grad af sikkerhed og dermed i det daglige arbejde, kan henlede tankerne på dette.

Begrebet høj grad af sikkerhed benyttes i forbindelse med revisors erklæring på et regnskab. Der er ikke krav til, at revisionen skal sikre konklusionens absolutte rigtighed. Revisor skal afgive sin konklusion på baggrund af en ”begrundet overbevisning”. Udtrykket ”begrundet” betyder, at revisor skal have belæg for sin overbevisning som fastslår, at der ikke kræves 100 procent vished omkring hvorvidt regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation. Revisor skal i sin opgave for klienten for at kunne afgive en konklusion med høj grad af sikkerhed betragte det som sin opgave enten at maksimere sikkerheden eller at minimere risikoen. På baggrund af dette har vi gennemgået, hvad der forstås ved klientrisikoen samt revisionsrisikoen.

Sidst i kapitlet beskrev vi parterne i begrebsrammens trepartsforhold, da det er dem, som bliver påvirket af de nye regler i årsregnskabsloven. Derefter opstillede vi med henblik på den nye lovgivning vores bud på fordele og ulemper for hver af parterne.

De største fordele med de nye regler ligger hos revisor og den ansvarlige part. Revisor skal ikke bruge så mange ressourcer som tidligere på den samlede årsrapport og samtidig vil han efter vores mening blive mindre ansvarlig for indholdet af ledelsesberetningen. Derudover slipper revisor med de nye regler for at skulle foretage revision af delelementerne i ledelsesberetningen. Delelementerne som oftest indebar høj revisionsrisiko.

Den ansvarlige part kan som følge af de nye regler, lettere slippe omkring at fremstille visse områder i ledelsesberetningen mere positivt, da revisor ikke skal foretage substanshandlinger på disse oplysninger. Derudover får den ansvarlige part en positiv udtalelse på ledelsesberetningen, som ligger tæt op af høj grad af sikkerhed.

De tiltænkte brugere er dem, som har mindst at vinde som følge af de nye regler. De får med udtalelsen kontra revision af ledelsesberetningen mindre sikkerhed på årsrapporten som følge af, at revisor skal foretage færre substanshandlinger på denne samlet set. Argumentet skal ses i sammenhæng med, at vi mener, at den positive udtalelse om ledelsesberetningen kan give en falsk tryghed, da den i sprogbrug og formulering ligger meget tæt op af en erklæring med høj grad af sikkerhed. Resultatet af dette kan være, at der bliver foretaget beslutninger på et forkert grundlag ud fra oplysninger i ledelsesberetningen.

I kapitel 5 har vi undersøgt hvordan revisor skal forholde sig til, at der stadig skal foretages revision af ledelsesberetningen, når der ikke længere er lovkrav om, at der skal foretages revision af ledelsesberetningen.

Regnskabsbekendtgørelsen § 39 stiller krav om at virksomheder godkender deres samlede årsrapport med en ledelsespåtegning. Ledelsespåtegningen har til formål at informere regnskabsbrugerne om at det ledelsen der har ansvaret for indholdet af årsrapporten. Den påtegnes af virksomhedens ledelse og ministeriets departement og dermed påtegningen tilkendegives, at årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens økonomiske og faglige resultater.

I kapitlet har vi behandlet de områder, vi mener, er mest oplagte omkring ledelsespåtegningen, efter ændringerne i årsregnskabsloven. Ledelsen kan lettere påvirke ledelsesberetningen mere positivt, da revisor ikke længere skal foretage substanshandlinger på denne del af årsrapporten. Dette vil resultere i, at der er en større sandsynlighed for at kravet om substans i ledelsesberetningen ikke bliver overholdt, hvilket ikke er acceptabelt, da kravet ifølge årsregnskabsloven er ufravigeligt.

Ledelsen skal i ledelsespåtegningen erklære, hvorvidt årsrapporten giver et retvisende billede. Såfremt dette ikke bliver rettet til i lovgivningen er dette ikke korrekt, da virksomheden skal udforme ledelsesberetningen som en retvisende redegørelse. På dette punkt er det også problematisk at revisor i sin revisionspåtegning skriver, at han har foretaget revision af ledelsespåtegningen, da han dermed også giver høj grad af sikkerhed på ledelsesberetningen, da denne regnes som en del af ledelsespåtegningen.

Vi finder det problematisk, at revisor på trods af den øgede mængde af ikke-finansielle oplysninger ikke skal revidere ledelsesberetningen. Resultatet heraf vil være større usikkerhed omkring hvorvidt virksomhederne har fremstillet ledelsesberetningen neutralt. Ændringen af årsregnskabsloven med revisors udtalelse om ledelsesberetningen som er en del af ledelsespåtegningen, har derudover den konsekvens, at der står færre oplysninger tilbage til revision i ledelsespåtegningen. Det vil resultere i, at når der ses bort fra ledelsesberetningen, kan det diskuteres om det er hensigtsmæssigt og korrekt, at disse burde være underlagt revision.

Videre i kapitlet opstillede vi fordele og ulemper ved at have revision kontra en udtalelse på ledelsespåtegningen samt ledelsesberetningen. Vi fandt det mest korrekt, at fjerne revisionspligten for ledelsespåtegningen, da lovgivningen dermed bliver mere retvisende mht. til hvordan revisor behandler dette område af årsrapporten. Såfremt reglerne ændres, kunne revisor i stedet give en udtalelse om både ledelsespåtegningen og ledelsesberetningen, da der som tidligere nævnt ikke er meget tilbage til revision i ledelsespåtegningen, når der ses bort fra ledelsesberetningen.

7.0 Perspektivering

Projektet omkring udviklingen af revisors behandling af ledelsesberetningen, viser at revisor rent praktisk står overfor en række udfordringer med, de nye regler omkring behandlingen af ledelsesberetningen og ledelsespåtegningen. Problemstillingen afhænger af hvordan revisor følger lovgivningen i praksis og hvorledes han tolker de nye ændringer i hans daglige arbejde. Revisor har følgende konfliktområder han skal tage stilling til:

- Problemstilling omkring at virksomheder kan offentliggøre redegørelse om virksomhedsledelse på virksomhedens hjemmeside.
- Revision af ledelsespåtegningen kontra udtalelse om ledelsesberetningen.
- Revisor afgiver en positiv erklæring på udtalelsen som han kun har foretaget et konsistenscheck af.

Revisor skal med sin udtalelse om ledelsesberetningen sikre, at denne giver en retvisende redegørelse. Det kan i denne sammenhæng ses som problematisk at virksomheden kan vælge at offentliggøre deres redegørelse om virksomhedsledelse på virksomhedens hjemmeside. Dette betyder for revisor, at han i fremtiden, så vidt virksomheden vælger denne løsning, skal sikre at de oplysninger som han udtaler sig om med en positiv erklæring, ikke bliver ændret siden hen. Vi ser altså en fremtidig problemstilling for, at revisor skal sikre sig at disse oplysninger bliver ”frosset fast” på hjemmesiden og således ikke kan ændres siden. Hvordan dette rent teknisk kan lade sig gøre, medfører en række problemstillinger.

Da revisors positive erklæring på ledelsesberetningen henleder tankerne på høj grad af sikkerhed, må det forventes at der i fremtiden kommer en reaktion på hvordan denne ”positive” udtalelse om ledelsesberetningen tolkes. På nuværende tidspunkt er det spørgsmålet om hvilken grad af sikkerhed udtalelsen ligestilles med. Udtalelsen på ledelsesberetningen kan ligestilles med høj grad af sikkerhed, men samtidig måske ses som en måde at skjule en begrænset sikkerhed på.

Vi har for at undersøge hvordan revisionsvirksomhederne ser på og forbereder sig på disse problemstillinger spurgt partner i BDO Sæby Poul Vorum om deres syn på ovenstående. Vi fik det svar at revisionsvirksomheden i skrivende stund ikke havde taget endelig stilling til ovenstående fremtidig problemstillinger, men at de så småt var begyndt, at gøre sig tanker omkring hvorledes de i praksis skulle reagere på ændringerne.

Som følge af den nye årsregnskabslov, står det klart, at revisionsstandarden RS 585 skal opheves. Dette sker på baggrund af at ledelsesberetningen ikke længere skal revideres og dermed er placeringen af behandlingen af ledelsesberetningen i RS systemet ikke længere korrekt. Efter ændringen omkring revisors behandling af ledelsesberetningen, er det oplagt at udtalelsen om ledelsesberetningen falder ind under RS 720: "Andre oplysninger i dokumenter der indeholder reviderede regnskaber". RS 720 nævner i punkt 1 at:

"Formålet med denne revisionsstandard er at opstille standarder for og give vejledning om revisors overvejelser vedrørende andre oplysninger, som revisor ikke er forpligtet til at erklære sig om, men som er medtaget i dokumenter, der indeholder reviderede regnskaber. Denne RS gælder for årsrapporter, men kan også gælde for andre dokumenter, for eksempel børsprospekter".

Ud fra ovenstående falder udtalelsen om ledelsesberetningen naturligt ind i RS 720. Det vil dog være nødvendigt at indsætte et særligt dansk appendiks i standarden

RS 720 dækker på nuværende tidspunkt udtalelsen om ledelsesberetningen. Det står dog klart, at der i der i RS 720 skal indsættes et appendiks der omtaler de særlige danske forhold mht. udtalelsen om ledelsesberetningen.

Selvom RS 720 på nuværende tidspunkt dækker udtalelsen om ledelsesberetningen, vil det mest oplagte være at oprette en ny revisionsstandard i kategorien RS 3585. Indholdet i denne skulle så være at revisor har mulighed for at lave en undersøgelse med høj grad af sikkerhed eller begrænset sikkerhed.

8.0 Engelsk summary

Denne afhandling er skrevet som afslutning på uddannelsen Cand.Merc.Aud. studiet ved Aalborg universitet. Afhandlingen omhandler årsregnskabslovens ændringer mht. ledelsesberetningen, med fokus på 2 perioder: årsregnskabsloven fra 2002 og årsregnskabsloven fra 2008. Afhandlingen sætter fokus på de regnskabsmæssige krav til ledelsesberetningen samt beskriver baggrunden for ændringerne af disse. Videre i projektet behandler vi, hvad ændringerne i årsregnskabsloven har haft for revisors behandling af ledelsesberetningen. Sidst i projektet kigger vi på problemstillingen omkring revisors behandling af ledelsespåtegningen efter ændringerne i årsregnskabsloven.

Ændringerne i årsregnskabsloven 2008 har medført, at revisor ændrer hans måde at behandle ledelsesberetningen på. Revisor har før skulle revidere ledelsesberetningen, hvor han med indførelse af den nye årsregnskabslov ikke længere skal foretage revision af ledelsesberetningen. Han skal i stedet lave en udtale på denne. Der er ikke længere krav til at Ledelsesberetningen skal give et retvisende billede, da der efter de nye regler, nu blot er krav om en retvisende redegørelse.

De regnskabsmæssige ændringer i forhold til ledelsesberetningen er § 99 a, som omhandler samfundsansvar. Baggrunden for indførelsen af § 99 a har været at fremme samfundsansvaret hos virksomhederne samt gøre det mere offentligt tilgængeligt hvilken indsats virksomhederne gør på dette område.

This thesis is made as a final paper of the Can.Merc.Aud. Education of Aalborg university. The paper is about the changes in the financial statements with focus in the two periods financial statements of 2002 and the financial statements of 2008. The paper focuses on the accounting requirements in the management report and describes the background to these changes. Further in this project we examine what changes in the Annual law has had on the auditor's examination of the management report. In the end of the project we look at the problem of auditor's examination of leadership endorsement after changing the Annual law.

The changes in the financial statements of 2008, has led to that the accountant has to change his way audit the management report. The auditor has until this day revised the management report, with the new changes in the financial statements he should instead make a statement. There is no longer requirement for a management report to give an accurate picture, since under the new rules, now only requiring a fair review.

The financial changes in the Annual law is § 99 a. which is about social responsibility. § 99 Reasons for the imposition of § 99 a has been to promote community responsibility among businesses and make it more accessible to the public what action companies were doing in this area.

Derudover er en væsentlig ændring § 107 b, som omhandler virksomhedens ledelse. Baggrunden for indførelsen af denne paragraf har været at fremme aktionærernes mulighed for at få en indsigt i hvordan virksomhedens ledelses der struktureret.

Afhandlingen handler videre hvorledes revisors behandling af ledelsesberetningens indhold, har ændret sig med den nye årsregnskabslov. Vi har gennemgået hvordan revisors før skulle revidere ledelsesberetningen med udgangspunkt i RS 585 samt hvordan han med ændringen af årsregnskabsloven, nu jf. bkg. 668 skal komme med udtalelse på ledelsesberetningens.

I afhandlingen har vi givet vores bud på, om det er hensigtsmæssigt stadig at have en positiv erklæring på ledelsesberetningen som giver et indtryk af høj grad af sikkerhed, selv om revisor ikke længere skal revidere den. Vi har opstillet fordele og ulemper for bedre at belyse området omkring påvirkningen af ændringen ud fra parterne i trepartsforholdet.

Sidst i afhandlingen har vi en diskussion omkring hvorvidt det er hensigtsmæssigt at beholde revisionen af ledelsespåtegningen når ledelsesberetningen ikke længere skal revideres. Vi har endvidere opstillet fordele og ulemper der giver vores syn på hvordan lovgivningen efter vores mening burde være.

Another change in the financial statement is § 107 B, which is about the company's management. The purpose of this change is to help the shareholders to gain insight in the structure of the management.

The paper is further about the auditor's treatment of management report content that has changed with the new annual report. We have reviewed how the auditor should review prior to the management report based on RS 585 and how he is with the change of Accounts Act, now see bkg. 668 will come with the opinion of management report.

In the paper we have given our opinions on whether it is still advisable to have a positive statement on the management report that gives an impression of high degree of certainty, although auditors no longer have to revise it. We have identified the advantages and disadvantages to better illuminate the area around the impact of the change from the parties to the tripartite relationship.

In the end of the paper, we have a discussion about whether it is appropriate to keep the review of management endorsement when the management report will no longer be revised. We have also identified the advantages and disadvantages which gives our view of how the legislation in our opinion should be.

9.0 Litteraturliste

Bøger

Revisorhåndbogen 2008 - Revision

FSR

Forlaget Thomson, 2008

Årsrapporten – Kommentarer til årsregnskabsloven

Hasselager, Olaf - Johansen, Aksel Runge - Damgaard, Jens Otto – Steffensen, Henrik

Forlaget Thomson, 4 udgave, 2004.

Revisor - Regulering & rapportering

Füchsel, Kim - Gath, Peter - Langsted, Lars Bo – Skovby, Jens

Forlaget Thomson, 1 udgave, 2005.

Auditing & Assurance Services

Eilifsen, Aasmund – F. Messier Jr, William – M. Glover, Steven – F. Prawitt, Douglas

Forlaget Mc Graw Hill, 1 udgave, 2006

Fagligt notat: Vedrørende risiko

FSR

FSR, 1996

Love, Bekendtgørelser og vejledninger

Årsregnskabsloven

Økonomi og erhvervsministeriet

Findes på: www.retsinformation.dk

Forslag til ændring af årsregnskabsloven – Den fulde tekst

Økonomi og erhvervsministeriet

3. marts 2008

Bekendtgørelse om godkendte revisorerers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen)

Erhvervs og Selskabsstyrelsen

28. juni 2008

Vejledning om bekendtgørelsen om godkendte revisorerers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen)

Erhvervs og Selskabsstyrelsen

6. januar 2009

Revisionsudtalelse (UR) NR. 2008-1

FSR's Revisionstekniske udvalg

December 2008

Artikler

En kommentar til den nye revisorlov

Gath, Peter

Revision & Regnskabsvæsen 2008, nr. 9.

Nu skal årsregnskabsloven igen ændres

Steffensen, Henrik

Revision & Regnskabsvæsen 2008, nr. 2.

Den nye revisorlov – hvad er det væsentlige fokus

Englev, Niels Henrik

Revision & Regnskabsvæsen 2008, nr. 9.

Ny revisorlov – Hvilke opgaver er omfattet, og hvordan skal revisor afgive erklæringer

Füchsel, Kim – Lunden, Martin

Revision & Regnskabsvæsen 2008, nr. 9.

Handlingsplan for virksomheders samfundsansvar

Regeringen – Maj 2008

Hjemmesider

Finansministeriets Økonomisk Administrative Vejledning: www.oav.dk

Erhvervs og Selskabsstyrelsen: www.eogs.dk

Det statslige retsinformationssystem online: www.retsinformation.dk

Årsregnskabsloven med bekendtgørelser: www.themsis.dk/synopsis

10.0 Ansvarsliste

Kapitel 1: Martin og Bastian

Kapitel 2: Martin

Kapitel 3: Bastian

Kapitel 4: Bastian

Kapitel 5: Martin

Kapitel 6: Martin og Bastian